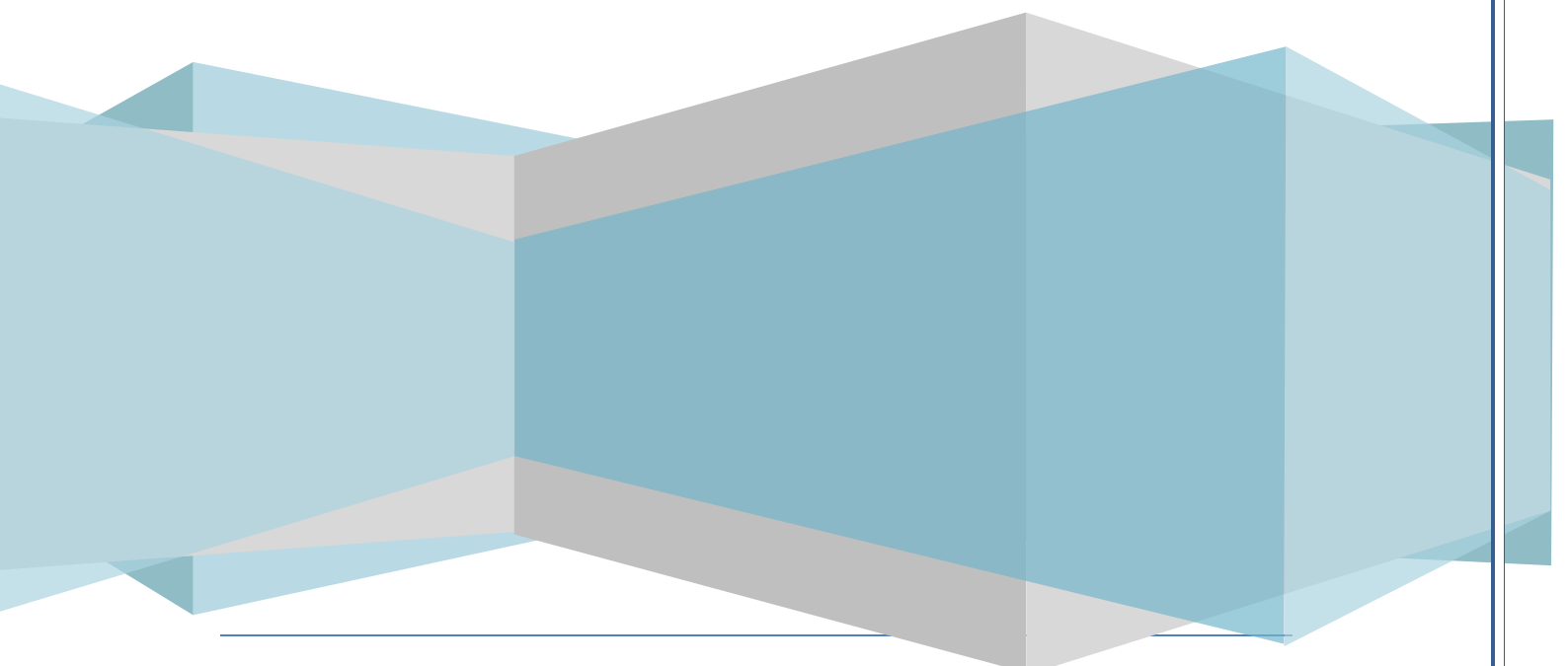

**דו"ח הפעילות
הפרקליטות הצבאית
שנת העבודה 2021**

3 דברי פתיחה
5 התביעה הצבאית
18 הסנגוריה הצבאית
30 מחלקת הייעוץ והחקיקה
42 מחלקת היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון
50 מחלקת הדין הבין-לאומי
54 בית הספר למשפט צבאי
60 צוות המורשת היחידתי
62 תחום החדשנות וניהול הידע
65 ענף ארגון וניהול כוח אדם
67 תחום דוברות, ביקורת וקש"ח
69 נספח א': התביעה הצבאית
73 נספח ב': הסנגוריה הצבאית
75 נספח ג': בית הספר למשפט צבאי
77 נספח ד': מבנה היחידה

שנת 2021 בפרקליטות הצבאית הייתה שנה רוויה באתגרים ובשינויים. בשנה זו, הסתיימה כהונתו של אלוף שרון אפק כפרקליט הצבאי הראשי וכמפקד היחידה, ובחלקי נפלה הזכות להתמנות לפרקליטה הצבאית הראשית.

בנוסף, השנה הושלם מהלך היסטורי, אשר תוכנן במשך שנים רבות, כאשר כלל חוליות התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית עברו למשכן חדש בקריה המשפטית האחודה "נווה צדק". מהלך זה לווה בשינויים מבניים בפעילות המחלקות.

השנה החולפת הייתה השנה השנייה להתמודדות של מדינת ישראל וצה"ל עם התפשטות נגיף הקורונה. במהלך שנה זו, התרגלנו לחיים בנוכחות הנגיף, שכללנו את הרגלי העבודה והעמקנו את הידע המשפטי המאפשר לצה"ל להמשיך בביצוע תפקידו ומשימותיו גם לנוכח התפשטות הנגיף.

דו"ח הפעילות לשנת 2021 המובא בפניכם, מתאר את פעילותה של הפרקליטות הצבאית, על גופיה השונים ותחומי העיסוק המגוונים בשנה זו. מטבע הדברים, הדו"ח אינו מקיף את כלל העשייה, אך הוא מאפשר הצצה לרוחב היריעה של היחידה ולהיקף העבודה.

בתמצית אציין, כי **מחלקת הדין הבין-לאומי** המשיכה ללוות את הפעילות האופרטיבית של צה"ל בגזרות ובמימדים השונים, **ליווי שהגיע לשיאו במסגרת מבצע "שומר החומות"**. בנוסף אנשי המחלקה המשיכו לקחת חלק במאמץ הלאומי להתמודדות עם אתגרי המערכה המשפטית-מדינית בזירה הבין-לאומי, לרבות אלה הנובעים מהחלטות בית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג (ה-ICC).

מחלקת הייעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון העניקה ליווי וייעוץ משפטי בתחומים הביטחוניים והאזרחיים - בפרט בהיבטים הנוגעים למבצע "שומר החומות" ולמאבק בנגיף הקורונה באיו"ש, לרבות גיבוש תיקוני חקיקה נדרשים. בד בבד, התמודדה המחלקה עם מאות הליכים משפטיים, הן בהקשרים ביטחוניים ומבצעיים והן בהקשרים אזרחיים.

אנשי **מחלקת הייעוץ והחקיקה** עסקו במגוון רחב של סוגיות משפטיות חשובות, ובהן הסדרה של היבטים הקשורים בשירות החובה וביישום מודל שירות הקבע; הרחבת שירות נשים בתפקידי לחימה; סיוע לצה"ל בפרויקטים לאומיים ואסדרת הממשקים בין צה"ל לבין רשויות המדינה; מענה משפטי לאתגרים הנובעים מהתפשטות נגיף הקורונה וליישום דיני החירום בתקופת לחימה, וכן ליווי משפטי בהקשרי הבחירות.

בית הספר למשפט צבאי קיים הדרכות והכשרות לקציני היחידה ולבעלי תפקידים בצה"ל. בהקשר זה, שולבו הדרכה פנים אל פנים לצד הדרכה מרחוק, ברוח התקופה. כמו כן, התקיים עיסוק נרחב בהקשרי הדין המשמעתי, הן בהיבטים מהותיים והן בהקשרי הדרכה ויישום.

בהיבטי **אכיפת החוק** הורגשה תנופת עשייה משמעותית. מעמדם של נפגעי עבירה בהליכים המתנהלים בפני בתי הדין הצבאיים עוגן בחקיקה; הפיילוט בעניין תסקירי עונש נמשך; ולחיילים שהועמדו לדין בעבירת היעדר מן השירות ניתנה הזדמנות להיקשר בהסדרי שילוב. בד בבד, הורגשה השפעת התפשטות נגיף הקורונה על האכיפה.

לבסוף, וכפי שצוין לעיל, עמד סופה של שנת 2021 בסימן המעבר של **התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית אל הקריה המשפטית האחודה "נווה צדק"**, תוך התאמת מבנה המחלקות למשכן החדש. בכך, באה אל סופה תקופה של עשרות שנים, שבהן מוקמו חוליות התביעה והסנגוריה המרחביות במחנות "הבית הירוק", "הדר" ו-"יאב".

הקורא מוזמן לעיין בדו"ח המלא ולהיחשף לעשייה הרחבה. עשייה שמאחוריה עומדים קצינות וקצינים, חיילות וחיילים, הפועלים במיומנות, במקצועיות, בשילוב זרועות ובנחישות למילוי משימותיהם, בדרך המיוחדת המאפיינת את היחידה לאורך השנים.

תנופת הפעילות, רוחם של האנשים והתרומה של היחידה לצה"ל הם מקור לגאווה. בטוחתני כי כך גם יהיה גם בשנים הבאות.

אלופה יפעת תומר-ירושלמי
הפרקליטה הצבאית הראשית

דברי פתיחה

התביעה הצבאית אמונה על השלטת שלטון החוק וערכי משפט וצדק כלפי משרתים בצה"ל, שביצעו עבירות הנידונות במערכת המשפט הצבאית, וכן על העמדתם לדין של תושבי אזור יהודה ושומרון, שביצעו עבירות הנתונות לסמכותם של בתי המשפט הצבאיים.

בדצמבר 2021 חל שינוי במבנה הארגוני של חוליות התביעה המחוזיות והנושאות של התביעה הצבאית, בעקבות הקמתה של הקריה המשפטית במחנה גור (מחנה 21). כיום, מונה התביעה הצבאית ארבע חוליות מחוזיות וחוליה נושאת אחת. החוליות המחוזיות הן פרקליטות דרום, חיל האוויר וחיל הים; פרקליטות צפון, מטכ"ל ועורף; פרקליטות מרכז וזרוע היבשה; ופרקליטות אזור יהודה ושומרון. החוליה הנושאת היא הפרקליטות לעניינים מבצעיים.

התביעה הצבאית עוסקת באכיפת עבירות פליליות שנעברו במערכת הצבאית או בזיקה לשירות הצבאי. זאת, לצד אכיפת עבירות ייחודיות למערכת המשפט הצבאית כגון היעדרות משירות צבאי. בנוסף, מטפלת התביעה הצבאית בטענות שעניינן ביצוע עבירות על-ידי כוחות צה"ל במהלך פעילות מבצעית, תאונות אימונים ומקרי מוות של חיילים שלא במסגרת פעילות מבצעית. כמו כן, באזור יהודה ושומרון מטפלת התביעה הצבאית בעבירות ביטחוניות שבוצעו ע"י פלסטינים.

התביעה הצבאית פועלת בשיתוף פעולה עם גורמי אכיפת החוק בצה"ל ומחוץ לו, על מנת להטמיע נורמות וערכים של שלטון החוק בקרב חיילי צה"ל ומפקדיו, ולמצות את הדין עם פעילי טרור והמסייעים להם.

מגמות ותופעות עיקריות בעבודת התביעה הצבאית בשנת העבודה 2021

1. **אכיפת הדין בצה"ל בצל התפשטות נגיף הקורונה במדינת ישראל** - התביעה הצבאית, יחד עם גורמי האכיפה האחרים בצה"ל - המשטרה הצבאית (ובפרט גורמי הכליאה הצבאיים) והמשטרה הצבאית החוקרת - נדרשו לערוך, מעת לעת, התאמות ושינויים במדיניות אכיפת הדין, תוך איזון בין ההכרח להמשיך באכיפה אפקטיבית ולשמר את ההרתעה, לבין החובה לשמור על בריאותם של חשודים ועצורים, ושל כלל גורמי אכיפת הדין. התאמות כאמור נערכו גם בפרקליטות אזור יהודה ושומרון (להלן: "איו"ש"), שאמונה על העמדתם לדין של פלסטינים בפני בתי המשפט הצבאיים באיו"ש.
2. **מעבר התביעה הצבאית לקריית המשפט האחודה במחנה גור** - במהלך שנת 2021 הוקדשו משאבים רבים להיערכות לקראת המעבר של חלק מחוליות התביעה המחוזיות והנושאות (עריקים ותעבורה) לקריה המשפטית במחנה גור. נערכה עבודת מטה מעמיקה לקביעת המבנה הארגוני של חוליות התביעה, גובשו נהלים ושיטות

עבודה חדשים, הוקמה מזכירות אחודה לחוליות, ונערכו הכנות מקצועיות ואחרות, לרבות הכשרות מעשיות בטיפול בתיקים שטופלו קודם לכן בחוליות עריקים ותעבורה, במטרה לאפשר מעבר חלק של קציני וחיילי התביעה לקריה המשפטית במבנה הארגוני החדש.

3. **הסדרי שילוב לעריקים בצה"ל בראי תקופת הקורונה** - בשנת 2020 החל יישומה של עבודת המטה הרחבה בנושא "הסדרי השילוב", בשיתוף התביעה הצבאית, הסנגוריה הצבאית, יחידת בתי הדין הצבאיים וגורמי אגף כוח האדם הרלוונטיים בצה"ל. המיזם מעניק סיוע ותמיכה לחיילים שנעדרו מן השירות, אך מביעים מוטיבציה לשוב לשירות תקין. חיילים שיתמידו בשירות, יימנעו מעבירות נוספות ויעמדו בתנאים נוספים - לא יורשעו בעבירה פלילית בגין ההיעדרות מן השירות, לא יוכתמו ברישום פלילי ולא ירצו עונש מאסר.

בשנת 2021 שולבו חיילים רבים במיזם, ובין היתר גם נעדרים מן השירות שהתייצבו בתקופת הקורונה ולא נעצרו, בשל שינוי נקודתי במדיניות המעצר של התביעה הצבאית.

4. **היערכות לקיצור תקופת המעצר של נעדרים מן השירות** - בהתאם להתחייבות המדינה בפני בג"ץ, לאחר אכלוס הקריה המשפטית במחנה גור, משך המעצר הראשוני של נעדרים מן השירות, טרם הבאתם בפני שופט, יקוצר מ-48 שעות ל-24 שעות. במהלך השנה החולפת נערכה התביעה הצבאית, ביחד עם גורמי מיטב, מקמצ"ר ומקמש"ר.

5. **הטיפול בנפגעי עבירה** - מזה מספר שנים התביעה הצבאית מחילה בפועל את עיקרי חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2011 במערכת הצבאית, על הליכים המתנהלים בפני בתי הדין הצבאיים ועל חלק מהתיקים המתנהלים בבתי המשפט הצבאיים. בתחילת שנת 2021 נכנס לתוקף תיקון מס' 75 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, המאמץ את הוראות חוק זכויות נפגעי עבירה. התביעה הצבאית פעלה יחד עם אגף התקשוב של צה"ל ועם משטרת ישראל, לחבר את מערכות המחשוב בצה"ל למערכת נפגעי העבירה במשטרת ישראל (מני"ע) לצורך הנגשת ההליכים הפליליים לנפגעי העבירה ועדכוןם באופן שוטף.

עיקרי הוראות החוק יוחלו בהמשך גם באזור יהודה והשומרון. התביעה הצבאית מקיימת יחסי עבודה הדוקים עם יחידת יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר (יוה"ל"ס), ועם מרכז ההתמודדות והתמיכה (מהו"ת) בכל הנוגע לנפגעי עבירות מין. במקביל, חיזקה התביעה את קשריה עם גורמי הסיוע המשפטי לנפגעי העבירה במשרד המשפטים, השתתפה בהכשרת עורכי דין של מערך הסיוע, שילוו את נפגעי העבירה במערכת המשפט בצה"ל, ונציגיה שותפים בפורום נפגעי העבירה בפרקליטות המדינה.

6. **תסקירי עונש** - בחודש ינואר 2019 החלה תקופת הרצה (פיילוט), אשר נמשכה גם בשנת 2020 ובשנת 2021, ובמסגרתה הופעל מנגנון המאפשר שימוש בתסקירי עונש עבור נאשמים שמתנהל נגדם הליך בבתי הדין הצבאיים המחוזיים, ואשר קיימת אפשרות שלהרשעתם יתלווה רישום פלילי מלא. תסקיר העונש נועד לסייע לשופט היושב בדין בעת קביעת עונשם של נאשמים, והוא מתייחס לשורה של נתונים אישיים

הנוגעים לנאשמים והסיבות שהובילו אותם לביצוע העבירה. נכון לחודש דצמבר 2021, נערכו במסגרת הפיילוט כ-113 תסקירי עונש.

7. **מעצרים מנהליים באיו"ש** - במהלך השנה עסקה התביעה הצבאית באיו"ש באופן נרחב במעצרים מנהליים בתקופת מבצע "שומר החומות". בחודש מאי 2021 הוכרו מצב חירום בפרקליטות איו"ש, כאשר במסגרת גל המעצרים בתקופת המבצע, נעצרו 101 עצורים לבחינת התביעה למעצרים מנהליים, לצד עלייה במספר העצורים הפליליים. במסגרת זו, הוסט כח אדם נוסף לתחום המעצרים המנהליים, לצורך תגבור התחום וסיוע בהתמודדות עם העלייה המשמעותית בהיקף העצורים.

8. **הרחבת מנגנון ההסדרים המובנים** - בחודש מאי 2019 נכנס לתוקפו מנגנון חדש לטיפול בדו"חות תנועה שניתנו למשרתי קבע ולחיילי חובה בעת שנהגו בכלי רכב צבאיים אישיים, כך שיוכלו לבחור לקצר את ההליך המשפטי בעניינם ולשלם קנס בשיעור המשולם במערכת האזרחית. המנגנון נוגע לחלק מעבירות התנועה, וביניהן שימוש בטלפון בעת נהיגה, אי חגירת חגורות בטיחות ואי ציות לתמרור "אין כניסה", ולחלק מעבירות המהירות, כאשר אין לצדן רכיב חומרה או זיקה צבאית ייחודית. נאשם יכול לקבל הצעה להסדר מובנה באופן ממוחשב בשים לב לעבירה המיוחסת לו, לעברו התעבורתי, לגובה הקנס שקבוע לעבירה בצו הקנסות ולמספר הנקודות שנגזר מהרשעה בה.

בשנת 2021 הורחב המנגנון גם למקרים של רכב שלא הוצמד לנהג וגם לנסיעה בבסיס צבאי. כך, כיום המקרים היחידים בהם לא יוצע הסדר כזה הם בעבירה שנעברה ברכב ייחודי לצה"ל; עבירה שנעברה בנסיבות מחמירות, כמו הסעת חיילים ברכב; או אם לנאשם עבר תעבורתי מכביד.

9. **הטיפול באירועי הפרות הסדר האלימות באזור יהודה והשומרון והפעילות החבלנית בגבול רצועת עזה** - גם בשנת 2021 נמשך העיסוק המשמעותי בנושא זה. מנגנון הבריור המטכ"לי השלים את תחקורם של אירועים רבים במהלך שנת 2021 והוא צפוי להמשיך במלאכה גם בשנת 2022. ממצאי התחקור מועברים לבחינת הפרקליטות הצבאית, ובחלק מהאירועים נפתחו חקירות מצ"ח. השנה ליוו קציני הפרקליטות לעניינים מבצעיים אף חקירות מצ"ח הנוגעות לאירועי הפרות הסדר במהלך מבצע "שומר החומות".

[פסקי דין מרכזיים משנת העבודה 2021](#)

תיקים שהתבררו בבתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון

1. **בג"ץ 5771/21 נדמי אבו בכר נ' בית המשפט הצבאי לערעורים והתביעה הצבאית הראשית** - העותר הואשם בכך שבמאי 2020 יידה לבנה מגג ביתו לעבר סמ"ר עמית בן יגאל ז"ל וגרם למותו. העתירה הופנתה כנגד החלטת בית המשפט הצבאי לערעורים בבקשה לחומר חקירה, לדחות בקשה לקבלת קסדתו של החייל המנוח, אשר נטמנה יחד עמו בקברו, לצורך ביצוע בדיקת מומחה מטעם ההגנה. העתירה נדחתה, ונקבע כי החלטת בית המשפט הצבאי לערעורים מיישמת עקרונות שנקבעו

- בפסיקה רבת השנים. עוד נקבע, כי בית המשפט העליון אינו ערכאת ערעור על פסיקת בתי המשפט הצבאיים באזור, קל וחומר כאשר בהחלטות ביניים בהליך פלילי.
2. ע' (איו"ש) 2929/19 **אסלאם נאג'י נ' התביעה הצבאית** (תיק בימ"ש (יהודה) 6991/18) - הנאשם הורשע בכך שבמאי 2018 השליך בלוק מגג בניין לעברו של סמ"ר רונן לוברסקי ז"ל וגרם למותו. בית המשפט הצבאי השית על הנאשם עונש מאסר עולם ופיצויים לטובת עזבון המנוח בסך 258,000 ש"ח. התביעה הצבאית הגישה ערעור כנגד גובה הפיצוי שנפסק למשפחת הקורבן. בית המשפט הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה, תוך שקבע כי לא קיימת באזור יהודה והשומרון מגבלה על גובה הפיצוי הנפסק לטובת נפגעי עבירה, וגזר על המשיב תשלום פיצויים בסך 1,500,000 ₪ לטובת נפגעי העבירה.
3. ע' (איו"ש) 1704/19 **מוחמד זכרנה נ' התביעה הצבאית** (תיק בימ"ש (שומרון) 3560/18) - המערער, שנכלל ב-"הסכם המבוקשים", הורשע בשנת 2017 בעבירות ביטחון רבות, ונגזרו עליו שני מאסרי עולם ו-40 שנות מאסר באופן מצטבר, וכן פיצויים לנפגעי העבירה. בית המשפט הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה שהוגש על הכרעת הדין ועל חומרת העונש. בהכרעתו, קבע כי בית המשפט הצבאי מוסמך לדון בעניינו של הנאשם בשל אופי העבירות שיוחסו לו, וכי הנאשם הפר את התחייבויותיו לפי "הסכם המבוקשים" ולכן אין מקום להתערב בממצאים שנקבעו בעניינו.
4. ע' (איו"ש) 3866/19 וע' (איו"ש) 1522/20 **התביעה הצבאית נ' ג'מיל אלחמאמרה וערעור שכנגד** - בית המשפט הצבאי לערעורים, דחה את ערעור ההגנה וקיבל את ערעור התביעה בעניינו של הנאשם, אשר הורשע בהריגה, לצד עבירות נוספות. על פי הכרעת הדין, בספטמבר 2017, נהג הנאשם ברכב שהורד מהכביש וללא רישיון נהיגה, במהירות 105 קמ"ש בכביש בו מהירות הנסיעה המותרת הינה 70 קמ"ש. הנאשם ביצע עקיפה כפולה דרך נתיב הנסיעה הנגדי, תוך שהוא חוצה קו הפרדה רצוף. בעודו נוסע בנתיב הנסיעה הנגדי, פגע הנאשם עם רכבו ברכב משפחת וינר, אשר נסעה בנתיב הנגדי. בעקבות הפגיעה, נהרג ירין וינר ז"ל בן 14 במותו, ונגרמו פציעות קשות להוריו.
- בית המשפט גזר על הנאשם 8 שנות מאסר בפועל חלף 6 שנות מאסר וחצי שהוטלו עליו על-ידי הערכאה קמא. בנוסף, הטיל בית המשפט על הנאשם קנס בסך 240,000 ש"ח חלף 10,000 ש"ח, ופיצויים בסך 240,000 ש"ח חלף 50,000 ש"ח.
- באותו יום, דחה בית המשפט הצבאי לערעורים את ערעור התביעה על הכרעת הדין בעניינו של מוצטפא כאמל, אשר היה מעורב גם הוא בתאונה והורשע בגרימת מוות ברשלנות לצד עבירות נוספות. על מוצטפא הוטלו 28 חודשי מאסר, מאסר מותנה, פסילת רישיונות ופיצויים. בית המשפט הצבאי לערעורים מצא להתערב בגזר הדין, ולהטיל פיצויים בסך 75,000 ש"ח חלף 25,000 ש"ח שהוטלו בערכאה קמא.
5. **תיק בימ"ש (שומרון) 1782/21 בעניינו של מוחמד קבהא** - הנאשם הורשע בכך שבדצמבר 2020, הבחין ביער באסתר הורגן ז"ל, רדף אחריה, וחבט בראשה מספר פעמים באמצעות אבנים גדולות בעודה מנסה לברוח. כתוצאה ממעשיו של הנאשם

נגרמו למנוחה חבלות קשות, גולגולתה נשברה והיא נפטרה מפציעה. נשמעו טיעונים לעונש, ודינו של הנאשם צפוי להיגזר בהקדם.

6. תיק בימ"ש (יהודה) 1658/19 בעניינו של מחמוד חלבי - הנאשם הורשע בכך שבדצמבר 2019 חדר לתוך היישוב בית אל, נכנס לעמדת השמירה וריסס באמצעות גז מדמיע את החייל נ' ר' אשר שמר באותה עת בעמדת השמירה. לאחר מכן, ניסה הנאשם לדקור את החייל בצווארו והחל מאבק בין השניים. הנאשם הכה מספר רב של פעמים את פניו של החייל באמצעות אבן, עד שהחייל חדל לזוז. כתוצאה ממעשיו של הנאשם, נגרמו לחייל חבלות קשות בפניו ושבר בגולגולת, והוא פונה לבית החולים כאשר הוא מורדם ומונשם. על הנאשם נגזרו 26 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס כספי ופיצויים לטובת נפגע העבירה בסך של 150,000 ₪.

7. תיק בימ"ש (יהודה) 3716/12 ותיק בימ"ש (יהודה) 3715/12 בעניינם של יאסר חטאב ומרואן מעדי - הנאשמים הורשעו בגין מעורבותם באירוע הלינץ' ברמאללה, בו נרצחו החיילים רס"ל יוסי אברהמי ז"ל ורב"ט ודים נורזיץ ז"ל. בית המשפט הצבאי לערעורים הרשיע את חטאב בגרימת מותם בכוונה של שני החיילים המנוחים, ואת מעדי בגרימת מותו בכוונה של רב"ט נורזיץ ז"ל ובתקיפה בנסיבות מחמירות של רס"ל אברהמי ז"ל. עניינם הוחזר לטיעונים לעונש לערכאה המחוזית ושם נגזרו על חטאב שני מאסרי עולם מצטברים וכן פיצויים בסך 200,000 ₪ למשפחות הנרצחים. על מעדי נגזרו 22 שנות מאסר בפועל ופיצויים בסך 50,000 ₪.

8. תיק בימ"ש (יהודה) 12251/18 בעניינו של אחמד מסאלמה - הנאשם הורשע, לאחר ניהול הוכחות, בכך שבנובמבר 2018, דקר אזרח יהודי באמצעות סכין יפנית, באזור פניו כתשע פעמים במטרה להורגו. בעודו מדמם, הדף נפגע העבירה את הנאשם והצליח לברוח. בית המשפט גזר על הנאשם 15.5 שנות מאסר בפועל, עונשי מאסר מותנה, קנס וכן פיצויים בסך 25,000 ₪ לטובת נפגע העבירה.

9. תיק בימ"ש (יהודה) 6439/21 בעניינו של מנתצר שלבי - הנאשם הורשע בעבירת גרימת מוות בכוונה, שלושה ניסיונות לגרימת מוות בכוונה, החזקת נשק ושיבוש הליכי משפט. על פי הרשעתו, הנאשם ביצע פיגוע ירי במאי 2021 בו נרצח יהודה גואטה ז"ל ונפצעו שניים נוספים. לאחר שמיעת טיעונים לעונש, גזר בית המשפט על הנאשם שני מאסרי עולם מצטברים, פיצוי בסך 1,500,000 ₪ לעזבונו של יהודה גואטה ז"ל, פיצוי בסך 1,000,000 ₪ לבניה ישראל פרץ ופיצוי בסך 20,000 ₪ לעמיחי חלה.

10. תיקי בימ"ש (יהודה) 9253/19 ו- 9257/19 בעניינם של נציר וקאסם עצאפרה - הנאשמים הורשעו, בהתאם להודאתם, בגרימת מוות בכוונה ובעבירות ביטחון נוספות. בהתאם להרשעתם, באוגוסט 2019, ניסו לחטוף ולרצוח אזרח ישראלי באזור צומת גוש עציון, אך ללא הצלחה. השניים המשיכו לכיוון בית כאחל, ובדרכם הבחינו ברב"ט דביר יהודה שורק ז"ל. נציר פתח את דלת הרכב, דחף את המנוח, דקר אותו מספר רב של פעמים בפלג גופו העליון וגרם למותו. בית המשפט גזר על קאסם מאסר עולם בגין הרצח, ועוד 40 שנות מאסר במצטבר, בגין שאר העבירות. בנוסף, הוטלו פיצויים בסך 1,500,000 ₪ לעזבונו המנוח ו-60,000 ₪ לשני נפגעי עבירה אחרים.

- על נציר נגזר מאסר עולם בגין הרצח, ועוד 20 שנות מאסר במצטבר, בגין שאר העבירות. בנוסף, הוטלו פיצויים בסך 1,500,000 ש"ח לעיזבון המנוח.
11. תיק בימ"ש (יהודה) בעניינה של אינאס עצאפרה - הנאשמת, אשתו של קאסם עצאפרה, הורשעה, בהתאם להודאתה, באי מניעת עבירה ושיבוש מהלכי משפט. זאת בכך, שידעה למשך תקופה ארוכה כי בעלה חבר בחוליית צבאית מטעם ארגון חמאס, לא מנעה ממנו לבצע את הפיגוע ולא דיווחה על תכנונו לכוחות הביטחון. לאחר הפיגוע, העבירה לבעלה מידע שמטרתו לאפשר לו לחמוק ממעצר, כיבסה את הבגדים שלבש בזמן הפיגוע ועזרה להסתיר את הסכין באמצעותו בוצע הפיגוע. בית המשפט גזר על הנאשמת 30 חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה וקנס.
12. תיק בימ"ש (יהודה) 9248/19 בעניינו של יוסף זהור - הנאשם הורשע בכך שבאוגוסט 2019 גרם למותו בכוונה של רב"ט דביר יהודה שורק ז"ל, על אף שלא נכח בפיגוע עצמו. זאת, משום שהיה חלק מהחוליה הצבאית שגרמה למותו של המנוח. הנאשם הורשע בכלל העבירות שיוחסו לו וביניהן חברות ופעילות בהתאחדות בלתי מותרת, קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה, אימונים צבאיים, החזקת סכין ועוד. בית המשפט גזר עליו מאסר עולם בגין הרצח ועוד 15 שנות מאסר במצטבר בגין שאר העבירות.
13. תיק בימ"ש (יהודה) 7498/15 בעניינו של אסלאם חאמד - הנאשם הורשע, לאחר ניהול הוכחות, בעבירות ביטחון, בין היתר בכך שבספטמבר 2010 ביצע פיגוע ירי בציר רימונים במסגרתו ירה לעבר רכבם של נפגעי העבירה, משה ושירה מורנו, כשלושים כדורים. כתוצאה מהירי, נפצע משה מורנו ברגלו. בית המשפט גזר על הנאשם 21 שנות מאסר בפועל, מאסר על תנאי, קנס כספי ופיצויים בסך 50,000 ₪ לנפגעי העבירה.
14. ע' (איו"ש) 2054/19 וע' 2006/19 סאמר חלביה נ' התביעה הצבאית וערעור שכנגד - הנאשם, רופא שיניים במקצועו, הורשע בבית המשפט הצבאי ביהודה בכך שייצר מטען חבלה והפעילו נגד צוות סיור של כוחות הביטחון. כתוצאה מכך, נפגע קצין צה"ל באורח קשה. בית המשפט הצבאי ביהודה השית על הנאשם 22 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס ופיצוי כספי בסך 150,000 ₪ לנפגע העבירה. בית המשפט הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה על שני חלקיו, וקיבל חלקית את ערעור התביעה, כך שעונשו הוחמר ל- 27 שנות מאסר בפועל.
15. תיק בימ"ש 10787/19 בעניינה של האלדה ג'ראר - הנאשמת, חברת הפרלמנט הפלסטיני לשעבר, הורשעה בהתאם להודאתה, בכך ששימשה כאחראית על ארגון החזית העממית, שמוכרז כהתאחדות בלתי מותרת, יחד עם שניים נוספים. במסגרת תפקידה הייתה הנאשמת אחראית על הפעילות הלאומית של הארגון ועל הקשר גם גורמים ברשות הפלסטינית. במהלך תקופה זו, קיימה הנאשמת שתי פגישות שבהן הועברו עדכונים בעניין פעילות הארגון באזור. בית המשפט גזר על הנאשמת 24 חודשי מאסר בפועל (כולל הפעלת מאסר מותנה מתיק קודם), מאסר מותנה וקנס.
16. תיק בימ"ש 5208/21 בעניינה של חואנא רשמאוי - הנאשמת, אזרחית ספרד ותושבת בית סאחור, הורשעה, בהתאם להודאתה, בכך ששימשה אחראית על גיוס כספים ותרומות עבור ארגון ועדות הבריאות, שהינו התאחדות בלתי מותרת, מחברות ועמותות ספרדיות וממדינת ספרד. היקף הכספים שהתקבלו במרמה, אשר הוקצו לטובת פעילות החזית העממית בין השנים 2012 ועד 2020, נע בין 18 ל- 72 מיליון

ש"ח. בית המשפט כיבד את הסדר הטיעון וגזר על הנאשמת 13 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה וקנס בסך 50,000 ₪.

17. תיק בימ"ש (שומרון) 7284/21 ותיק בימ"ש (שומרון) 7285/21 בעניינם של איהאב סלאמה ועבד אלרחמן אבו ג'עפר - כנגד השניים הוגשו כתבי אישום המייחסים להם עבירה של מתן מקלט לשניים מהכלואים שברחו מכלא "גלבוע" בערב ראש השנה התשפ"ב. סלאמה הסיע את הנמלטים במחנה הפליטים ג'נין ואיתר עבורם מקום שהייה, ואבו ג'עפר אירח את הנמלטים בביתו לזמן קצר (כחצי שעה), שלאחריו כיתרו כוחות הביטחון את הבית ועצרו את הנמלטים ואת הנאשמים.

תיקים שהתבררו בבתי הדין הצבאיים בעניינם של חיילים

עבירות מין

1. רע"פ 501/21 ע' י' נ' התובע הצבאי הראשי - המבקש הורשע בשורה של עבירות מין חמורות שבוצעו כלפי קצינה ששירתה עמו, ונגזרו עליו תשע שנות מאסר. בית הדין לערעורים קיבל את ערעורו באופן חלקי, זיכה אותו מחלק מן המעשים והפחית את עונשו לשבע שנות מאסר. בית המשפט העליון דחה את בקשת רשות הערעור שהוגשה על ידו, תוך שקבע כי בית הדין הצבאי לערעורים התייחס לכל טענותיו של המבקש, ואף מצא לקבל את חלקו. כמו כן, נקבע כי טענותיו הנוגעות לממצאים שבעובדה לא מצדיקות ערעור בגלגול שלישי, וכי עניינו אינו מן המקרים הנדירים והחריגים בהם מתגלה אי צדק בולט או חשש לעיוות דין.
2. מיוחד 1/21 התובע הצבאי נ' סא"ל ד' ש' - הקצין נעצר ביום 9 בנובמבר 2021, לאור חשד כי תיעד חיילות, נגדות, קצינות ואזרחיות, במשך שבע שנים, באמצעות מצלמות נסתרות שהתקין במגורים בבסיסים צבאיים בהם שירת, וכן במקומות אזרחיים. לפי כתב האישום שהוגש כנגדו, הקצין תיעד את אותן הנשים בעירום ושמר את הסרטונים ברשותו. כמו כן, על פי כתב האישום, הקצין העתיק תמונות אינטימיות מטלפונים ניידים של פקודותיו למכשירו הסלולרי, ללא ידיעתן. הקצין נמצא במעצר ומשפטו עודנו מתנהל.
3. ע/29/17 רס"ן מ' ח' נ' התובע הצבאי הראשי - המערער הורשע בעבירות אינוס, הטרדה מינית, שוחד ועבירות נוספות מתחום טוהר המידות. זאת, בגין כך שניצל לרעה את תפקידו כקצין תיאום אזרחי כדי להשיג טובות הנאה מיניות ובכך שהפר את חובותיו בקשר להיתרי כניסה ויציאה מישראל. על המערער נגזרו 11 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה, פיצויים וגירוש מהצבא. ערעור ההגנה על הכרעת הדין נדחה וערעור על חומרת העונש התקבל, כך שבוטל עונש הגירוש מהצבא וחלף זאת הוא הורד לדרגת טוראי.
4. חיל-ים (מחוזי) 19/20 התובע הצבאי נ' רס"ר א' ש' - הנגד הורשע, לאחר ניהול הוכחות, בכך שסחט באיומים חיילת המוכרת לו משירותו הצבאי, במטרה לגרום לה לבצע בעצמה אקטים מיניים העולים כדי אינוס, לצלם את האקטים ולשלוח את התכנים לתיבת דוא"ל ייעודית שהוקמה לשם הסחיטה. על הנאשם נגזרו שלוש שנות

מאסר בפועל, מאסרים מותנים, פיצוי לנפגעת העבירה בסך 10,000 ₪ והורדה לדרגת טוראי. ההגנה ערערה על הכרעת הדין ועל גזר הדין והתביעה ערערה על גזר הדין. הערעורים עודם תלויים ועומדים.

5. ע/8/21 סמ"ר א' ז' נ' התובע הצבאי הראשי - המערער הורשע במעשה מגונה ובשיבוש מהלכי חקירה, בגין כך שנישק את נפגעת העבירה ונגע באיבריה המוצנעים מספר פעמים. בית הדין המחוזי השית עליו 8 חודשי מאסר בפועל, כך שארבעה חודשים ירוצו בדרך של עבודה צבאית. בנוסף, הוטלו מאסר מותנה, הורדה לדרגת טוראי ופיצוי. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה על חומרת העונש וקבע כי מעשים אלו מחייבים כליאה ממשית.

6. דרום 407/20 התובע הצבאי נ' סגן ר' א' - הנאשם הורשע, בהתאם להודאתו, בכך שבמשך כשלוש שנים, צילם באופן שיטתי קצינות, נגדות וחיילות ללא ידיעתן, באמצעות מכשיר הטלפון הנייד שלו, בשורה של סיטואציות אינטימיות, לעיתים בעירום חלקי או מלא. בנוסף, יוחסו לקצין עבירות של מעשים מגונים בגין מעשי הפגיעה בפרטיות ובגין אירועים נוספים בהם אף נגע באיבריהן המוצנעים של חיילות ששירתו עמו ללא הסכמתן. בית הדין גזר על הנאשם 18 חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה, הורדה לדרגת טוראי ופיצוי לנפגעות. בכוונת התביעה להגיש ערעור על קולת העונש.

7. ח"א (מחוזי) 62/2021 וח"א (מחוזי) 128/2021 התובע הצבאי נ' סמל ו' פ' - החייל הורשע, בהתאם להודאתו, בכך שצילם סרטון בעת קיום יחסי מין עם חיילת ללא ידיעתה והציגו בפני חיילים אחרים ביחידה; כן הורשע בעבירה של מעשה מגונה בכוח בגין החדרת אצבעותיו ואיבר מינו לאיבר מינה של נפגעת העבירה, מבלי שנתנה את הסכמתה לכך. בית הדין כיבד את הסדר הטיעון שנרקם לאחר גישור וגזר על הנאשם 21 חודשי מאסר בפועל, לצד עונש מאסר מותנה, פיצוי כספי משמעותי לנפגעת העבירה והורדה לדרגת טוראי.

עבירות בנשק

8. דרום (מחוזי) 82/21 התובע הצבאי נ' סמ"ר מ' מ' - כנגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין המתה בקלות דעת. על פי המיוחס לו בכתב האישום, בפברואר 2021, נטל נשק מסוג "רוגר", נשק שלא הוסמך להשתמש בו ולא הכיר את מנגנוני התפעול שלו. הנאשם הרים את הנשק, התבונן דרך הכוונת ולחץ על ההדק. כתוצאה ממעשיו, נורה כדור מהנשק, אשר פגע בראשו של סמ"ר יונתן גרנות ז"ל, והוביל למותו הטראגי. משפטו של הנאשם עודנו מתנהל.

9. צפון (מחוזי) 136/2021 התובע הצבאי נ' טוראי מ' ה' - החייל הורשע, בהתאם להודאתו, בעבירה של ניסיון לסחר בנשק בצוותא עם אזרחים. זאת, בגין עסקה שרקם עם סוכני מצ"ח, במסגרתה היה אמור למכור עם חבריו לסוכנים נשק מסוג M-16 תמורת 100,000 ₪. העסקה לא יצאה אל הפועל לאחר שהנאשם והאזרחים ברחו עם כלי הנשק במעמד העסקה. על הנאשם הוטל עונש של שלוש שנות מאסר בפועל, מאסרים מותנים וקנס בסך 20,000 ₪.

10. דרום 121/20 התובע הצבאי נ' רב"ט א' א' ע' - הנאשם הורשע, בהתאם להודאתו, בכך שגנב חלקי נשק ותחמושת מהצבא והעביר אותם לאחרים, החליף את חלקי הנשק בחלקי נשק מזויפים, וכך החזיר את כלי הנשק לנשקיית היחידה. בית הדין כיבד את הסדר הטיעון שגובש בין הצדדים וגזר על הנאשם 5 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס בסך 1,000 ₪ והורדה לדרגת טוראי.
11. מרכז (מחוזי) 155/21 התובע הצבאי נ' טור' י' ג' - החייל הורשע, לאחר הליך גישור ובהתאם להודאתו, בעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, בכך שביצע פעולות אסורות בנשק, לחץ על ההדק כשמבטו הופנה הצידה, וכתוצאה מכך נורה קליע שפגע בעורפו של חייל אחר מיחידתו. אותו חייל נפצע ועודנו מצוי בהליך שיקומי. על הנאשם נגזרו 310 ימי מאסר בפועל, מאסר מותנה ופיצוי לנפגע העבירה בסך 5,000 ש"ח.

עבירות אלימות

12. רע"פ 1510-21 רס"ל ל' ע' כ' נ' התובע הצבאי הראשי - הנגד, רס"ר מעצר במשטרה הצבאית, הואשם בעבירת התעללות על כך שהכה חייל שהיה נתון במעצר בעודו אזוק. בית הדין המחוזי מצא להרשיעו בעבירה של חריגה מסמכות. בית הדין לערעורים, קבע כי על בסיס העובדות שקבע בית הדין המחוזי, הוכחו יסודות עבירת ההתעללות מעבר לכל ספק סביר. בית המשפט העליון דחה את בקשת רשות הערעור של ההגנה. באשר לשאלת האבחנה בין עבירת ההתעללות בחש"ף לזו שבחוק העונשין, נקבע כי יש להותירה לעת מצוא.
13. צפון (מחוזי) 153/2021 התובע הצבאי נ' טוראי ר' א' א' - הנאשם הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, החזקת סכין שלא כדין ושיבוש מהלכי משפט. זאת, בגין תקיפה של חייל אחר המשרת עמו בבסיס באמצעות סכין מאולתרת שנטל מהרצפה, עמה דקר את נפגע העבירה בראשו. לנפגע העבירה נגרם חתך בקרקפת והותוו לו עשרים ימי מנוחה. על הנאשם נגזרו 15 חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה ופיצוי לנפגע העבירה בסך 8,000 ₪.
14. צפון (מחוזי) 137/2021 התובע הצבאי נ' טוראי א' ד' - החייל הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של איום ועלבונות כלפי מפקד ואלימות כלפי ממלא תפקיד, השמדת רכוש, וסירוב להיבדק בבדיקה לגילוי שימוש בסם מסוכן. זאת, בגין התנהגות אלימה ואיומים אותם נקט הנאשם במספר רב של הזדמנויות במפגשים עם בעלי תפקידים וגורמי סמכות. על הנאשם הוטלו 6 חודשי מאסר בפועל וכן עונש מאסר מותנה.
15. צפון (מחוזי) 292/2020 התובע הצבאי נ' סרן ע' ה' - הקצין הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של התעללות והתנהגות שאינה הולמת. זאת, בגין מסכת אירועי אלימות פיזית מצד הקצין, מפקד הפלוגה, כלפי חייל ששירת תחת פיקודו. בעקבות החקירה הקצין הושעה ובהמשך סיים את שירותו הצבאי. על הקצין הוטלו 4.5 חודשי מאסר בפועל, עונש מאסר מותנה, פיצוי לנפגע העבירה בסך 4,000 ₪ והורדה לדרגת טוראי.

16. מרכז (מחוזי) 274,281/21 סמל ש' ע' ורב"ט ח' א' כ' - כנגד השניים הוגשו כתבי אישום בגין כך שבספטמבר 2021, הכו פלסטיני, שנעצר באזור רמאללה, והושאר להשגחה ברכב צבאי למשך כשעה טרם העברתו למתקן כליאה. בפרק זמן זה, הכו השלושה את העצור בידיהם ובאמצעות קת של נשק צבאי, כאשר אחד מהם הצמיד את קנה נשקו הצבאי לישבנו של נפגע העבירה, וחייל שלישי, הצמיד את קנה נשקו הצבאי לראשו של נפגע העבירה, ואיים עליו. סמל ש' ע' הורשע על פי הודאתו בהתעללות בנסיבות מחמירות בצוותא, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת ונגזרו עליו 135 ימי מאסר בכליאה ממשית, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי. משפטו של הנאשם השני עודנו מתנהל.
17. מרכז (מחוזי) 295/21 רב"ט ד' נ' ורב"ט א' כ' - הנאשמים, חיילים מגדוד 92, מואשמים בכך שבפברואר 2021 התעללו בעצור פלסטיני כפות, בעת שישב על רצפת הרכב הצבאי. השניים הכו לכאורה את העצור באמצעות כלי נשקם בצדי ראשו ובאפו, בעוצמה, ואף הכו אותו בעורפו. הנאשמים לא חדלו ממעשיהם אף לאחר שאחד מהחיילים שהיו ברכב הפציר בהם לעשות כן. עם ההגעה למוצב, ביציאתם מהרכב, דרכו הנאשמים על גבו התחתון וירכו השמאלית של העצור. כתוצאה ממעשי הנאשמים נפצע העצור, ונגרמו לו חתכים ודימום בגשר אפו, וכן חתכים בצד ראשו. ההליכים בעניינם עודם מתנהלים

עבירות סמים

18. דרום 115/21 התובע הצבאי נ' סמל א' ב' - הנאשם הורשע, בהתאם להודאתו, בכך שמכר לסוכן מצ"ח 210 גרם של סם מסוכן מסוג קנאביס ו-972 כדורי נגב, תמורת 8,500 ₪. בית הדין כיבד את הסדר הטיעון שגובש בין הצדדים, וגזר על הנאשם 26 חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס בסך 3,000 ₪ והורדה לדרגת טוראי.
19. דרום 310/21 התובע הצבאי נ' רב"ט ז' א' פ' - הנאשם הורשע, בהתאם להודאתו, בכך שמכר לסוכן מצ"ח במסגרת מספר עסקאות, סך הכל כ-1.5 ק"ג של סם מסוכן מסוג קנאביס, תמורת סך של 45,850 ₪. בית הדין כיבד את הסדר הטיעון וגזר על הנאשם 21 חודשי מאסר בפועל, מאסרים מותנים, קנס והורדה לדרגת טוראי.

עבירות נוספות

20. חקירת נסיבות מותו של ניב לובטון ז"ל - משפחתו של ניב לובטון ז"ל עתרה לבית המשפט העליון כנגד הפצ"רית והתצ"ר, בבקשה להחמיר את העבירות בכתב האישום שהוגש בפרשה ולהורות על מיצוי הדין עם מעורבים נוספים באירוע. כמו כן, נערך דיון בעתירת המדינה כנגד פסק דינו של בית המשפט המחוזי בשאלת הצעדים הפיקודיים שננקטו כנגד רס"ן גלעד פרנקן בגין הפרשה.
21. חקירת נסיבות מותו של רון אליהו עובד ז"ל - המנוח נהרג כתוצאה מפגיעת אוטובוס במהלך גיבוש לחטיבת הצנחנים באפריל 2019. כנגד נהג האוטובוס האזרח הוגש כתב אישום בגין גרימת מוות בנהיגה רשלנית, לאחר שהשאיר את האוטובוס מונע, בהילוך נסיעה ומבלי שהפעיל מערכת בלימה כלשהי. בעקבות החקירה ניתנה חוות דעתו של

הפצ"ר בה נקבע, כי לא ניתן לבסס ברף הנדרש בפלילים קשר סיבתי משפטי בין מחדליו של מפקד בסיס האימונים אל"ם (דאז) אלבו לבין התוצאה הטראגית. לצד האמור, בשים לב לממצאי החקירה, ואף לממצאי ועדת חקירה שמינה הרמטכ"ל לבחינת הנושא, ננקטו צעדים פיקודיים כנגד מספר קצינים, ובהם מפקד בסיס האימונים ומפקד האוגדה.

22. חקירת נסיבות מותו של קצין אמ"ן שהיה עצור בגין עבירות חמורות - הקצין נפטר בעת שהיה נתון במעצר בבסיס כליאה בגין שורה של עבירות חמורות שיוחסו לו בעת שירותו באמ"ן. לאחר פטירתו נפתחה חקירה לבירור נסיבות המוות ונערכו תהליכי למידה ותחקור במישור הפיקודי המקצועי. החקירה עודנה מתנהלת ומלווה על-ידי התביעה הצבאית.

23. ע"מ/21/24,25,26 טוראי י' ה' ואח' נ' התובע הצבאי הראשי - ערעור מעצר, בו תקפו המערערים את עילות המעצר בעבירה של העדר מן השירות שלא ברשות. נטען, כי שינוי מדיניות המעצרים בתקופת הקורונה לימד כי עריקים רבים שלא נעצרו התייצבו מחדש ביחידותיהם ואף בדיוני בית הדין, באופן ולפיכך, אין חשש שיימלטו מאימת הדין, אם לא ייעצרו במהלך ההליכים המשפטיים כנגדם.

בית הדין הצבאי לערעורים קבע כי במהלך השנים התביעה הצבאית בחנה את מדיניות המעצר בעבירה זו, וכי היא התפתחה ועודכנה. לפי הרפורמה במדיניות התביעה הצבאית, עריקים המביעים מוטיבציה לשירות, ולכן קיימת בעניינם חלופת מעצר - ישוחררו ממעצרים. בעניינם של המערערים, לאור חוסר רצונם לשרת בצה"ל, הרי שעילות המעצר הצבאיות בעניינם קמות במלוא עוזן, לא קיימת בעניינם חלופת מעצר ולכן מעצרים מוצדק.

עתירה שהוגשה כנגד ההחלטה (בג"ץ 4146/21 טור' י' ה' נ' התובע הצבאי הראשי), נמחקה לבקשת העותרים, לאחר שהתיקים הסתיימו לגופם בהסדרי טיעון.

24. ז"י (מחוזי) 59/21 התובע הצבאי נ' בח"ג י' ק' - הנאשם הורשע, בהתאם להודאתו, בגרם מוות ברשלנות ובחבלה ברשלנות. הנאשם פירק מטף שהותקן ברק"ם שלא בהתאם להוראות הבטיחות, על אף שהכיר את סדר הפעולות ואת הסכנות האפשריות. כתוצאה ממעשיו, המטף עף מידי ופגע בראשו של אע"צ שי גבאי ז"ל, וגרם למותו הטראגי, ופצע את אע"צ ש' מ'. על הנאשם הוטלו 4 חודשי מאסר בדרך של עבודה צבאית ושלושה חודשי מאסר מותנים.

25. חקירת נסיבות פציעתו של רב"ט עילי חיות - באוגוסט 2018, באימון של יחידת מגלן, נפצע רב"ט עילי חיות, לאחר שקפץ מרכב "האמר" לתוך מערום שיחים. בחקירה נבחנו היבטים הקשורים לאירוע ולהתנהלות המפקדים ביחידה, ובהם אישור התכניות לאימון; מהלך האירועים שקדם לקפיצה; הטיפול הרפואי; ושאלת קיומה של "מסורת" קפיצה ביחידה ומידת מעורבותם של מפקדים בכירים. השנה הופצה חוות דעת ביחס לאירוע, במסגרתה ניתנו המלצות לנזיפה פיקודית בקצינים, ובהם מספר גורמים בשרשרת הפיקוד, עד לרמת מפקד האוגדה; וכן המלצות מערכתיות ביחס למניעת הישנות אירועים דומים, וביחס לנוהלי הקשר עם משפחות החיילים שנפצעו.

26. ע/1/21 טור' מ' ב' נ' התובע הצבאי הראשי - בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה על חומרת עונשו של מי שהורשע על סמך הודאתו בעבירה שעניינה

עריקה, בגין כך שנעדר מיחידתו לתקופה בת 2,502 (שבע שנים ומחצה). היעדרות זו הסתיימה עם מעצרו, כאשר בעברו שתי היעדרויות קודמות עליהן נשפט בפני בית הדין. בית הדין המחוזי גזר על המערער 13.5 חודשי מאסר בפועל, לצד הפעלת עונש מאסר מותנה בן 45 ימים ומאסר מותנה.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2022

- 1. התבססות התביעה הצבאית בקריה המשפטית ב-"נווה צדק" - כפי שנזכר לעיל, שנת 2022 תהיה בסימן המעבר לקריה המשפטית ב-"נווה צדק".**

המעבר ייצור הזדמנויות מקצועיות וארגוניות עבור התביעה הצבאית, ליישם מבנה ארגוני ותפיסת הפעלה חדשים. כך למשל, המעבר למתחם החדש יאפשר לחזק את שיתופי הפעולה ושיתוף הידע הפנים-מחלקתי, יגדיל את הגמישות הארגונית ויאפשר פיתוח מקצועי טוב יותר של התובעים. התביעה הצבאית, בשילוב זרועות עם מפקדת הפרקליטות הצבאית והסנגוריה הצבאית, תפעל לביסוס תפיסת הפעלה והמבנה הארגוני החדשים, הן בהיבטי הלוגיסטיקה ותקשוב, הן בהיבט המקצועי והן בהיבטי כוח האדם והארגון.
- 2. קיצור תקופת המעצר הראשוני של חשודים בעבירה של היעדר מן השירות שלא ברשות - בהתאם להתחייבות המדינה עליה הודע בבג"ץ 4319/14 בצלאל נ' הפצ"ר, עם המעבר למתחם הקריה המשפטית, תקוצר תקופת המעצר הראשוני של חשודים בעבירות של היעדר מן השירות מ-48 שעות ל-24 שעות. גורמי אכיפת הדין בצה"ל נערכים לקיצור תקופת המעצר, לה השלכות רחבות על מתכונת פעילותם. עם החלת הקיצור בשנת 2022, יידרש מעקב פרטני אחר התאמת שיטת העבודה ויישום הלקחים והתובנות שנגזרו מתקופת ההיערכות לקיצור.**
- 3. הטיפול בנפגעי עבירה - התביעה הצבאית תמשיך לפעול ליישום מלא של הוראות החוק, בפרט בכל הקשור לעדכון נפגעי העבירה בדבר ההליכים המשפטיים. בראיית התביעה זהו צעד חשוב מאד שנועד לחזק את מעורבותם של נפגעי העבירה בהליך הפלילי.**

בנוסף, בשנים האחרונות, ישנה עליה ניכרת בליווי נפגעי עבירה בהליכים המתנהלים באיו"ש. זאת, מתוך הכרה במעמדם של נפגעי העבירה בהליכים, ולאור חשיבות מתן זכויות עבור נפגעי עבירה בתיקים מסוימים. על אף שהצו העוסק בנושא טרם נכנס לתוקף, פרקליטות איו"ש רואה חשיבות במתן זכויות לנפגעי עבירה ושואפת להרחיב את הקשר עם נפגעי העבירה.
- 4. מיקוד האכיפה בתיקי פח"ע חמורים, בדגש על תשתיות טרור מאורגנות -**

פרקליטות איו"ש תמשיך לפעול בחזית המאבק בטרור להבאתם לדין של נאשמים שפעלו נגד ביטחון האזור ולהוות את הרגל המסיימת לפעילות הכוחות המבצעיים באיו"ש.
- 5. המשך העיסוק באכיפה מבצעית -**

בשנה הקרובה תמשיך הפרקליטות לעניינים מבצעיים לעסוק בבחינת אירועים חריגים ממבצע "שומר החומות". עד כה הועברו 119 אירועים לתחקור מנגנון הבריור המטכ"לי. כמו כן, תפעל הפרקליטות לעניינים

מבצעיים להשלמת הטיפול בבחינת אירועים ממבצע "שומר הסף" וממבצע "צוק איתן", כתלות בסיום תחקור אירועים אלה על ידי מנגנון הבירור המטכ"לי.

6. **טרנספורמציה דיגיטלית** - כחלק מהמגמה להטמעת חדשנות טכנולוגית ביחידה, בשנת 2022 תפעל התביעה הצבאית לאימוץ כלי עבודה טכנולוגיים חדשניים, שייעלו את העשייה השוטפת ויאפשרו העברה של חלקים מפעילות המחלקה לתווך הדיגיטלי האזרחי.

דברי פתיחה

הסנגוריה הצבאית היא גוף ייחודי בצה"ל בעל שני תפקידים מרכזיים.

הסנגוריה הצבאית מעניקה מדי שנה ייעוץ וייצוג משפטי מקצועי ואיכותי לחשודים ולנאשמים - חיילים, אנשי קבע ואזרחים עובדי צה"ל - באלפי חקירות מצ"ח ובהליכים פליליים בעניינם במערכת המשפט הצבאית, וכן בהליכים הנלווים לכך, ללא תמורה כספית. על פי חוק, הסנגוריה הצבאית מייצגת כל מי שזכאי לייצוג ונזקק לשירותיה, ללא קשר לדרגתו או למעמדו, ובכל סוגי העבירות הפליליות. הסנגורים הצבאיים פועלים בעצמאות מלאה, ללא תלות וללא מורא, ותוך שימת טובת הלקוח בלבד. חובת הנאמנות שחבים הסנגורים הצבאיים היא ללקוחותיהם בלבד והם פועלים במקצועיות, ביסודיות וללא לאות להשגת התוצאה הטובה ביותר עבור לקוחותיהם.

לצד הטיפול בתיקים הפרטניים פועלת הסנגוריה הצבאית גם בכובעה המוסדי-ציבורי לקידום ההגנה על זכויותיהם של חיילים במשפט הפלילי-צבאי, בהיבטים עקרוניים מתוך ראייה רחבה על המתרחש בצה"ל ובמערכת המשפט האזרחית. זאת, עושה הסנגוריה הצבאית בדרכים מגוונות: פניות בנושאים עקרוניים בעניין זכויותיהם של כלואים, נחקרים ונאשמים לגופי הפרקליטות הצבאית, למצ"ח ולמ"צ; הגשת ערעורים בעניינים עקרוניים; הגשת עתירות לבג"ץ; שותפות בהליכי חקיקה וייזומם; קידום יוזמות באמצעות עבודות מטה והשתתפות בהן; מתן הרצאות והשתתפות בכנסים ועוד.

לסנגוריה הצבאית מומחיות בהגנה על חיילים בהליכים פליליים-צבאיים והיא מונה סנגורים בשירות חובה וקבע לצד עשרות עורכי דין מנוסים בשירות מילואים, רובם שירתו בעברם בפרקליטות הצבאית ומכירים את ייחודיותה של המערכת הצבאית על כלל רבדיה. פעילות הסנגוריה הצבאית לאורך השנים הותירה חותם משמעותי על המשפט הפלילי והחוקתי של מדינת ישראל.

מגמות, תופעות עיקריות ויוזמות בעבודת הסנגוריה הצבאית בשנת העבודה 2021

1. היערכות הסנגוריה הצבאית למעבר לקריה המשפטית האחודה ("נווה צדק")

בשנה האחרונה הסנגוריה הצבאית הקדישה תשומות רבות להערכות מקדימה למעבר לקריה המשפטית.

עזיבת המחנות "הדר", "הבית הירוק" ו"יואב" (אשר כונה "קסטינה"), בהן פעלו חוליות הסנגוריה הצבאית שנים רבות, ומעברן לקריה המשפטית, יצרו הזדמנות לבחינת שיטת העבודה של הסנגוריה, וביצוע שינויים ארגוניים ומהותיים בעבודתה.

לאורך השנה ערכה הסנגוריה הצבאית עבודת מטה פנימית לניהול המעבר והאתגרים הצפויים, וכן לקחה חלק בהיערכות היחידה כולה, ובהיערכות משותפת עם יחידת בתי הדין הצבאיים והמשטרה הצבאית למעבר. בתוך כך, נערכו דיוני עומק בדרג הפיקודי, סדנאות אסטרטגיות בשיתוף גורמי מקצוע, וימי היערכות מחלקתיים, לצורך מיפוי האתגרים ובחינתם, הסדרת שיטות עבודה חדשות והכנת המחלקה בהיבטים השונים. הכל, תוך שמירה על ערכי המחלקה ובפרט שמירה על איכות הטיפול בלקוחות הסנגוריה.

הסנגוריה הצבאית התאימה את המבנה הארגוני שלה. במבנה החדש, יפעלו ארבעה צוותי עבודה בראשות סניגורים פיקודיים, שיהיו כפופים לסגן הסצ'רית. מעבר לעשייה השוטפת, כל צוות יוביל תחום משפטי - זכויות נחקרים ונאשמים; חקירות מבצעיות; שיקום ושילוב; סגל ותעבורה.

כל אלו נעשו לצד בחינת תפיסת ניהול הידע במחלקה, התאמת הנהלים למתכונת העבודה החדשה, והאצת הליכים אשר החלו בשנה הקודמת להעברה ולהנגשה של המידע לתוך אזרחי, תוך שימוש בפלטפורמות מתקדמות. במקביל, הובילה הסנגוריה הצבאית פיתוח תהליכי עבודה משותפים חדשניים ודיגיטליים, לכלל הגורמים במתחם הקריה המשפטית.

המעבר והשינוי הארגוני מהווים הזדמנות של ממש להגדיל את כוחה המצרפי של הסנגוריה הצבאית ובכך להמשיך ולייצג את לקוחותיה נאמנה ולשמור על שלטון החוק בצה"ל. המבנה החדש ישרת ערכים מרכזיים, ביניהם: איכות הטיפול המקצועי בלקוח, פיתוח פיקודי ומקצועי של אנשי הסנגוריה, פיתוח תחומים משפטיים, מיקוד ויעילות בעבודה.

2. זכויות נחקרים ונאשמים

הסנגוריה הצבאית אמונה על מתן הגנה ושמירה על זכויותיהם של חשודים ונאשמים בהליך הפלילי בצה"ל. לצורך מימוש מטרה זו, הסנגוריה הצבאית פועלת במישורים רבים הן בכובעה המוסדי והן דרך הטיפול בתיקים הפרטניים. בתוך כך, בשנת 2021 פנתה הסנגוריה לגורמים בכירים במערכת הצבאית והצביעה על פגיעה בזכויות הן במהלך החקירה, והן בשלב ניהול ההליך, וביקשה לבצע שינויים מתחייבים. חלק מן הפניות התקבלו והובילו לשינוי ההנחיות ודרך הפעולה, וחלקן מצויות בשלבים שונים של בחינה:

א. קביעת נהלים לאופן חקירת חשודים שהם גם נפגעי תקיפה מינית - בפניית הסנגוריה הצבאית בעניין זה הוצג פער בין ההתייחסות המכבדת שניתנת לנפגעי עבירות מין בחדרי חקירות של מצ"ח, לבין זו הניתנת לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית שעה שאותם נפגעים נחקרים כחשודים בעבירות אחרות. בעקבות הפנייה, הורה מפקד מצ"ח לעגן מספר שינויים בהנחיות המקצועיות. כך, בין היתר, נקבע כי יש להתייחס לחקירות אלו באופן מכיל ורגיש, להיוועץ בגורם בכיר ומנוסה, ולהציג לחשודים את האפשרות להסתייע בגורמי מהו"ת או במערך הברה"ן.

ב. **פנייה בנושא קבלת אישור לביצוע חקירות לילה לנעדרים מן השירות - הסנגוריה** הצבאית הצביעה על כך שבעוד בכל הנוגע לחקירות מצ"ח נקבע כי ככלל יש לחקור בשעות היום ונקבעו הנחיות מסודרות לגבי התנאים והצורך לקבל אישור לחקירות לילה; נעדרים מן השירות פעמים רבות נעצרים בשעות לילה מאוחרות ונחקרים על אתר, וזאת מבלי שיש הצדקה לכך. בפניה הוצבע על מדיניות רווחת לפיה חקירות נעדרים מן השירות מתבצעות באישון לילה באופן אוטומטי, ללא הפעלת שיקול דעת, ובכך יש פגיעה בזכויותיהם של הנחקרים, בשל קושי לנהל חקירה עניינית נוכח השעה, וויתור הנחקרים על זכויותיהם, כמו הזכות להיוועצות בסגור. לפיכך, ביקשה הסנגוריה לחדד לגורמים המעורבים כי נדרש להפעיל שיקול דעת ולקבל אישור כנדרש בהנחיות קמצ"ר, גם בחקירתם של נעדרים מן השירות, בדומה לנחקרים במצ"ח. הפנייה טרם נענתה.

ג. **תיקון כתב אישום ע"י התביעה לאחר כפירה באשמה - הסנגוריה פנתה לתצ"ר** בעניין הגשת בקשות מטעם התביעה לתקן כתבי אישום לאחר שההגנה כפרה בהם ואף לעיתים לאחר שהחל הליך הוכחות, באופן שפוגע בהגנת הנאשמים, בזכותם להליך הוגן ובאינטרס הציבורי. הסנגוריה ביקשה כי בהנחיות התצ"ר יקבעו כללים להגשת בקשות אלה בשלב שלאחר כפירה, רק בסמוך לגילוי ראיות או עובדות חדשות אשר לא היו ידועות קודם, באופן מידתי ומצומצם, בכפוף למדרג אישורים, ותוך התחשבות במידת הפגיעה בניהול הגנת הנאשם. טרם התקבל מענה לפנייה.

ד. **פנייה לשינוי מדיניות המעצר של נעדרים מן השירות - בפנייה זו ביקשה הסנגוריה** הצבאית לשנות את מדיניות המעצר לגבי נעדרים מן השירות, כך שלא תוגש כברירת מחדל בקשת מעצר בעניינם של נעדרים אשר הסגירו את עצמם והתייצבו תוך שביקשו לסיים את היעדרותם. הפנייה הוגשה על סמך ניסיון שהתגבש בתקופת התפרצות נגיף הקורונה, שבמהלכה שונתה לפרקים מדיניות המעצר עקב החמרת מצב התחלואה, וחלק מן הנעדרים מן השירות לא נעצרו, התייצבו בבסיסם, המשיכו שירות והגיעו למשפטם. הפנייה הוגשה גם בראי הקיצור הצפוי של תקופת המעצר הראשונית לנעדרים מן השירות ל- 24 שעות, והצורך לייעל את הטיפול בעניינם. הפנייה בעניין זה נדחתה ע"י הפצ"רית. הסנגוריה ממשיכה לפעול במישור זה וטוענת באופן פרטני בתיקים המתאימים, בהתאם לעילות המעצר המתגבשות.

ו. **הגבלת השימוש במקורות מודיעיניים בחקירות מצ"ח - הסנגוריה הצבאית פנתה** למפקד מצ"ח וביקשה לצמצם את השימוש בחיילים כמקורות מודיעיניים רק לחשיפת עבירות פליליות חמורות. בפרט ביקשה הסנגוריה להימנע מלעשות שימוש במקורות לצורך גילוי עבירות קלות כגון עבירת שימוש והחזקה בסמים "קלים" מסוג קנאביס, שנתפסת מחוץ לצה"ל כמעשה נורמטיבי ושכיח במסגרות חברתיות. זאת, בטענה כי הנזק הנפשי שנגרם לחיילים כתוצאה מאופן גיוסם כמקורות עולה עשרות מונים על התועלת המופקת לצה"ל כתוצאה מחשיפת ביצועה של עבירה קלה.

ז. **ייצוג בהליכי דין משמעותי** - הסנגורית הצבאית הראשית הופיעה בפני וועדה אשר הוקמה בפרקליטות הצבאית לבחינת היקף הייצוג המשפטי בהליכים משמעותיים. הסצ'רית הציגה את עמדת הסנגוריה הצבאית לפיה יש ליתן ייצוג משפטי בחלק מההליכים המשמעותיים, תוך שעמדה הן על טעמים חוקתיים שנוגעים לזכות להליך הוגן ולזכות לשוויון והן על טעמים הקשורים לנזקים אפשריים שהם תוצאה של הרשעה בהליך המשמעותי, ובהם: המשך השירות הצבאי או אופיו, פגיעה כלכלית, ופגיעה בשם הטוב - נזקים משמעותיים לטווח רחוק לנידון ולבני משפחתו. בהקשר זה הסנגוריה הצבאית אף הגישה עתירה לבג"ץ וביקשה שיתאפשר לה לייצג בהליך משמעותי בו הועמד לדין משמעותי, בהוראת פרקליט, בעבירה של הטרדה מינית איש קבע, שלווה על ידי הסנגוריה במהלך חקירתו.

3. כליאה ושיקום

בשנת 2021 מיקדה הסנגוריה הצבאית את פועלה בהליכי שיקום בשלבים שונים של ההליך הפלילי-הצבאי, וכן לקחה חלק בקידום כלים ומוסדות משפטיים בעלי היבטים שיקומיים.

א. בית הדין המשלב

בשנת 2018 החל לפעול בצה"ל בית הדין המשלב אשר דומה במהותו לבית משפט קהילתי במערכת האזרחית.

בית הדין המשלב מאפשר לחיילים שמעדו הזדמנות שנייה, תוך ליווי גורמי צבא ומקצוע למשך תקופת מבחן, חלף מעצר. השלמת תקופת המבחן בהצלחה לא רק שמאפשרת להשלים שירות צבאי בכבוד, אלא מונעת את הכתמתם ברישום פלילי ומאפשר להם להיות אזרחים תורמים במדינה.

תחילה פעל בית הדין המשלב בתוכנית הרצה מצומצמת, והחל משנת 2020 פתח את שעריו לחיילים מכלל היחידות בצה"ל. תוצאות הרחבת פרויקט בית הדין המשלב ניכרו בייחוד בשנת 2021, בשל התפרצות נגיף הקורונה בשנת 2020. הסדרי השילוב זוכים להצלחה ניכרת, ובשנה זו ניכרה עלייה משמעותית מאוד במספר החיילים הנאשמים אשר זכו להשתלב בהצלחה באחד משלושת מסלולי השילוב. הסנגוריה הצבאית מייצגת את הרוב המוחלט של החיילים המשולבים, ומלווה אותם באופן צמוד במשך כשנה, תוך סיוע בהיבטים שונים מול הגורמים הצבאיים והמערכות האזרחיות, על מנת להביא אותם בהצלחה לסיום ההליך.

הסנגוריה הצבאית ממשיכה לפעול להרחבת הקריטריונים ולשילובם של חיילים נוספים במסגרת בית הדין המשלב, על מנת שיוכלו להשתקם ולקבל הזדמנות שנייה.

ב. תסקירי עונש

בעקבות קדם בג"ץ שהגישה הסנגוריה הצבאית, החל משנת 2019 החל לפעול בצה"ל מנגנון ניסיוני של "תסקירי עונש" המבוצע על ידי גורמי אבחון וחוסן ומטרתו לסייע

ולספק נתונים רלוונטיים לגזירת עונשו של נאשם. גם במהלך שנת 2021 חיילים שהואשמו במגוון עבירות הופנו לעריכת "תסקיר עונש", והכלי סייע לגזירת עונשם. יחד עם זאת, לטעמה של הסניגוריה נעשה שימוש מוגבל בכלי זה, נוכח מגבלותיו.

הסניגוריה הצבאית פעלה השנה במיוחד להרחבת הכלי ומיצוי הפוטנציאל הגלום בו. הפצ"ר נעתר לפנייות הסניגוריה, והורחבה אוכלוסיית היעד לה תינתן האפשרות לקבל תסקיר עונש, כך שגם חלק מן החיילים שכבר השתחררו משירות יוכלו להיות זכאים לעשות שימוש בכלי זה. כמו כן הפצ"ר היוצא הורה על עריכת עבודת מטה לבחינה הרחבת השימוש בכלי ומיצוי הפוטנציאל הגלום בשימוש במנגנון. עבודת המטה טרם בשלה. אנו סבורים כי מדובר בכלי משמעותי וגם בשנה הבאה נפעל להרחיב את השימוש בו לאבחון נאשמים, התאמת כלים שיקומיים וקביעת דרכי ענישה מגוונות.

ג. מנגנון לעתירות אסירים

לרשות החיילים הכלואים בצה"ל לא עומד מנגנון משפטי סדור ומובנה, בדומה לזה הקיים לרשותם של אסירים בבתי סוהר אזרחיים, לעתור כאשר נפגעות זכויותיהם במהלך הכליאה. כך, גם בחוק השיפוט הצבאי אין הסדר ייחודי המעניק לבתי הדין הצבאיים סמכות לדון בעתירות אסיר, מלבד סמכותם הטבעית לפעול בדרך הטובה לעשיית צדק. הסניגוריה הצבאית פנתה לאורך השנים לפרקליטות הצבאית וביקשה לייסד מנגנון צבאי שייתן מענה לעתירות אסיר, והגישה עתירות בנושא לבתי הדין הצבאיים על מנת שיתערבו בהחלטות מנהליות המתקבלות בבסיסי הכליאה.

בעקבות פניית הסניגוריה הצבאית לבית הדין, על מנת שיתערב בהחלטת מפקד בסיס הכליאה ויאפשר לאסיר לצאת לחופשה, קבע בית הדין הצבאי לערעורים כי זכות הגישה לערכאות היא "יסוד מוסד בשיטתנו המשפטית", וכי "ראוי שהפרקליטות הצבאית תינתן דעתה להסדרת נושא זה" (עלבי"ש 8/21 חמזה נ' התצ"ר). לשיטת הפרקליטות, מנגנון פנייה לנציב קבילות החיילים הוא מנגנון מספק שנותן מענה הולם, ולשיטתה לא בוסס דיו הצורך לייסד מנגנון חוקי אחר לעתירות אסיר. הסניגוריה הצבאית מתעתדת להמשיך לפעול להסדרת הנושא באופן פרטני ורוחבי, כך שזכויות הכלואים לא יפגעו.

ד. השתתפות בוועדות צבאיות בנושא הכליאה בצה"ל

הסניגוריה הצבאית הראשית הופיעה בפני וועדה מטכ"לית בראשות תא"ל (במיל') מיקי לוריא, שעסקה בבחינת מערך הכליאה בצה"ל, והציגה את עמדת הסניגוריה בנוגע ליישום נהלים וטיפול גורמי הכליאה באוכלוסיית העצורים והאסירים. בתוך כך הוצגו היבטים ייחודיים הקשורים לאוכלוסיית הכלואים בבסיסי הכליאה הצבאיים, ההבדלים בין מערכת האכיפה, המשפט והכליאה הצבאית לאלו האזרחיות, וכן פורטו קשיים בפן הטיפול הרפואי והנפשי. כמו כן התייחסה הסניגוריה לאתגרי הכליאה הצפויים כתוצאה מהמעבר לבסיס הכליאה האחד ומקיצור תקופות המעצר.

הסניגוריה הצבאית אף משתתפת בקביעות בוועדה שהקים ראש אכ"א במהלך השנה בנושא תפיסת הכליאה והשיקום בצה"ל וצפויה לסיים את עבודתה ברבעון הראשון

של שנת 2022, מתוך חתירה על שמירת זכויות לקוחותיה בעת שהותם בבסיס הכליאה.

4. ייעוץ לחשודים בתיקים מבצעיים

הסנגוריה הצבאית משקיעה משאבים רבים במתן ייעוץ משפטי לחשודים הנחקרים בחשד לביצוע עבירות פליליות תוך כדי פעילות מבצעית. הסנגוריה הצבאית רואה בייעוץ ללוחמים ולמפקדים בצה"ל את ליבת העשייה במערכת המשפט הפלילית-צבאית והיא משקיעה משאבים רבים בפיתוח, הכשרה ושמירה על מומחיות אנשיה בתחום זה. כמו כן, לרוב ניתנים הייעוץ המשפטי בתחום זה בפגישות פרונטאליות.

בהמשך למגמה של השנים האחרונות, גם בשנת 2021 חלה עלייה משמעותית בעיסוק הסנגוריה בטיפול באירועים מבצעיים, הן בשעות ייעוץ והן במספר הנחקרים להם ניתן ייעוץ, זאת להערכתנו גם נוכח הגידול בחקירת אירועים מבצעיים במהלך "שומר החומות".

5. השפעת נגיף הקורונה

בשנת 2021 התנהלה מערכת המשפט הצבאית לצד הקורונה. בשנה זו מתכונת הדיונים השתנתה בהתאם להכרזות משפטיות, המבוססות על מצב תחלואה ולחוות דעת רפואיות - במתכונת פיזית או בהיוועדות חזותית. הסנגוריה פעלה בדינמיות ובגמישות, והקפידה כי לא יפגעו זכויות חשודים וכלואים מעבר לנדרש בחוק, בפרט בעת התפרצות של הנגיף בבסיס הכליאה. לא פעם נדרשה הסנגוריה לעמוד בפרץ ולדבוק בעמדתה כי יש לקיים דיונים באופן פרונטאלי ולא לתת פרשנות מרחיבה לחוק. הסניגוריה אף פעלה במספר מישורים לשמירת זכויות כלואים ובריאותם במקרי התפרצות, בחתירה לשחרור מוקדם, בהסדרים מתאימים עם התביעה, בטיעונים בפני בתי הדין הצבאיים, ובערעורים מוסכמים לקיצור עונשים.

עקב שינוי לפרקים של מדיניות המעצר של התביעה, אתגר נוסף שעמד לפתחה של הסנגוריה הוא טיפול שונה בתיקי היעדרות משירות ובתיקי מצ"ח כאשר הנאשמים לא במעצר. הדבר התבטא בהתנהלות מול לקוחות, באופן ניהול ההליכים, ובטענות רוחב הקשורות למדיניות הענישה הראויה. בעניין זה נפנה לע/11/21 **התובע הצבאי הראשי נ' חואטו**, עליו נרחיב בהמשך.

6. ייצוג משרתי קבע ואזרחים עובדי צה"ל בהליכים נלווים להליך הפלילי

הסנגוריה הצבאית מייצגת בהליכים פליליים ובהליכים הנלווים להליך הפלילי ומעניקה ייצוג הוליסטי ללקוחותיה. בשנים האחרונות הולך וגובר הקשר בין ההליך הפלילי לשאלת המשך השירות בצה"ל ולפגיעה בזכויות כלכליות של אנשי קבע. גם השנה המשיכה הסנגוריה ללוות את לקוחותיה בהליכים אלו בוועדות הצבא ובפני גורמים בכירים בצה"ל, וכן כאשר היבטים אלו הגיעו לפתחו של בית המשפט העליון.

עבירות על טוהר המידות

א. ז"י (מחוזי) 73/21 התובע הצבאי נ' רס"ן ק' - כנגד הקצין הוגש כתב אישום לאחר שימוע, המייחס לו עבירות שעניינן מסירת ידיעות כוזבות והתנהגות שאינה הולמת. זאת, בגין דיווח כוזב שמסר אודות הישגיו האקדמיים, כחלק מתוכנית שירות אליה השתייך. בטיעוניה לעונש, עתרה התביעה הצבאית כי הקצין יורד בשתי דרגות, לצד רכיבי מאסר וקנס. בית הדין הצבאי המחוזי קיבל את טיעוניה הסנגוריה הצבאית, בדבר שיקום משמעותי שעבר הקצין, החליט לחרוג ממתחם העונש ההולם שקבע ולהימנע מפגיעה בדרגתו של הקצין, נוכח נסיבותיו הייחודיות של המקרה. כן ייצגה הסנגוריה הצבאית את הקצין בוועדה שדנה בהמשך שירותו, בסיומה אימץ הרמטכ"ל את החלטת ר' אכ"א להותירו בשירות, ולאפשר לשבצו בעתיד בתפקיד פיקודי, באישור פרטני.

עבירות סמים

א. מרכז (מחוזי) 254/20 התובע הצבאי נ' סמ"ר פ' - כנגד חייל הוגש כתב אישום המייחס לו שימוש יחיד בקנאביס בתוככי יחידתו, בצוותא עם חיילים אחרים. ההגנה טענה טענת אליבי, לפיה במועד העבירה שהה החייל בסוור במסגרת תפקידו, בנוכחות חיילים אחרים, וכן לקיומן של סתירות מהותיות בהפללה, שלא נבדקו על ידי גורמי החקירה. בית הדין הצבאי המחוזי זיכה את החייל, וקבע כי קיימות סתירות משמעותיות בראיות המרכזיות, שאינן מאפשרות הרשעה בפלילים, בייחוד לנוכח מחדלי חקירה.

ב. ע/11/21 התצ"ר נ' טור' ח' - החייל הורשע בעבירה של שימוש בסם מסוג קנאביס בהזדמנויות רבות ביחידתו במשך עשרה חודשים, לצד עבירות של החזקת סם והחזקת כלים לשימוש בסם. לאחר חקירתו, הוחלט לא לעצרו בעקבות התפשטות נגיף הקורונה. ביה"ד הצבאי המחוזי התרשם כי בפרק הזמן שבין ביצוע העבירה לבין קיום משפטו, עבר החייל שיקום משמעותי. בהתחשב בכך ובתסקיר עונש חיובי, הוטל על החייל עונש בן 75 ימי מאסר בדרך של עבודה צבאית, פסילת רישיונות נהיגה למשך עשרה חודשים ומאסר מותנה. ערעור התביעה על קולת העונש התקבל חלקית, ונקבע שהשיקום מצדיק הימנעות ממאסר ממושך בפועל, כך שהוטלו 30 ימי כליאה ו-60 ימי עבודה צבאית.

ג. ז"י (מחוזי) 139/21 התובע הצבאי נ' רב"ט ר' - החייל נחשד בעבירות סחר, תיווך, שימוש והחזקה בסמים מסוכנים, והודה בחקירתו בשימושים בסם מסוג קנאביס בנסיבות אזרחיות. בבחינת חקירתו המצולמת, עלו פגמים משמעותיים בזכויותיו של החייל וכן פערים בין הפרטים שמסר בפועל לבין הפרטים שנכתבו בחומרי החקירה הכתובים. על כן, נעתרה התביעה לבקשת הסנגוריה הצבאית והסכימה להיקשר עם החייל בהסדר להקפאת ההליך הפלילי, בכפוף לעמידתו בתנאים הקבועים בהסדר.

ד. ע/5,7/21 סמל א' נ' התצ"ר - כנגד החייל הוגש כתב אישום המייחס לו שימוש יחיד בקנאביס, בצוותא עם חייל אחר ביחידתו. החייל מסר דגימת שתן שלילית לסם וכפר באשמה, תוך שטען כי הפללתו לקונית ואינה עומדת ברף הנדרש בפלילים לביסוס הרשעה. בית הדין הצבאי המחוזי הרשיע את החייל וקבע כי ההפללה כנגדו מבוססת דיה וכי נלווים לה חיזוקים ראיתיים. ערעור ההגנה על הכרעת הדין התקבל, ובית הדין הצבאי לערעורים זיכה את החייל, תוך מתיחת ביקורת על התנהלות גורמי החקירה.

עבירות אלימות

א. דרום (מחוזי) 28/21 התובע הצבאי נ' סמל פ' - נגד חיילת הוגש כתב אישום בעבירות אלימות כלפי ממלא תפקיד. ביה"ד המחוזי קיבל את טענות הסנגוריה הצבאית והורה על שחרורה מכל מעצר. נקבע, כי מעשיה רגעיים וברף חומרה נמוך, לצד העובדה כי שוטרת צבאית שנכחה במקום התיזה עליה גז מדמיע בניגוד להוראת קמצי"ר. הוער, כי ראוי לערוך בחינה מחודשת במקמצי"ר לגבי נוהג השימוש בגז מדמיע ולא באזיקים.

עבירות מין

א. דרום (מחוזי) 76/21 התובע הצבאי נ' סמ"ר ב' צ' - החייל נחקר בעבירת הטרדה מינית ובעבירות מין נוספות. בהתאם, זומן החייל לשימוע, במסגרתו טענה הסנגוריה הצבאית ביחס לאופי מעשיו וחומרם. בעקבות השימוע, כתב האישום ייחס עבירת הטרדה לפי חוק התקשורת, ונגזר עליו עונש של עבודה צבאית, מאסר מותנה, פיצוי והורדת דרגה.

ב. עלב"ש/4/21 רס"ן ב' נ' התצ"ר, ידיעות אינטרנט וסגן ג' - כנגד קצין בקבע הוגשו שתי תלונות בחשד לעבירות מין. הסנגוריה הצבאית פנתה לבית הדין הצבאי המחוזי, בבקשה לאיסור פרסום פרטיו המזהים, על מנת למנוע נזק חמור העלול להיגרם לו. הדיון נערך בדלתיים סגורות, ובסיומו נדחתה הבקשה. ערעור ההגנה נדחה, אולם נאסר פרסום של כל מידע הנוגע לטיפול בקצין, שאליו התייחסה ההגנה בדיון.

ג. צפון (מחוזי) 19/20 התובע הצבאי נ' רס"ר ש' - כנגד הנגד הוגש כתב אישום בעבירות סחיטה באיומים, הדחה בחקירה ועבירות מין. עם הגשת כתב האישום, כפר הנגד במיוחס לו, ובמהלך הליך ההוכחות הגישה הסנגוריה הצבאית עתירה לבג"ץ בשאלת הפנייתו לתסקיר מעצר לאחר שחרורו משירות צבאי, אשר נדחתה על הסף. בסיום ההליך, הרשיע בית הדין הצבאי המחוזי את הנגד והשית עליו 3 שנות מאסר בפועל. על פסק הדין תלוי ועומד ערעור הגנה, וכן ערעור תביעה שהוגש כנגד קולת העונש.

עבירות בנשק

א. מרכז (מחוזי) 215/21 התובע הצבאי נ' סמל א' - החייל נחקר בחשד לניסיון שידול לגילוי ידיעות בדבר פעילות יחידת מודיעין העוסקת בסיכול הברחות, ובעבירות בנשק, סחר ושימוש בסמים מסוכנים. בבחינת הראיות, עלו פגמים משמעותיים

בזכויות החייל ופערים בתיעוד החקירה. הסנגוריה הצבאית שטחה טענותיה בהקשרים אלה, ובסיום השימוע החליטה התביעה הצבאית להימנע מהגשת כתב אישום בעבירות נשק וסמים. הוסכם על כתב אישום שייחס לנאשם עבירת עוון שעניינה ניסיון לקשירת קשר לעבור עבירה, בגינה הוסכם להשית מאסר קצר, שלא צפוי להכתימו ברישום פלילי מלא.

ב. צפון (מחוזי) 236/21 התובע הצבאי נ' טור' א' - החייל נעצר בחשד להוצאת נשק מרשות הצבא ובחשד לעבירות סמים, לאחר שסוכן סמוי של מצ"ח פעל בעניינו, עת שהה בכלא בגין היעדרות משירות. בפני הסוכן, הודה החייל כי סחר בנשק ובחקירתו הודה בביצוע עבירות סמים. לאחר שימוע, התקבלו טענות הסנגוריה הצבאית בנוגע לפגמים בהפעלת הסוכן ולקשיים בגרסה שנמסרה, והוגש כתב אישום על עבירות סמים בלבד.

ג. ע"מ 9/21 טור' ש' נ' התצ"ר - נגד החייל הוגש כתב אישום בגין עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, על כך שבמהלך קורס פיקודי, השליך לחדר של חבריו לקורס רימון תרגול, אותו הפעיל טרם הזריקה. תחילה, נעצר החייל במעצר סגור לצרכי חקירה, אולם עם הגשת כתב האישום הוחלט, לשחררו לחלופת מעצר ביחידתו לזמן קצוב.

ד. ז"י (מחוזי) 167/20 התובע הצבאי נ' סמל פ' - כנגד החייל הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, על כך שקיים מטווח פרטי במהלכו אפשר לאשתו לירות מנשקו האישי. לאור נסיבות אישיות חריגות והליך שיקום משמעותי, התקבלה בקשת הסנגוריה הצבאית, באופן תקדימי, והוחלט להקפיד את ההליך הפלילי בעניינו למשך שנה, שבסיומה יבוטל כתב האישום ככל שיעמוד בתנאים שגובשו.

עבירות ביטחון

א. פרשת מעצרו ומותו של הקצין מאמ"ן ז"ל - נגד קצין מאגף מודיעין הוגש כתב אישום בעבירות ביטחון, ללא חשד למעורבות עם גורם זר, והוא נעצר עד לתום ההליכים המשפטיים. הקצין יוצג על ידי הסנגוריה הצבאית והתקיים בעניינו גישור בפני בית הדין הצבאי. במהלך מעצרו, נמצא הקצין בבסיס הכליאה במצב רפואי קשה ופונה לטיפול רפואי, שם נקבע מותו. ההליך המשפטי הופסק.

הליכים נוספים בייצוג הסניגוריה הצבאית - עתירות וועדות

א. החלטת הוועדה הצבאית לעיון בעונש בעניינו של האסיר ג' - החייל נדון בפני הוועדה הצבאית לעיון בעונש, על מנת שתענין בעונש מאסר בפועל שהוטל עליו למשך 60 חודשים, בגין הרשעתו בעבירות סמים. הוועדה אימצה את עמדת הסנגוריה הצבאית, והורתה על שחרורו המוקדם של האסיר בתנאי מעצר-בית לילי, חלף פיקוח אלקטרוני עליו המליצה הרשות לשיקום האסיר. הוועדה קבעה כי אין בסמכותה להשית תנאים אחרים בהיעדר הסכמה. עוד אימצה הוועדה את עמדת הסנגוריה הצבאית, בדבר יחס מפלה שנקט בשירות בתי הסוהר כלפי אסירים צבאיים בנוגע לניכוי המנהלי, תוך שקבעה כי פרשנות שב"ס מרעה את מצב האסירים הצבאיים,

ללא טעם מוצדק, וההחלטה הועברה לפצ"רית לצורך קידום חקיקה בנושא. בעקבות ההחלטה, שונתה מדיניות שב"ס, ומוענק לאסירים צבאיים ניכוי מנהלי מלא ושווינוני, כבקשת הסנגוריה.

ב. רע"פ 7704/21 ה' ב' נ' התצ"ר - כנגד הקצין הוגש כתב אישום המייחס לו שימוש אסור בטלפון עת הוא מצוי בדיבורית או בהתקן קבוע. בית הדין הצבאי המחוזי הרשיע את הקצין, וקבע כי החזקת הטלפון בין שני צדיו לצורכי חיוג למשך מספר שניות, אינה "אחיזה אסורה". בערעור ההגנה, ביטל בית הדין הצבאי לערעורים קביעה זו, והרשיע את הקצין בשימוש אסור בטלפון נייד עקב נגיעה מתמשכת בצג לצורך ביצוע שיחה. הסנגוריה הצבאית הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון בשאלה העקרונית האם מספר נגיעות בטלפון לצורך חיוג מהווה עבירה אשר טרם הוכרעה.

ג. בג"ץ 8069/21 פלוני נ' פרקליט מרכז וחיל האוויר - נגד בשירות קבע הועמד לדין משמעותי בעבירה של הטרדה מינית בהוראת פרקליט. הפרקליט דחה את בקשת הסנגוריה הצבאית לאפשר לה לייצג את הנגד במסגרת ההליך המשמעותי בעניינו, ולחילופין לדחות את קיום ההליך עד לסיום עבודת המטה שנערכת בימים אלה בנושא זכות הייצוג בהליכי הדין המשמעותי בצה"ל. הסנגוריה הגישה עתירה לבג"ץ נגד ההחלטה לא להתיר ייצוג בהליך המשמעותי, ולמתן צו ביניים לעיכוב ההליך עד לדין בעתירה. בין היתר טענה הסנגוריה, כי זכות הייצוג גם בהליך משמעותי נגזרת מזכויות חוקתיות של כבוד האדם, שוויון, קניין והזכות להליך הוגן, וכי לא ראוי להפלות חיילים המועמדים לדין משמעותי לעומת הליך משמעותי בגופי בטחון ובגופים אחרים.

ד. עלב"ש/8/21 טור' ח' נ' מפקד בס"כ 416 - החייל, אסיר המרצה עונש בן כשנתיים בכלא הצבאי בגין הרשתו בעבירות סמים, הגיש בקשה לחופשה לרגל חתונת אחותו, שנדחתה. לנוכח היעדר מנגנון עתירת אסיר צבאי, הגישה הסנגוריה הצבאית הגישה עתירה לבית הדין הצבאי המחוזי, אשר קבע דיון בעתירה חרף עמדת מפקד הכלא והתביעה הצבאית כי נעדר סמכות לכך. העתירה נדחתה לגופה, הן בבית הדין המחוזי והן בבית הדין לערעורים, אולם הוסכם לאפשר ביקור. בית הדין לערעורים הדגיש כי דעתו אינה נוחה מהיעדר מנגנון עתירת אסיר להכרעה בבקשות חופשה, כאשר מדובר באסירים-חיילים, בשים לב לזכות הגישה לערכאות. העתק ההחלטה הועבר לפצ"ר.

ה. עת"מ 62878-08-20 רס"ן פ' נגד ראש המטה הכללי - בעניין הקצין התקבלה החלטת הרמטכ"ל להדיחו מכל תפקיד פיקודי ומכל תפקיד במצ"ח לצמיתות, ולעיכובו בדרגה למשך 6 שנים. זאת, בשל מה שתואר כאחריות פיקודית לאירועים שקדמו להתאבדות סמל לובטון ז"ל - אותו ניסו לגייס פקודיו של הקצין כמקור מודיעיני. ביהמ"ש לעניינים מנהליים קיבל, באופן תקדימי, את טיעוני הסנגוריה הצבאית כי מדובר בהחלטה לא מידתית הלוקה בחוסר סבירות קיצוני, והורה על ביטול הצעדים הפיקודיים. על ההחלטה הוגש ערעור לביהמ"ש העליון, שטרם הוכרע. כמו כן, תלויה ועומדת עתירה לבג"ץ נגד החלטת הפרקליטות הצבאית לא להעמיד את הקצין לדין, ולהחמרת אישומים נגד רכזי המודיעין, להם יוחסו העברת ידיעות

כוזבות, אי קיום הוראות והתנהגות שאינה הולמת. כל המעורבים מיוצגים בעתירה על ידי הסנגוריה הצבאית.

מגמות ואתגרים מרכזיים לשנת 2022

1. מעבר הסנגוריה הצבאית לקריה המשפטית האחדה ב"נווה צדק"

שנת 2022 צפויה לעמוד בסימן מעבר והתבססות המחלקה בקריה המשפטית, שבמהלכה גם תקוצר תקופת המעצר הראשונית לנעדרים מן השירות לפרק זמן של 24 שעות. המעבר מזמן אתגרים משמעותיים בהיבטים הלוגיסטיים, בהיבטי בניין כוח-האדם ובמיצוב מבנה המחלקה האחד והטמעת שיטות עבודה חדשות. על אף ההערכות המקדימה בשנה החולפת, מטבע הדברים ידרשו תשומות רבות להטמעת השינויים הארגוניים והניהוליים, שיטות עבודה מעודכנות ותרבות ארגונית מחודשת.

במקביל למעבר, תמשיך הסניגוריה הצבאית להשקיע משאבים משמעותיים בתחומי ניהול הידע, גיבוש פלטפורמות חדישות לצורך מעבר לעבודה בתווך האזרחי והטמעת שיטות עבודה חדשניות אשר יסייעו בעבודת המחלקה.

הסנגוריה הצבאית תעסוק בשנה הבאה בהשלמת גיבוש חזון למחלקה אשר ישקף את תצורתה החדשה ויבטא את העקרונות שלאורם היא פועלת, תוך דגש על עבודה במתכונת של קהילה משותפת, המורכבת מהסנגורים הסדירים והסנגורים במילואים אשר מהווים חלק בלתי נפרד מאופייה הייחודי של הסנגוריה הצבאית, ויחדיו מובילים אותה להישגים מקצועיים ושמירה בלתי מתפשרת על זכויות נחקרים ונאשמים בהליכים משפטיים בצה"ל.

2. הגנה על זכויות החיילים בהליך הפלילי

הסנגוריה הצבאית תמשיך להתמקד בהגנה ובשמירה על זכויות החשודים, הנאשמים והכלואים במסגרת מערכת השיפוט הצבאית, הן בתיקים פרטניים והן באופן מערכתי בכובעה המוסדי.

בשנת 2022 הסנגוריה הצבאית תשים דגש נרחב על פגיעה בזכויות בחקירת המצ"ח תוך מניעת שימוש בשיטות חקירה פוגעניות ופסולות; מניעת פגיעה בזכות ההיוועצות; מניעת עיכובים, מעצרים, וחיפושים לא חוקיים.

בפן השיקומי תמשיך הסנגוריה הצבאית לפעול להרחבת הכלים והמוסדות המשפטיים אשר יתמקדו בשיקום ובמתן הזדמנות שנייה לחיילים לאור נסיבותיהם האישיות. בתוך כך, תמשיך ותפעל הסנגוריה הצבאית להרחבת קשת העבירות והנסיבות בהן מאפשרים היקשרות בהסדרים מותנים, הרחבת הליכי השילוב, מיצוי והרחבת הפוטנציאל בתסקירי העונש, ושימוש בכלי של צדק מאחה שטרם מומש במערכת הצבאית.

3. הטיפול בעבירות שימוש בסמים במערכת הצבאית

אתגר משמעותי נוסף אשר עומד לפתחה של הסנגוריה הצבאית לשנה הבאה הוא צמצום הפערים באופן האכיפה והטיפול כלפי חיילים בעבירות שימוש והחזקה של סמים קלים.

בשנים האחרונות חל שינוי של ממש בהלך הרוח הציבורי בכל הנוגע לעבירה שעניינה שימוש והחזקה עצמית בסמים קלים מסוג קנאביס, ומהלכים רבים קודמו ומקודמים בימים אלו לצורך ביטול או צמצום הפלילות בעבירות של שימוש עצמי.

על אף שגם במערכת הצבאית השנים האחרונות היו נקודת מפנה של ממש וחלו שינויים משמעותיים במערכת המשפט הצבאית, לשיטת הסנגוריה הצבאית הפערים נותרו גדולים ובשלה העת לבצע רפורמה משמעותית אשר תבחן כיצד ניתן למקד את העשייה הצבאית בצעדים שמטרתם למנוע את השימוש בסמים מסוכנים בקרב חיילי צה"ל, ולמקד את האכיפה והענישה בגילוי עבירות בנסיבות צבאיות ובעבירות סמים במדרג חמור יותר. צעדים אלו מתחייבים לאור תיקוני החקיקה הצפויים לבוא, ועל מנת שלא לייצר פער בלתי מידתי בין השלכות הליך המשפטי בעבירות אלה על אוכלוסיית החיילים לעומת אזרחים.

דברי פתיחה

מחלקת הייעוץ והחקיקה מעניקה ייעוץ משפטי לכל אגפי המטה הכללי והזרועות בצה"ל. קציני המחלקה פועלים בשיתוף עם המפקדים לסייע לצה"ל להגשים את יעדיו במסגרת החוק. בנוסף, קציני המחלקה עוסקים בגיבוש חוות דעת משפטיות, משתלבים בעבודות מטה ומייצגים את עמדת צה"ל בפני ערכאות שיפוטיות ומעין-שיפוטיות בהליכים בהם נתקפת עמדת צה"ל. בכך, מסייעים קציני המחלקה בשמירה על חופש הפעולה של גורמי הצבא ובהגנה על החלטותיהם של הגורמים המוסמכים בו.

במהלך השנה החולפת עסקו קציני המחלקה בתחומים משפטיים שונים ומגוונים. בנוסף לתחומים השוטפים והשגרתיים, המשיכו קציני המחלקה לעסוק בסוגיות שהתעוררו גם השנה לאור האתגרים המשפטיים שהציבה התפשטות נגיף הקורונה. כמו כן קציני המחלקה סייעו לגופי הצבא בהיערכות לחירום ובמתן ייעוץ משפטי שוטף וצמוד במהלך מבצע "שומר החומות".

לאורך השנה, ליוו קציני המחלקה תהליכים מרכזיים רבים בצה"ל, ובכלל זה נושאים בליבת העיסוק של צה"ל בנוגע לשירות בצבא על סוגיו, למודל השירות ולתנאי השירות, סוגיות בתחומי המאבק בטרור, מקרקעין ותכנון ובנייה, דיני איכות הסביבה, אסדרה ושיתופי פעולה וסיוע לגורמים אזרחיים. כמו כן, המשיכו קציני המחלקה ללוות את הליכי ההתקשרויות בצה"ל, והעמיקו את הסיוע במימוש התקשרויות באופן יעיל וחסכוני.

בשנה החולפת התחדשו הליכי החקיקה, לאחר תקופה ארוכה שהתאפיינה במערכות בחירות חוזרות ומצב חירום עקב ההתמודדות עם נגיף הקורונה, שלא אפשרו קידום חקיקה באופן שגרתי. משכך, העיסוק בהליכי חקיקה התגבר באופן משמעותי במחלקה. המחלקה אמונה על קידום יוזמות חקיקה מטעם צה"ל וכן על גיבוש עמדת צה"ל ביחס לתזכירי חוק ממשלתיים, להצעות חוק פרטיות ולתקנות המוצעות על-ידי משרדי ממשלה אחרים. זאת, על מנת להתאימן לצרכי הצבא ולעגן את הסמכויות הדרושות לצה"ל לשם הבטחת יכולות מבצעיות בשגרה ובחירום.

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2021

1. המאבק בנגיף הקורונה

בשנה החולפת הוסיפה מחלקת הייעוץ והחקיקה ליתן מענה לאתגרים החדשים שהוצבו בפני מדינת ישראל בכלל ובפני צה"ל בפרט בעקבות התפשטות נגיף הקורונה.

המחלקה המשיכה ללוות ולהסדיר מן הבחינה המשפטית מתן סיוע צבאי לגורמים אזרחיים, ובהם משרד הבריאות, במשימות לאומיות כגון מבצע החיסונים נגד הנגיף

וביצוע בדיקות סרולוגיות. קציני המחלקה אף ליוו, בשיתוף עם משרד הביטחון, את הקמת מערך האשפוז הביתי, אשר הופעל על-ידי חיל הרפואה והעניק טיפול רפואי למבוטחי קופות החולים. כמו כן, העניקו ייעוץ משפטי שוטף למפקדה הלאומית לקטיעת שרשרות הדבקה ("מפקדת אלון").

בנוסף, המשיכו קציני המחלקה לעסוק בהיבטים המשפטיים של התאמות בתנאי השירות לאור התפשטות מגפת הקורונה, דוגמת החלת הסדר ה"תו הירוק" בצה"ל, וסייעו בגיבוש ופרסום פקודת מטה כללי המסדירה את הנושא. בנוסף, טיפלו קציני המחלקה בהחלטת ממשלה המקנה הטבות למשרתי מילואים אשר נקראו לצורך השתתפות בפעולות סיוע של הצבא למשק האזרחי בעקבות התפשטות הנגיף.

2. סיוע לצה"ל במצבי חירום - מבצע "שומר החומות"

במהלך מבצע "שומר החומות" העניקו קציני המחלקה יעוץ משפטי לגופי הצבא בנושאים מבצעיים, בשאלות הנוגעות ליישומם של דיני החירום בתחומי העיסוק של המחלקה, ובכלל זה בנוגע לסמכויות פיקוד העורף לתת הנחיות לאוכלוסייה האזרחית. כמו כן, טיפלו קציני המחלקה בהחלטת ממשלה הנוגעת להטבות למשרתי מילואים אשר לקחו חלק במבצע "שומר החומות".

בעקבות לקחים ממבצע "שומר החומות", ליוותה המחלקה את היערכות צה"ל למערכה אפשרית עתידית, בין היתר ביחס לסמכויות הצבא בשמירה על רציפות התפקוד של צה"ל.

בצד זאת, הוסיפו קציני המחלקה להעניק ייעוץ משפטי שוטף בנוגע להיערכות גופי צה"ל לחירום ונטלו חלק בתרגילים שערכו גופי הצבא השונים.

3. סיוע בלחימה בטרור

גם בשנה החולפת סייעו קציני המחלקה לגופים שונים בצה"ל בפעילותם בתחום המאבק בטרור. בין היתר, ליוו קציני המחלקה את הטיפול המשפטי בהכרזות על מספר חברות מסחריות ברצועת עזה כארגון טרור לפי חוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 בתיאום עם משרד הביטחון ומשרד המשפטים. ההכרזות מהוות נדבך נוסף במאבק הכלכלי בארגוני טרור ובמניעת התעצמותם.

כמו כן, במהלך השנה החולפת, ליוו קציני המחלקה גם את הליכי הוצאת מספר צווי תפיסה מטעם שר הביטחון, ביחס לרכוש שנרכש באמצעות ארגוני טרור שנועדו למימון טרור ולכספים שנועדו במישרין למימון טרור. כן ליוו קציני המחלקה את העתירות שהוגשו בעניין חלק מצוים אלה.

4. חוזים, התקשרויות ומכרזים

גם השנה קציני המחלקה, יחד עם הלשכה המשפטית במשרד הביטחון, המשיכו ללוות התקשרויות בעלות השלכות משמעותיות לצה"ל, בהיקף כספי של מאות

מיליוני ש"ח בשנה. עם התקשרויות אלו נמנים ההתקשרויות לשירותי תחבורה ציבורית, מכרזים בתחום הדלק והגז, מכרזים בתחום הטכנולוגי ועוד. קציני המחלקה נטלו חלק בתהליכי העבודה שקדמו לפרסום המכרזים וסייעו במתן פתרונות ייחודיים להתקשרויות. קציני המחלקה ליוו את גופי הצבא בהטמעת פקודת המטכ"ל החדשה העוסקת בהתקשרויות בצה"ל, בין היתר, תוך סיוע בבקרה אחר אופן מימושם של הסכמים שנחתמו על-ידי משרד הביטחון עבור צה"ל.

בנוסף, במהלך השנה החולפת הורחב הליווי המשפטי הניתן לזרוע הים בנושא התקשרויות, בין היתר, בליווי עבודת המטה הצבאית לגיבוש התקשרויות בעלות השלכות משמעותיות לצה"ל וכן בגיבוש עמדת צה"ל ביחס לטיפול בהפרות הסכמים על-ידי קבלנים במספנת חיל הים.

5. עיסוק בסוגיות בתחום כוח האדם

במהלך השנה החולפת עסקו קציני המחלקה באופן אינטנסיבי בשורת נושאים מרכזיים הנוגעים לשירות בצבא לסוגיו ולתנאי השירות.

בתוך כך, טיפלו קציני המחלקה בהחלטת ממשלה ותזכיר חוק המסדירים את תשלום השלמת תקופות השירות, במקביל לליווי ההליך המשפטי המתנהל בנושא בבג"ץ. קציני המחלקה בשאלות משפטיות הנוגעות לתשלום פנסיית גישור למשרתי הקבע, ייצגו את עמדת צה"ל בדיונים שנערכו במשרד המשפטים בנושא, והיו מעורבים גם בטיפול בעתירה שהוגשה לבג"ץ בעניין זה.

כמו כן, ליוו קציני המחלקה את העיסוק של צה"ל בהיבטים הנוגעים ליישום מודל השירות הקבע. בכלל זה, עסקו קציני המחלקה בהליכי התייעלות וצמצום הכוחות בצה"ל, וליוו את ההליכים שהתנהלו בצה"ל בעניינם של משרתי קבע שהוחלט על סיום שירותם, ובהתאם לצורך, הליכים משפטיים שנפתחו בעניין.

כן עסקו קציני המחלקה רבות בהיבטים משפטיים מורכבים הנוגעים לשירות החובה בצה"ל, ובין היתר, בהיבטים המשפטיים הנוגעים לדחיית קיצור שירות החובה ותיקון חקיקה שמקודם בעניין זה, בהיבטים הנוגעים להסדר דחיית השירות לתלמידי ישיבות, בסוגיות הנוגעות ליישום הסדרי הפטור משירות הקבועים בחוק שירות ביטחון וסמכויות הצבא לבטל פטור שניתן אם הסתבר שניתן על בסיס פרטים כוזבים שנמסרו, בסוגיות הנוגעות למודל השירות בצבא, ועוד.

עוד ליוו קציני המחלקה את עבודת המטה המטכ"לית, לבחינת אפשרות שיבוצן של נשים בתפקיד לחימה נוספים בצה"ל, ואת ההליכים המשפטיים המתנהלים בבג"ץ בנושא זה.

בנוגע לשירות המילואים, עסקו קציני המחלקה רבות בעבודות מטה שנערכו בצה"ל בנוגע להארכת דברי חקיקה בנושא, ובהיבטים שונים הנוגעים למעטפת התגמולים ותנאי השירות הניתנים למשרתים במילואים.

קציני המחלקה עסקו גם בנושאים הנוגעים להעסקת אזרחים עובדי צה"ל, בהיבטים מרכזיים הנוגעים ליישומם ולעדכוןם של הסכמים בין מערכת הביטחון לבין ארגון עובדי צה"ל, בכל הנוגע לתנאי העסקתם של עובדים אלה. בתוך כך, היו מעורבים קציני המחלקה בתהליכים שהובילו להתייעלות כלכלית משמעותית.

קציני המחלקה ליוו לאורך השנה החלטות פיקודיות ותעסוקתיות שקיבלו מפקדי צה"ל, ובכלל זה, באירועים מרכזיים שונים. בהיבט המערכתי, גיבשו קציני המחלקה את עמדת צה"ל ביחס לטיבה ומהותה של האחריות הפיקודית בצבא וסמכות המפקדים לנקוט צעדים פיקודיים, אגב ערעור עקרוני שהוגש לבית המשפט העליון בנושא זה. כן עסקו קציני המחלקה, במסגרת עבודת מטה פנימית שנערכה ביוזמת המחלקה, בבחינת הכלים הפיקודיים הקיימים בצה"ל כיום, ובאפשרות לעדכןם ולהרחיבם.

כן טיפלו קציני המחלקה בסוגיות הנוגעות למשטר ולמשמעת בצה"ל, ובתוך כך, בטענות משפטיות שהועלו ביחס למדיניות צה"ל בנוגע למתן היתרים חריגים לגידול זקן. בעניין זה הוגשה גם עתירה לבג"ץ, בה טיפלו קציני המחלקה, שנמחקה.

בנוסף, קציני המחלקה הובילו והיו שותפים מרכזיים לעבודות מטה מרכזיות שהתקיימו באגף כוח האדם לעדכון פקודות הצבא ומדיניותו בנושאים מרכזיים בתחום כוח האדם ותנאי השירות. קציני המחלקה גיבשו ומימשו תוכנית עבודה שנתית סדורה לעדכון פקודות הצבא בתחומים אלה, ועסקו בתרגום החלטות גורמי הצבא ומדיניותם לפקודות עדכניות, תוך בחינת ההיבטים המשפטיים הצריכים לעניין.

6. סוגיות בתחום המקרקעין והתכנון והבנייה

במהלך השנה החולפת, ליוו קציני המחלקה את הליכי אישורן של תכניות מתאר להקמת מתקנים ביטחוניים, ובכלל זה מתן מענה להתנגדויות שהוגשו ולהליכים משפטיים הנלווים להן. בין היתר, ליוו קציני המחלקה את הליכי התכנון של מבנה רב-הקומות "תמך 1" במחנה רבין (מטכ"ל) אשר ייבנה כחלק מיישום הסכמים בנוגע לשיווק ופינוי מחנות (הסכמי שוה"ם) וצפוי לאכלס יחידות צבאיות ותשתיות תומכות.

כמו כן, עסקו קציני המחלקה בסוגיות הנוגעות לשימוש במקרקעין צבאי ובשטחי אש ובממשקים אל מול גורמים אזרחיים הפועלים בשטחים אלו. כך, בעקבות יוזמת המחלקה ולאחר עבודת מטה ממושכת בשיתוף גופים שונים בצה"ל ובמשרד הביטחון, נחתמה השנה, הוראת מפקד זרוע היבשה "שטחי אש ביבשה", במטרה להסדיר את כלל ההיבטים בניהול שטחי האש ביבשה, לרבות הגדרת האחריות לשטחי האש ואת הממשקים בין גורמי הצבא לרשויות האזרחיות בכל הנוגע לשימוש בשטחי האש.

בנוסף, טיפלו קציני המחלקה בפניות רבות בתחום הגנת הסביבה, לאור מחויבותו החוקית והערכית של צה"ל לשמור על הסביבה ולהגן עליה.

7. סיוע לצה"ל בפרויקטים לאומיים

במהלך השנה, המשיכו קציני המחלקה ללוות את פרויקט מיגון הצפון וסיפקו ייעוץ משפטי שוטף בין היתר בשאלות הנוגעות לקריטריונים לזכאות למיגון במסגרת הפרויקט.

כמו כן, ליוו קציני המחלקה את זרוע הים וצה"ל בהליכי הפרטת אחזקות המדינה בנמל חיפה, בעקבות החלטת ועדת השרים לענייני הפרטה, לשם שמירה על האינטרסים של צה"ל והיבטי הביטחון.

במהלך השנה ליוו קציני המחלקה את ההיערכות לקליטת אסדת הגז כריש-תנין, ובכלל זה מענה משפטי לסגירת אזור בטיחות סביב האסדה, התייחסות לסמכויות האבטחה והנחייה ביטחונית לחברה שתפעיל את האסדה.

בשנת העבודה 2021, ליוו קציני המחלקה את עבודת המטה לבחינת החלופות להקמת שדה תעופה משלים לנמל התעופה בן-גוריון, ובין היתר התייחסו לאפשרות להקים שדה תעופה אזרחי בתוך בסיס צבאי, בראי ההשלכות המשפטיות והתכנוניות על חיל האוויר.

8. אסדת ממשקים בין צה"ל לבין רשויות המדינה

במהלך השנה סייעו קציני המחלקה להסדיר את הממשקים המשפטיים עם גופים שונים מחוץ לצבא. להלן יובאו מספר דוגמאות.

ראשית, קציני המחלקה עסקו בקידום נהלי החקירה באירועי בטיחות בתעופה בהם מעורבים כלי טיס צבאיים ואזרחיים. במסגרת זו, נבחנו סמכויות גופי החקירה הצבאיים והאזרחיים תוך שמירת סמכויות צה"ל וחיל האוויר והבטחת חקירה איכותית שתמנע הישנות המקרים בעתיד.

בנוסף, קציני המחלקה ליוו את חיל הרפואה וצה"ל בגיבוש והצגת עמדתם ביחס להעברת מידע רפואי ממשד הבריאות לצה"ל לצורך ביצוע מחקרים רפואיים. בשיח שנערך בנושא התקבלה עמדת צה"ל לפיה אין מניעה לפי חוק הגנת הפרטיות להעברת המידע, לצד קביעת מנגנון מוסכם שיוודא את שמירתו ואבטחתו של המידע המועבר.

כמו כן, קציני המחלקה ליוו את גופי הצבא העוסקים בהגנת הפרטיות בצה"ל בממשקיהם מול הרשות להגנת הפרטיות, תוך הבטחת עמידת צה"ל בהוראות הדין ושמירת פרטיותם של המשרתים.

עוד, עסקו קציני המחלקה ברישוי כלי רכב ואמל"ח חדשים המופעלים על-ידי חילות זרוע היבשה, בהם התותח החדש של חיל התותחנים ו"האיתן" של חיל הרגלים והצנחנים. כמו כן, נדרשו קציני המחלקה להסדרה הנדרשת להפעלת מערכת

ה"יגואר", מערכת רובוטית המופעלת מרחוק המיועדת לנוע במרחב הגבולות, בהתאם לדיני התעבורה.

9. היבטים באכיפת הדין הפלילי בצה"ל

במהלך השנה סייעו קציני המחלקה בתרומתם המשפטית למספר תהליכים בתחום אכיפת הדין הפלילי בצה"ל. בין היתר, עמלו קציני המחלקה, בשיתוף התביעה הצבאית וחיל המשטרה הצבאית, על גיבוש נוהל נטילת נשק מחיילים בעת אירועי אלימות בהיעדר צו שיפוטי בעניין. כמו כן, קציני המחלקה לקחו חלק בוועדה למיגור תופעת הסמים בצה"ל בראשות קמז"ר. בנוסף, בשנה האחרונה ליוו קציני המחלקה את המעבר של חיל המשטרה הצבאית לבסיס הכליאה החדש "נווה צדק", ובין היתר פעלו להכריז על "נווה צדק" כבית סוהר צבאי לפי חוק השיפוט הצבאי.

הליכים משפטיים מרכזיים לשנת 2021

להלן יפורטו בתמצית הליכים משפטיים מרכזיים בהם עסקו קציני המחלקה בשנת 2021:

עתירות בנושא השירות בצה"ל

1. בג"ץ 3227/20 ק. נ' שר הביטחון, בג"ץ 3522/20 פלונית נ' שר הביטחון, בג"ץ 1356/21 א. נ' שר הביטחון – בשנה זו טיפלו קציני המחלקה במספר עתירות שעניינן שירות נשים בתפקידי לחימה נוספים, וכן בהליכי המיון והשיבוץ בתפקידי לחימה של לוחמות שנשרו מקורס טיס ומקורס חובלים. כמו כן, המשיכו ללוות את עבודת הצוות המקצועי שהוקם לבחינת הסוגיות האמורות.
2. בג"ץ 1799/21 א. נ' צבא הגנה לישראל – במהלך השנה הוגשה עתירה על-ידי 107 עתודאים המבקשים כי צה"ל יקצר את משך שירות החובה אליו נקראו, כך שיהיה בהתאם למשך שירות החובה הקבוע בחוק במועד חזרתם לשירות, ולא בהתאם למשך שירות החובה שהיה קיים ביום גיוסם. העתירה נמחקה על-ידי העותרים בהמלצת בית המשפט.
3. בג"ץ 7922/19 צדק פיננסי נ' הרמטכ"ל – במהלך השנה החולפת המשיכו קציני המחלקה לטפל בעתירה שהגישה עמותת "צדק פיננסי" בשנת 2019 בעניין השלמות תקופת שירות ביחס לחישוב קצבאות גמלאי הצבא. העתירה עודנה תלויה ועומדת.
4. בג"ץ 4162/21 א. ואח' נ' מדינת ישראל – במהלך השנה הוגשה עתירה הנוגעת לאופן חישוב פנסיות הגישור המשולמת לפורשים מצה"ל על-ידי מספר פורשים ומשרתים פעילים. קציני המחלקה לקחו חלק בגיבוש התגובה המקדמית שהוגשה.
5. בג"ץ 217/21 ב. ואח' נ' צה"ל – במהלך השנה, דחה בית המשפט העליון עתירה שהוגשה נגד מדיניות צה"ל בנוגע למתן היתרים לגידול זקן, ללא קיום דיון ותוך שנקבע שלא קיימת עילה להתערבותו.

6. ו"ע 1/21 ת. נ' ראש אכ"א – השנה נדון ערר של משרתת קבע שביקשה לדחות את מועד פרישתה עד למועד בו תתגבש זכותה למענק יובל. בתום ניהול ההליך ושמיעת עדות רח"ט הסגל, קיבלה ועדת הערר את פרשנות צה"ל לפיה מדיניות חטיבת הסגל תחול על מועד פרישתו הראשוני של המשרת ולא זה הנדחה לבקשתו. בעקבות המלצת הוועדה, העוררת מחקה את הערר.
7. ו"ע 5/21 מ. נ' רח"ט הסגל באכ"א – במהלך השנה הוגש לראשונה ערר נגד החלטה להורות על שחרור קצין בעילת אי מעבר לקבע בכיר (שער ארגוני שני), בטענה כי עילת שחרור זו לא עוגנה כיאות בדין, וכי היא פוגעת פגיעה בלתי מידתית בזכויות משרתי הקבע. תצהירי הצדדים הוגשו בתיק והליך ההוכחות צפוי להתקיים במהלך השנה הקרובה.
8. ו"ע (גמלאות) 4/21 ש. ואח' נ' הממונה על תשלום גמלאות בצה"ל – במהלך השנה טופל על-ידי קציני המחלקה ערעור של גמלאים בדירוג מחקר, בדרישה כי קצבתם תעודכן בהתאם לשתי שיטות (תוספות שכר ותוספות לפי העלייה במדד), בשונה משאר גמלאי צה"ל, ולעמדת צה"ל, בניגוד להוראות החוק אשר שינה את התיקון של שיטת הצמדת הגמלאות. הערעור, שהוא בעל השלכות תקציביות משמעותיות, עודנו תלוי ועומד.

עתירות נוספות

9. בג"ץ 276/21 ס. נ' צבא ההגנה לישראל ואח' – במהלך השנה טיפלו קציני המחלקה בעתירתו של מלש"ב אשר חלה בסרטן בילדותו וביקש לשרת בתפקידי לחימה, על אף שגורמי המיון הרפואי קבעו כי הוא אינו כשיר לכך מבחינה רפואית. על בסיס הצעת בית המשפט, הוחלט להגיע עם העותר להסכמה לפיה יתגייס לתפקיד תומך לחימה בחיל התותחנים, לבקשתו, במסגרת הפרופיל הרפואי הקיים שהותאם לו.
10. ע"מ 1534/21 הרמטכ"ל נ' פ. – במהלך השנה החולפת, טיפלו קציני המחלקה בערעור שהוגש על-ידי המדינה לבית המשפט העליון על פסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים, אשר ביטל את ההחלטה להדיח קצין בדרגת רס"ן מכל תפקיד פיקודי ומכל תפקיד ביחידתו וכן לעכב את קידומו בדרגה למשך 6 שנים (עתי"מ 20-08-62787 פ. נ' הרמטכ"ל). הערעור מתמקד במהות תפקיד המפקד בצה"ל ובגבולותיה והגדרתה של האחריות הפיקודית ובמידת התערבותם של בתי המשפט בהחלטות הרמטכ"ל והגורמים המוסמכים בצה"ל לנקוט צעדים פיקודיים כלפי מפקד. התיק עודנו תלוי ועומד בפני בית המשפט העליון.
11. בג"ץ 5783/20 מרכז טאוב נ' ארכיון המדינה – במהלך השנה טופלה עתירה המבקשת לתקוף את פעילותה של הצנזורה הצבאית בארכיון המדינה ולקבל להתייחסותה מסמכים מהארכיון טרם חשיפתם לציבור. עמדת המדינה היא כי הצנזורה מסייעת לארכיון המדינה לממש את סמכותו לחשוף חומרים ארכיוניים לציבור, לאור מומחיותה בתחום הסוד הביטחוני. לצד זאת, לצורך טיוב תהליכי העבודה בין הצנזורה לארכיון גובש נוהל עבודה משותף המגדיר מתי הארכיון יעביר חומר ארכיון להתייחסות הצנזורה לאחר הליך חשיפתו בארכיון. בית המשפט הורה על דחיית העתירה וקיבל את עמדת הצנזורה וארכיון המדינה במלואה.

12. בג"ץ 6871/21 ל. נ' היועץ המשפטי לממשלה – במהלך שנת העבודה הוגשה עתירה לבג"ץ נגד היועמ"ש לממשלה, הצנזור הצבאי הראשי וראש המוסד לשעבר. עניינה של העתירה הוא דרישת העותרים להורות על פתיחתה בחקירה פלילית נגד ראש המוסד הקודם, בגין מסירת ידיעה סודית במסגרת ראיון לתכנית "עובדה" שנערך עימו לקראת סיום תפקידו. החלטת היועמ"ש לממשלה לא להורות על פתיחה בחקירה פלילית נגד ראש המוסד הקודם התבססה על החלטת הצנזורה שלא למנוע את פרסום הידיעה במסגרת התכנית.

תביעות כספיות

13. ת"צ 41584-02-21 א. נ' משרד הביטחון וצה"ל – בקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה נגד מערכת הביטחון לפיצוי בסך כ- 6.6 מיליון ₪, בגין נזקי 11 שריפות שפרצו בחרמון, לכאורה בעקבות פעילות צה"ל בשנת 2020. התובענה נגעה לסוג ולגובה הפיצויים אותם נדרשת מערכת הביטחון לשלם לציבור עבור נזק אקולוגי ופגיעה בערכי טבע מוגנים עקב פעילות ביטחונית, בשורה של עילות משפטיות עקרוניות. לאחר עיון בעמדתנו שיש מקום לדחות את התובענה, וכן בשל היעדר עילת תביעה אישית של התובעים, הודיעו התובעים לבית המשפט כי הם מסתלקים מן הבקשה.

14. ת"צ (מחוזי י-ם) 2295-08-21 אילנה בניש נ' מדינת ישראל-פיקוד העורף – בקשה לתובענה ייצוגית שהוגשה לבית המשפט המחוזי ירושלים לקבלת פיצוי כספי בגין נזקים שנגרמו לאנשים עם מוגבלות, אשר נמנעה או צומצמה אפשרותם לעשות שימוש באתר האינטרנט של פיקוד העורף. לטענת המבקשת, המשיבה לא סיפקה התאמות נגישות לשירותי האינטרנט שלה לפי התקן הנדרש, ובכך קמה עילת תביעה מכוח חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998. עמדת המדינה תוגש בדצמבר 2021.

חקיקה ופקודות הצבא

שנת 2021 התאפיינה בשתי תקופות שונות מהותית מבחינת תחום החקיקה.

בחציה הראשון של השנה, לא התנהלו הליכי חקיקה סדירים בעקבות מערכת הבחירות. על אף האמור, קידמו קציני המחלקה את התקנת **תקנות העיטורים בצבא הגנה לישראל (אות המערכה ברצועת הביטחון בלבנון – קביעת חיילים ואנשי צבא דרום לבנון זכאים) תשפ"א-2021**. תקנות אלה, אפשרו חלוקה של אותות המערכה בדרום לבנון לחיילי צה"ל ואנשי צד"ל. בנוסף, נמשכו בתקופה זו עבודות המטה לקידום של מספר תזכירי חקיקה לתיקון חוק השיפוט הצבאי.

בחציה השני של השנה, עם השבעת הכנסת ה-24, חזרו הליכי החקיקה להתנהלות סדירה. מיד לאחר מכן, החלה עבודה מאומצת לחקיקת **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2021), התשפ"ב-2021** ("חוק

ההסדרים). קציני המחלקה גיבשו את עמדת צה"ל לחלקיו השונים של חוק ההסדרים אשר היו רלוונטיים לפעילות צה"ל ולמשרתים בו, והשפיעו על נוסח החוק המתגבש. קציני המחלקה השתתפו בדיונים במשרדי הממשלה השונים וליוו את הליך החקיקה ואישור החוק בממשלה, בוועדות הכנסת ועד לחקיקתו בשלוש קריאות.

בתחום **אכיפת הדין הפלילי בצה"ל**, מחלקת הייעוץ והחקיקה פעלה לחידוש קידומן של יוזמות חקיקה שונות מטעם משרד הביטחון, העוסקות בתיקון חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955. למעלה מעשר הצעות חוק בתחום זה נמצאות בשלבים שונים של עבודת מטה, כאשר **ארבע מתוכן אושרו על ידי ועדת השרים לחקיקה, פורסמו ברשומות והונחו על שולחן הכנסת לקראת קריאה ראשונה** (הראשונה מבניהן אף אושרה בקריאה ראשונה):

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 80) (התאמות למערכת האזרחית בענייני סדרי דין וראיות) התשפ"א-2021**, הנוגעת לתיקונים בחוק השיפוט הצבאי ביחס לסדרי דין, דיני ראיות ונושאים שונים, בהתאמה לדין במערכת האזרחית;
- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 79) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה)**, התשפ"א-2021, העוסקת בהחלתו של תיקון מס' 113 לחוק העונשין, שעניינו הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, במערכת השיפוט הצבאית, בשינויים המתחייבים מאופייה הייחודי של המערכת הצבאית;
- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (סייגים לתחולת סימן ב'1 בפרק ו' לחוק העונשין) (הוראת שעה)**, התשפ"א-2021, העוסקת בהתאמת ההסדר שנקבע בתיקון מס' 133 לחוק העונשין בדבר עבודות שירות למאפייניה הייחודיים של המערכת הצבאית;
- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 78)**, התשפ"א-2021, אשר מיישמת המלצות צוות שאושרו בעבר ע"י הממשלה, לקבוע משך של 15 ימים להיוועצות הפצ"ר באלוף טרם פתיחה בחקירה על סמך תחקיר צבאי.

בצד העיסוק בחקיקה הנוגעת לאכיפת הדין הפלילי, עסקו קציני המחלקה גם בדברי חקיקה הקשורים **לשירות בצה"ל. בתחום המילואים**, טופלו בין היתר הצווים ותיקוני החוק הבאים:

- **צו שירות המילואים (מטרות הקריאה לשירות מילואים) (הוראות שעה)**, התשפ"א-2021, קובע מטרות נוספות אליהן ניתן לקרוא למשרת מילואים להתייצב לשירות, בנוסף לאלה המנויות בסעיף 6 לחוק העיקרי. הצו נחתם ופורסם ברשומות;
- **צו שירות ביטחון (קביעת מקצועות ותפקידים לעניין פטור משירות ביטחון מחמת גיל) (הוראת שעה)**, התשפ"א-2021, קובע רשימת מקצועות שיוצא צבא הנמנה עמם יהיה זכאי לפטור משירות ביטחון מגיל 49 (לעומת 40 לחוגר ו-45 לקצין לפי החוק העיקרי). הצו נחתם ופורסם ברשומות;

- **חוק שירות ביטחון (הצבת יוצאי צבא במשטרת ישראל ובשירות בתי הסוהר) (תיקוני חקיקה) (הוראות שעה), התשפ"ב-2021**, איחד שתי הצעות חוק שנועדו לאפשר את המשך הצבתם של חיילים מחוץ לצה"ל: הראשונה, עוסקת בהצבת חיילים ביחידות של שירות בתי הסוהר שתפקידן אבטחת בתי סוהר המשמשים להחזקת אסירים ביטחוניים בלבד או של אגפים בבתי הסוהר המשמשים לצורך כאמור; השנייה, עוסקת בהצבת חיילים ביחידות של משטרת ישראל (שאינן מג"ב) שעיקר פעילותן הוא ביטחון המדינה ותושביה. הארכת הוראות השעה בשנה נוספת התקבלה בשלוש קריאות בכנסת ופורסמה בספר החוקים;
- **צו שירות המילואים (שירות מילואים למטרת תעסוקה מבצעית יותר מפעם אחת בתקופה של שלוש שנים רצופות) (הוראת שעה), התשפ"ב-2021**, מאפשר את שמפורט בכותרתו. הצו נחתם ופורסם ברשומות;
- **צו שירות המילואים (קביעת תפקידים ומקצועות לעניין חריגים במספר הימים המרבי של שירות מילואים בתקופה של שלוש שנים רצופות) (הוראת שעה), התשפ"ב-2021**, קובע את רשימת התפקידים והמקצועות בהם ניתן יהיה לזמן לשירות מילואים לתקופה ארוכה יותר מזו הקבועה בחוק. הצו נחתם ופורסם ברשומות.

בתחום הגיוס, קציני המחלקה טיפלו בסוגיית משך שירות החובה במסגרת **חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 24), התשפ"ב-2022**. החוק, שהליכי החקיקה בעניינו התנהלו בשנת 2021, דחה את קיצור שירות החובה ל-30 חודשים עבור גברים, כך שהמשך עומד שוב על תקופה של 32 חודשים.

עוד במהלך השנה פורסם תזכיר **חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"א-2021**, שנועד להסדיר מחדש את נושא שילוב תלמידי הישיבות בשירות בצה"ל ובשירות אזרחי. תזכיר החוק גובש בעקבות פסיקת בג"ץ בנושא ונוסח בהתאם להמלצות ועדה מקצועית. התזכיר קודם להצעת חוק, אושר בקריאה ראשונה ונדון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

תזכיר משמעותי נוסף שפורסם להערות הציבור לאחר עבודה של קציני המחלקה מול משרדי הממשלה השונים, הוא **חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב]**, תשמ"ה-1985. תזכיר זה מעגן בחקיקה את ההסדר בעניין השלמת תקופות השירות הניתנות בקצבת הפורשים משירות הקבע בצה"ל. התזכיר קודם להצעת חוק, אושר בקריאה ראשונה וממתין לדיון בוועדה משותפת של ועדת החוץ והביטחון וועדת העבודה והרווחה.

גם השנה, חלק משמעותי מהעיסוק בתחום החקיקה במחלקת הייעוץ והחקיקה נגע להתמודדות מערכת אכיפת החוק הצבאית עם נגיף הקורונה. על מנת לאפשר את המשך ניהול הדיונים בבתי הדין הצבאיים לצד ההתמודדות עם הנגיף, השנה חוקק **חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים בתקופת התפשטות נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (תיקון), התשפ"א-2021**, המתייחס גם למערכת בתי

הדין הצבאיים. בדומה ליתר החקיקה העוסקת בנגיף הקורונה, גם חוק זה נחקק בשיתוף פעולה הדוק עם קציני מחלקת הייעוץ והחקיקה. במהלך השנה ניתנו מספר הכרזות על הגבלה חלקית בקיום הדיונים המשפטיים מכוח החוק, וקציני המחלקה ליוו את הטיפול בהכרזות אלה.

לבסוף, מעבר לקידום יוזמות חקיקה מטעם משרד הביטחון וצה"ל, גיבשו קציני המחלקה עמדות ביחס להצעות חקיקה מגוונות מטעם משרדי ממשלה וחברי כנסת, שעשויה להיות להן השלכה ישירה על צה"ל. בין היתר, עסקו ההצעות **בלגליזציה של קנאביס**; בתקנות וכללים מכוח **חוק המידע הפילי ותיקנת השבים, התשע"ט-2019**; תזכיר **חוק מוכנות ותגובה לתקריות של זיהום היס והסביבה החופית בשמן, התשפ"א-2021**; טיוטת תזכיר **חוק ההגנה בסב"ר**; תזכיר **חוק לתיקון פקודת המשטרה [נוסח חדש] (מערכות צילום מיוחדות), התשפ"א-2021**, ועוד.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2022

1. לאור המשך ההתמודדות עם נגיף הקורונה, קציני המחלקה ימשיכו לסייע למפקדים בצבא בהתמודדותם עם השלכות הנגיף, וללוות את הסיוע שניתן על ידי הצבא לגופים אזרחיים בנושא זה, לרבות הסדרת המשך פעילות מפקדת אלון בשנת 2022 והמשך מתן הסיוע למשרד הבריאות על ידי צה"ל במשימות השונות.
2. קציני המחלקה ימשיכו להיות שותפים לטיפול של צה"ל בנושאים מרכזיים בתחום כוח האדם, ובהם נושאים שלהם השלכות משמעותיות על תנאי השירות בצבא – בקבע, בחובה ובמילואים, וכן בהסדרי העסקה נוספים. בתוך כך, יהיו קציני המחלקה שותפים לשיח עם משרדי הממשלה, לגיבוש הסכמים בין משרדיים, ולעיסוקם בהחלטות ממשלה ובחקיקה בהתאם לצורך. בנוסף, קציני המחלקה ימשיכו ללוות את עבודת המטה המטכ"לית לבחינת אפשרות שיבוצן של נשים בתפקידי לחימה נוספים, את בחינת המלצות הצוות המקצועי שמונה בצה"ל בנושא זה, את קבלת ההחלטות ויישומן.
3. בשנה הקרובה יפעלו קציני המחלקה לקידומן של יוזמות חקיקה, לשם מימוש צרכי הצבא והגנה על זכויות המשרתים בו, ולייצוג עמדות הצבא בדיונים שיתקיימו בוועדות הכנסת השונות.
4. בשים לב להתפתחויות הטכנולוגיות בשנים האחרונות, בשנה הקרובה קציני המחלקה צפויים לעסוק בהשפעתם של כלים דיגיטליים ובינה מלאכותית על פעילות הצבא. בכלל זה, צפויים קציני המחלקה ללוות בחינתם של רכיבים דיגיטליים במסגרת הליכים רפואיים מרחוק, קשר עם מלש"בים, הפקת מודיעין ועוד.
5. קציני המחלקה ימשיכו לסייע לצה"ל במוכנות לחירום. כך למשל, בשנה הקרובה ימשיכו קציני המחלקה ללוות את תכנית מיגון הצפון של פיקוד העורף, הכוללת בין היתר מיגון של מוסדות ציבור ושל מבני מגורים פרטיים. נוסף על כך, קציני המחלקה

יסייעו בהסדרת התשתית המשפטית לקיום פרויקטי מיגון נוספים במספר ערים במדינה, בהם מיגון גני ילדים, ובכך יסיפו לסייע לשיפור המוכנות של צה"ל לחירום.

6. בתחום המאבק בטרור, על רקע ההצלחה של הכרזה על ארגוני טרור ברצועת עזה ותפיסת רכוש שנועד למימון טרור, צפויה פעילות משמעותית נוספת להכרזה על ארגוני טרור נוספים והוצאת צווי תפיסה נוספים על רכוש וכספים שנועדו לממן ארגוני טרור.

7. במהלך שנת 2022 קציני המחלקה ימשיכו לעסוק בסוגיות הנוגעות לאסדרת פעילות צה"ל וסמכויותיו. כך למשל, קציני המחלקה יעסקו באסדרה ביטחונית הנוגעת לפעילות חיל הים, ימשיכו ללוות את ההליכים התכנוניים בוועדה למתקנים ביטחוניים, יעסקו בבחינת מוסדות החקירה הפועלים בחיל הרפואה ועוד.

דברי פתיחה

מחלקת היעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון (להלן: "האזור" או "איו"ש") אחראית על מתן ייעוץ משפטי למפקד פיקוד המרכז, המשמש כמפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, ולכלל הגורמים הפועלים מכוחו באזור. היעוץ המשפטי ניתן בקשת רחבה מאוד של נושאים בתחומים הביטחוני והאזרחי, בהתאם לדין הבין-לאומי, הדין המקומי החל באזור, תחיקת הביטחון וכללי המשפט המנהלי הישראלי.

כבכל שנה, גם בשנת 2021 פעילות גורמי הביטחון ורשויות האזור, כמו גם צרכי הביטחון והצרכים האזרחיים המתפתחים, זימנו לפתחה של המחלקה עיסוק משפטי ענף בשלל תחומים.

בתחום הביטחוני, השנה החולפת התאפיינה באתגרים ביטחוניים באיו"ש, ובכלל זה התמודדות עם אירועי טרור והפרות סדר, בפרט עם התחממות הגזרה במהלך מבצע "שומר החומות". המחלקה הוסיפה ללוות את פעילות כוחות צה"ל באזור והעניקה ייעוץ משפטי אופרטיבי לגורמים המבצעיים. כמו כן, עסקה המחלקה בליווי משפטי של גורמי הביטחון במערכה לסיכול הטרור ובטיפול בפשיעה הלאומנית. בנוסף, נמשכה ההיערכות של המחלקה לתרחישי חירום והסלמה באזור.

בתחום האזרחי, נדרשה המחלקה לעיסוק משפטי בסוגיות אזרחיות, בהן העיסוק המורכב בשאלות הנוגעות למעמד מקרקעין, בקידום הליכים תכנוניים במגזרים הישראלי והפלסטיני ובנקיטת הליכי אכיפה ביחס לבנייה בלתי חוקית. כמו כן, הובילה המחלקה אסדרה במגוון נושאים אזרחיים, כמו תחום החשמל והאנרגיה, תחום האוצר, תחום המכרזים ועוד.

בתחום החקיקה, נדרשה המחלקה השנה להתאמת תחיקת הביטחון והדין החל באזור לצרכים המשתנים, תוך השקעת משאבים בהרחבת דרכי ההנגשה של החקיקה לאוכלוסייה באזור ובישראל.

בתחום הליכים המשפטיים, כמדי שנה, נדרשה המחלקה להתמודד עם מאות הליכים משפטיים, בתחומים רבים ומגוונים. קציני המחלקה טיפלו בעתירות לבג"ץ בנושאים מבצעיים, ביטחוניים ואזרחיים.

כמו כן, גם השנה, ההתמודדות העולמית עם **התפשטות נגיף הקורונה** זימנה אתגרים וסוגיות משפטיות, אליהם נדרשו קציני המחלקה. המחלקה העניקה ייעוץ משפטי שוטף לגורמי צה"ל ולרשויות האזור במגמה לצמצם את התפשטות הנגיף באיו"ש, וקידמה תיקוני חקיקה שנועדו להתמודד עם אתגרי התפשטות המגפה.

1. **ייעוץ משפטי אופרטיבי ומבצע "שומר החומות"**: השנה החולפת התאפיינה באתגרים ביטחוניים באיו"ש, ובכלל זה התמודדות עם אירועי טרור והפרות סדר. קציני המחלקה בכלל, ומערך היועצים המשפטיים לחטיבות המרחביות בפרט, ליוו באופן הדוק את הגורמים המבצעיים בפיקוד המרכז והעניקו ייעוץ משפטי בסוגיות השונות שהתעוררו בתחום האופרטיבי. בנוסף לכך, במהלך מבצע "שומר החומות" סיפקה המחלקה ייעוץ משפטי לכלל הגורמים המבצעיים בפיקוד המרכז ובאוגדת איו"ש, בנושאי הכליאה והמעצרים, ההתגוננות האזרחית, מגבלות תנועה ועוד.
2. **היערכות לחירום**: בשנת 2021 מחלקת יועמ"ש איו"ש המשיכה בהיערכות למתן ייעוץ משפטי בעתות חירום והסלמה באזור. קציני המחלקה השתתפו בתרגילים אופרטיביים של פיקוד המרכז ואוגדת איו"ש, וגיבשו מענה משפטי לסוגיות משפטיות שהתעוררו במסגרת התרגילים.
3. **ליווי רשויות האזור בהתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באיו"ש**: גם במהלך שנת העבודה 2021, המשיכה מחלקת יועמ"ש איו"ש להעניק ייעוץ משפטי שוטף לרשויות האזור בנוגע להפעלת סמכויות אזרחיות להתמודדות עם התפשטות הנגיף, תוך ליווי הטיפול המשפטי בשלל הסוגיות שעולות בעקבות התפשטות נגיף הקורונה. כך, בין היתר, המחלקה טיפלה בשנה החולפת בקידום עשרות רבות של תיקוני חקיקה, אשר נדרשו לשם התמודדות עם התפשטות הנגיף ושמירה על שגרת חיים תקינה ככל הניתן באזור יהודה ושומרון.
4. **קידום תיקוני חקיקה משמעותיים והנגשת החקיקה**: במהלך השנה החולפת קציני המחלקה טיפלו בקידום דברי חקיקה רבים, הן בתחום הפלילי, הן בתחום הביטחוני, והן בתחום האזרחי. בנוסף, המשיכה המחלקה בעבודה להנגשת החקיקה לאוכלוסייה באזור ובישראל. כך למשל, בתחום האזרחי קודמו דברי חקיקה לשיפור כלי האכיפה התכנונית, הגברת הוודאות במקרקעין, אסדרה בתחום האנרגיה והחשמל והבהרת הסמכויות להעברת דברי דואר. בתחום הפלילי קודמו תיקוני חקיקה הנוגעים לפסלות שופטים והגנה על עדים.
5. **המערכה בטרור**: המחלקה ליוותה השנה את גופי הביטחון בהפעלת כלים שונים במסגרת המערכה בטרור, לרבות תפיסה והחרמה של כספי טרור, הריסת בתי מחבלים, הכרזה על ארגוני טרור ותפיסת רכוש ששימש לביצוע עבירות ביטחוניות. כמו כן, המחלקה טיפלה בעתירות עקרוניות בעניין החזקת גופות מחבלים.
6. **התמודדות עם תופעת הבניה הבלתי חוקית**: המחלקה פעלה לקידום ולייעול כלי אכיפה ביחס לטיפול בבנייה בלתי חוקית באזור, ובכלל זה קידום תיקוני חקיקה לשיפור אפקטיביות כלי האכיפה ושינוי מדיניות ביחס לכלי אכיפה קיימים. בנוסף, קציני המחלקה ליוו באופן שוטף את הליכי האכיפה ביחס לבניה בלתי חוקית, וטיפלו בהליכים משפטיים רבים שהוגשו ביחס להליכי אכיפה אלו.

7. **ליווי מוסדות התכנון והחלת אמות מידה מתקדמות בתחום התכנון**: בשנת 2021 המחלקה המשיכה ללוות את הליכי התכנון באזור, ואת כלל דיוני מועצת התכנון העליונה (מת"ע) ודיוני ועדות המשנה שלצדה, בהן אושרו עשרות תכניות ובהן אלפי יחידות דיור. כמו כן, קודמו תיקוני חקיקה והחלטות עקרוניות של מת"ע לרווחת כלל תושבי האזור, תוך אימוץ והחלת סטנדרטיים תכנוניים מתקדמים כגון: אישור עקרון תכנון צמוד דופן באזור, רפורמה בגביית האגרות, אפשרות לפיצול תכניות ועוד.
8. **תחום המקרקעין**: כמדי שנה, המחלקה נדרשה לסוגיות משפטיות הקשורות בקביעת זכויות במקרקעין. בתוך כך עמלו קציני המחלקה על קידום מספר תיקוני חקיקה משמעותיים הנוגעים לייעול הטיפול בפלישות חקלאיות לאדמות מדינה ולעבודת ועדת העררים, הסדרת אגרות רישום המקרקעין וחתימה על צו המסמך את ועדת העררים לדון בהחלטות על דיוק הכרזות ישנות של אדמות מדינה (ממצאי "קו כחול").
9. **מתן רישיונות תקשורת באזור**: השנה המחלקה הייתה שותפה לקידום רישיונות פעילות למספר חברות תקשורת באזור. רישיונות אלו מניחים את המסד החוקי הנדרש, בהתאם לדין האזור, לטובת פעילות החברות באיו"ש ומעגנים סטנדרטים של שירות מחייב מצד החברות, בדומה למחויבותם במסגרת הרישיון בישראל. כך, רישיון חברת IBC יאפשר לחברה לפרוס סיבים אופטיים באזור, בין היתר, בהתאם למתווה הסיבים המקודם על-ידי משרד התקשורת בישראל.
10. **תחום האוכלוסין ומשטר התנועות**: השנה, טיפלה המחלקה בסוגיות עקרוניות בתחום האוכלוסין ומשטר התנועות באיו"ש, ובכלל זה, סוגיות הקשורות לכניסת זרים לאזור, לתנועה בין איו"ש לישראל ומשטר ההיתרים במרחב התפר. בין היתר, עסקה המחלקה בהתאמת הסדרי הכניסה והיציאה מהאזור למגבלות שנועדו להתמודד עם התפשטות נגיף הקורונה.
11. **גדר הביטחון**: כמדי שנה, מלווה המחלקה את פיקוד המרכז בעיסוקו בגדר הביטחון במרחב איו"ש. בשנת 2021, טיפלה המחלקה בהליכים משפטיים שעסקו בגדר הביטחון ובצווים המסדירים את הקמתה, ונדרשה לסוגיות הנוגעות לאכיפת הדין כנגד בניה בלתי חוקית בתחומי צו איסור הבניה בסמוך לתוואי הגדר.
12. **תחום האוצר והמנגנון**: במהלך השנה, סייעה המחלקה ליחידת קמ"ט אוצר, ליחידת קמ"ט מנגנון ולגורמים נוספים במנהל האזרחי במתן מענה משפטי לסוגיות בתחום האוצר באזור. כמו כן, עסקה המחלקה בסוגיות המשפטיות הנובעות מהעסקתם של עובדים מקומיים ביחידות המנהל האזרחי. במסגרת עיסוק זה, קציני המחלקה ליוו הליכים משפטיים המתנהלים בנושאים אלה.

1. בג"ץ 8092/20 פלוני נ' המפקד הצבאי באיו"ש : עניינה של העתירה בבקשה להורות למפקד הצבאי להסדיר את מדיניות מעצרים של קטינים פלסטינים, כך שיזומו לחקירה באמצעות הוריהם או באמצעות האפוטרופוס האחראי עליהם, חלף מעצרים בשעות הלילה. במסגרת המענה לעתירה גובש נוהל, המונה קריטריונים שיש לשקול לפני זימון או מעצר קטין לחקירה. על רקע הנוהל שגובש, החליט בית המשפט כי המשיבים יגישו הודעה מעדכנת בדבר אופן יישום הנוהל בחודש פברואר 2022.
2. בג"ץ 2189/20 ראבעה חאמד נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עתירה הנסובה סביב בקשת העותרים לשנות את הדין החל באיו"ש ולקבוע כי כוחות הביטחון לא יוכלו להיכנס לבתייהם של תושבים פלסטינים לצורך עריכת חיפוש ללא צו שיפוטי. בית המשפט דחה את העתירה וקבע שאין מקום להתערבותו באופן עריכת חיפושים בבתי פלסטינים באזור, בשים לב למסגרת הנורמטיבית הכללית ולדין החל באזור, ולאור קיומן של הוראות פנימיות בצה"ל המסדירות את האופן בו נערכים חיפושים.
3. בג"ץ 4462/20 מוסטפא מוסא חסין עריקאת נ' המפקד הצבאי : עניינה של העתירה בבקשת העותרים להורות על השבת גופתו של המחבל אחמד עריקאת. במוקד העתירה נתקפה החלטת הקבינט החדשה ב/10 מיום 2 בספטמבר 2020. בית המשפט דחה ברוב דעות את העתירה, וקבע שאין עילה להתערבות שיפוטית בהחלטת הקבינט החדשה, ובהחלטה הפרטנית להחזיק בגופתו של עריקאת.
4. בג"ץ 8083/20 שחדה אבו שמסיה נ' מפקד פיקוד המרכז : עתירה שעניינה בדרישת העותרים לאסור על חיילי צה"ל לתשאל פלסטינים למטרות איסוף מידע על ביצוען של עבירות, כאשר אלו לא היו עדי-ראיה להן. בעקבות האמור בתגובת המדינה, לפיה חל איסור על כוחות הצבא לתשאל בכפיה עדי ראיה לדבר עבירה, נמחקה העתירה לבקשת העותרים.
5. בג"ץ 480/21 מרווח רבהא נ' המפקד הצבאי : עניינה של העתירה בבקשה לביטול צו ההחרמה וההריסה שהוציא המפקד הצבאי לשתי קומות במבנה בו התגורר המחבל שרצח את אסתר הורגן ז"ל. בית המשפט דחה את העתירה וקיבל את עמדת המדינה, לפיה קיימת זיקת מגורים של המחבל לאותן קומות במבנה. זאת, תוך חזרה על ההלכה לפיה אין בעובדה שבני הבית לא היו מעורבים במעשה הטרור, כדי למנוע את מימוש צווי ההריסה.
6. בג"ץ 3872/21, דנג"ץ 4605/21 סנאא שלבי נ' המפקד הצבאי : עניינה של העתירה בבקשה לביטול צו ההחרמה וההריסה שהוציא המפקד הצבאי ביחס לבית המחבל שרצח את יהודה גואטה ז"ל. בית המשפט הורה פה אחד על דחיית העתירה, תוך שדן בטענות העקרוניות נגד חוקיות הריסת בתי מחבלים. בית המשפט עמד על ההלכה לפיה היעדר-מודעות מצד בני הבית אינה מונעת כשלעצמה את הפעלת הסמכות להוציא צו החרמה והריסה, בעוד שמעורבות בני הבית וידיעה בפועל על כוונת המפגע

יכולות להוות שיקול מכריע להפעלת הסמכות. בקשה לדיון נוסף שהגישו העותרים, נדחתה.

7. בג"ץ 3066/20 מוצטפא זיד ואח' נ' המפקד הצבאי: עניין של העתירות בשינוי מדיניות המנהל האזרחי, לפיה חקלאים המבקשים להיכנס למרחב התפר נדרשים להציג נסח טאבו עדכני על שמש, ולחילופין לפעול לרישום האדמות המוסדרות בטאבו, לצורך הוכחת זיקתם לקרקע חקלאית במרחב התפר וקבלת היתר חקלאי. בפסק הדין שניתן השנה, קיבל בית המשפט את עמדת המדינה, לפיה אין עילה להתערבות במדיניות המנהל האזרחי. זאת, משום שהיא מבוססת על תכלית ביטחונית שאושרה עוד בעניין משטר ההיתרים ועל התרחשויות מהשנים האחרונות, וכן לא הוכח שיש בה כדי להכביד יתר על המידה על נגישות תושבי האזור לחלקותיהם.

8. ה"פ 19-03-58245 זקס נ' קלי"ה ואח': עניינו של ההליך בדרישה ליתן סעד הצהרתי, לפיו למבקש ולציבור מוקנית זכות כניסה חופשית לחופי ים המלח הצפוניים המצויים באיו"ש. המחלקה ליוותה את ההליך המשפטי ולקחה חלק בהנחת התשתית החוקית הנדרשת לשם הסדרת חופי צפון ים המלח. בין היתר, גובש צו המכריז על החופים המורשים לרחצה וכן גובשו תקנות המסדירות את הסמכות בעניין האפשרות לגבות דמי כניסה ולספק שירותים שונים בחופים אלו. בעקבות עבודת המחלקה בנושא וחתימת הגורמים המוסמכים על דברי החקיקה שגובשו בעניין, ניתן פסק דין בהליך המורה על מחיקתו.

9. בג"ץ 6665/20, 8226/20 נדאל אבו עראם נ' המפקד הצבאי: עניין של העתירות בפעולות אכיפה שבוצעו למען הסרת צינורות מים שהונחו באופן לא חוקי. במסגרת העתירות, קיבל בית המשפט את עמדת המדינה וקבע שרשויות האזור יכולות במקרים חריגים להימנע ממתן זכות שימוע טרם ביצוע פעולת אכיפה מכוח דיני המים, וחלף זאת להעניק זכות "שימוע בדיעבד" כאשר ישנה נחיצות מיוחדת לביצוע פעולות אכיפה מסוימות.

10. דנג"ץ 9068/20 חרב מנור חמד ברכאת נ' ראש המנהל האזרחי: מדובר בבקשה לקיום דיון נוסף בבג"ץ 5462/17 ברכאת נ' ראש המנהל האזרחי, במסגרתו נתקפה ההכרזה על אדמות מדינה בסמוך לכוכב יעקב, ובו הכריע בית המשפט העליון כי ללוח התביעות מהתקופה הירדנית אין מעמד קנייני והוא אינו מונע את תחולת "דין המחלול". בית המשפט דחה את הבקשה לקיום דיון נוסף, וקבע כי הקביעה בפסק הדין, לפיה הגשת תביעה בהליך הסדר לא מנעה את תחולתו של דין המחלול, נובעת מהיותו של לוח התביעות שלב טכני-פרוצדוראלי בלבד, ואינה מהווה הלכה חדשה.

11. בג"ץ 6174/15, 6898/15, 461/21 פאוזי אבראהים עבד חג' מחמד נ' ראש המנהל האזרחי ודנג"ץ 3596/21 ארץ זית שמן מובחר בע"מ נ' ראש המנהל האזרחי: עניין של העתירות בבקשתם של תושבים פלסטינים להורות על פינוי פלישה של ישראלים למקרקעין פרטיים במרחב עמק בית שילה לפי "צו שימוש מפריע". בית המשפט קיבל

את העתירה והורה על פינוי הפלישה עד לחודש אוקטובר 2021. בקשה לקיים דיון נוסף בעתירות מטעם המחזיקים במקרקעין - נדחתה, ובהמשך בית המשפט העליון נעתר לבקשת המדינה והמחזיקים במקרקעין לדחות את מועד ביצוע פסק הדין עד לחודש פברואר 2023.

12. בג"ץ 5069/16 חוסין אחמד עלי חמאמדה נ' ועדת העררים הצבאית: במוקד העתירה עמדה החלטת ועדת העררים הצבאית הנוגעת לתא שטח, לגביו נמסרה התראה לפינוי פלישה מאדמות מדינה. החלטת הוועדה הורתה לחלק את השטח לשני חלקים, וקבעה כי רק אחד מהחלקים מהווה אדמות מדינה ולגביו ניתן לנקוט בהליכי אכיפה. בית המשפט קיבל את העתירה כנגד ההחלטה, והורה על החזרת הדיון לוועדת העררים הצבאית. נקבע, כי לשם קביעת מעמד המקרקעין במקרה הפרטני, היה על ועדת העררים לבחון את עצימות העיבוד בתחום החלקה הנטענת על-ידי העוררים כולה, בטרם חולק השטח.

13. עת"מ 6666-12-20 עיריית חברון נ' שר הביטחון וע"מ 1883/21 עיריית חברון ואח' נ' שר הביטחון: עניינה של העתירה בבקשת עיריית חברון, הווקף בחברון ועותרים נוספים לבטל את היתר הבניה שניתן על-ידי רשויות האזור לטובת הנגשת מערת המכפלה לאנשים עם מוגבלות. בית המשפט אישר את החלטת רשויות האזור ודחה את העתירה, תוך שנקבע שההפקעה נועדה לצורך ציבורי ראוי של הנגשה. כן נקבע, כי נטילת סמכויות התכנון של עיריית חברון על-ידי מועצת התכנון העליונה, בוצעה כדין נוכח הימנעותה של העירייה מלקדם את ההנגשה בעצמה. ערעור שהוגש לבית המשפט העליון על פסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים נדחה אף הוא.

14. עת"מ 23389-02-20 עיריית חברון נ' ממשלת ישראל: עניינה של העתירה בבקשת העותרים למנוע את קידום הקמתו של מתחם המגורים לישראלים "רובע חזקיה" בעיר חברון, ולבטל את היתר הבניה שניתן עבורו על-ידי רשויות האזור. בית המשפט לעניינים מנהליים קיבל את עמדת רשויות האזור בסוגיות התכנוניות וכן בדבר הצורך במשיכת סמכויות התכנון של עיריית חברון, ודחה את העתירה. על פסק הדין הוגש ערעור (ע"מ 7061/21 עיריית חברון נ' ממשלת ישראל) שעתיד להתברר בשנת 2022.

15. בג"ץ 1391/20 אבראהים סלימאן אבו חרביש ואח' נ' ראש מנהל אזרחיובג"ץ 1603/20 יוסרא אבראהים צביח אלכרשאן נ. ראש המנהל האזרחי: עניינה של העתירות בהליכים הנעשים לשם בחינת הסדרת מקום מגוריהם של האוכלוסיה הבדואית באיו"ש המתגוררים במקבצי בינוי בלתי חוקיים. במסגרת ההליכים המשפטיים, הוגשה בשנת 2021 עמדת המדינה הנוגעת לבחינת טפסי ההסדרה למגורים במגזר הבדואי, וההליכים עתידיים להוסיף ולהתברר גם בשנת 2022.

16. בג"ץ 5480/15 מרים מוסא ואח' נ' שר הביטחון ואח': עניינה של העתירה במבנים בלתי חוקיים בנתיב האבות. במהלך שנת 2021 נמשך הטיפול בעתירה, במסגרתה הצהירה המדינה כי תפעל להסדרת הבינוי אשר ימצא כי הוקם באדמות מדינה, תוך שימור המצב הקיים עד להסדרה תכנונית. לצד ליווי ההליכים המשפטיים, ליוו

קציני המחלקה במהלך השנה האחרונה, גם את ההליכים המתנהלים בפני ועדת העררים הצבאית בעקבות ההכרזה על אדמות מדינה במקום.

17. בג"ץ 5288/21 "יש דין" נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : העתירה הוגשה כנגד הוראות הצו בדבר ועדות עררים (תיקון מס' 28) (יהודה ושומרון) (מס' 2013), התשפ"א-2021, בדרישה כי יבוטל ס' 4 לצו או מגבלת הזמנים הקבועה בהוראת המעבר בס' 5 לצו, כך שוועדת העררים תוסמך לדון בעררים על ממצאי בדיקות "קו כחול" שנחתמו עובר לחתימת תיקון החקיקה, ללא הגבלת זמן, ובהתאם לקריטריונים שיפורסמו. כן ביקשו העותרים כי בית המשפט יורה למדינה לפרסם את ממצאי כלל הקווים הכחולים הקודמים לציבור הרחב. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

18. בג"ץ 3362/18 מסאעיד נ' המפקד הצבאי באזור יהודה ושומרון : עניינה של העתירה בבקשת העותרים הפלסטינים להיכנס למקרקעין הממוקמים באזור בקעת הירדן, בגדרי שטח צבאי הסגור בהתאם לצו סגירת שטח בקעת הירדן (אזור יהודה ושומרון) (מס' 151), התשכ"ח-1967, ובהם מחזיקים ישראלים. בהתאם לצו על תנאי שניתן על-ידי בית המשפט, המדינה נדרשת להבהיר מדוע לא יפוננו המחזיקים הישראלים או מי מטעמם העושים שימוש במקרקעין, וכן מדוע לא תיבחן בקשת העותרים הפלסטינים להיכנס למקרקעין, בעצמם או באמצעות מי מטעמם, ולעבדם. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

19. בג"ץ 5743/20 פרעון נ' שר הביטחון : עניינה של העתירה העקרונית בדרישת העותרים להורות לרשויות לפרסם את כל מסמכי תכניות התכנון באיו"ש בשפה הערבית. במסגרת תגובתה, בין היתר, הודיעה המדינה כי המנהל האזרחי יקבע נוהל שיסדיר סוגי תכניות מסוימים שמסמכי הליבה שלהן יתורגמו טרם הפרסום. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

20. בג"ץ 4674/21 ירוק עכשיו ואח' נ' שר הביטחון ואח' : עניינה של העתירה בדרישת העותרים להפעלה מיידית של "מט"ש עופרה" אשר נועד לתת מענה לשפכים המוזרמים באזור בנימין והכפרים הפלסטיניים הסמוכים. בתגובת המדינה, התבקש בית המשפט לדחות את העתירה על הסף בשל היעדר עילה המצדיקה את התערבותו בהחלטת המשיבים, לפיה קידומו והסדרתו של המט"ש יהיה באמצעות קידום מכרז פומבי. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת 2022

1. המשך הליווי המשפטי של רשויות האזור בהתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור, תוך התאמת הדין החל באזור לחקיקה בישראל, וליווי משפטי של גופי הביטחון בכל הנוגע לפעילותם בתחום זה.

2. מתן ליווי משפטי לפיקוד המרכז בהיערכות לתרחישי הסלמה אפשריים, והטמעת חובות המפקד הצבאי בפקודות המבצעיות ובפעילות המבצעית בהתאם לדרישות הדין.
 3. ליווי משפטי של גורמי צה"ל במערכה לסיכול טרור באיו"ש.
 4. התאמת תחיקת הביטחון והדין החל באזור לצרכים השונים, הן בתחום הפלילי והביטחוני והן בתחום האזרחי, תוך המשך הטיפול בהנגשת החקיקה לציבור הרחב.
 5. מתן ליווי משפטי לכלל הרשויות במאמצים השוטפים לאכיפת החוק בכלל התחומים באיו"ש.
 6. ליווי משפטי של העיסוק הנרחב הצפוי גם בשנה הקרובה בנושא תנועות אוכלוסין ומעבר טובין בין איו"ש לישראל, וכן העיסוק במרחב התפר ו"משטר ההיתרים" ובמספר עתירות התלויות בעניינו.
- גם בשנה הקרובה ימשיך העיסוק האינטנסיבי בעתירות העוסקות בתחום הבנייה הבלתי חוקית במגזרים הפלסטיני והישראלי, והמשך הטיפול בתחום התכנון, על מורכבותו באזור.

דברי פתיחה

ייעודה של מחלקת הדין הבין-לאומי (דב"א) הוא לסייע לצה"ל להשיג את יעדיו בהתאם לדין באמצעות מתן ייעוץ משפטי מקצועי, זמין ורלוונטי בתחום הדין הבין-לאומי; הטמעת כללי הדין הבין-לאומי המחייבים בצה"ל; השפעה על פרשנות והתפתחות כללי הדין הבין-לאומי הרלוונטיים; והסברה משפטית.

קציני המחלקה נותנים ייעוץ משפטי שוטף למטה הכללי על אגפיו, לפיקוד הצפון, לפיקוד הדרום, לחיל האוויר, לחיל הים, לאג"ס, למפקדת העומק ולמפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים, בתחומי המשפט הבין-לאומי בכלל ובתחום דיני הלחימה בפרט. במסגרת זאת נבחנים, בין היתר, ההיבטים המשפטיים של תכניות והוראות מבצעיות, וחוקיותן של מטרות המתוכננות לתקיפה. בנוסף, המחלקה אמונה על הפעלתו של מערך הייעוץ המשפטי-האופרטיבי, המורכב מקצינים בשירות סדיר ובמילואים. המערך מספק ייעוץ משפטי לגופים מבצעיים בצה"ל, מדרג האוגדה ומעלה, בהיבטים הנוגעים להפעלת הכוח, בתרגילים ובאירועי לחימה. בתוך כך, ניתן השנה ייעוץ משפטי אופרטיבי לגופי צה"ל השונים במסגרת **מבצע "שומר החומות"**.

מלבד הייעוץ המשפטי בתחום דיני הלחימה, המחלקה מספקת ייעוץ משפטי גם בתחומים הקשורים לזירה הפלסטינית; למרחב הסייבר; לפיתוח של אמצעי לחימה ולשימוש בהם; למאמץ לשימור הלגיטימציה ומרחב הפעולה המבצעי של צה"ל; לטיפול בעצורים בלחימה; לקשרי החוץ ולשיתוף הפעולה של צה"ל עם צבאות זרים; לתכנון האסטרטגי בצה"ל ולקישור הצבאי עם מדינות שכנות ועם כוחות שמירת השלום באזורנו.

כמו כן, המחלקה נוטלת חלק בתהליכים בזירה הבין-לאומית העוסקים בפיתוח, בפרשנות וביישום היבטים במשפט הבין-לאומי הרלוונטיים לפעילות המבצעית של צה"ל, ומקיימת שיח עם גופים משפטיים מקבילים ועם מומחים למשפט בין-לאומי בסוגיות אלו. זאת, על מנת לשקף לבני השיח את האתגרים המבצעיים עימם מתמודד צה"ל, ואת ההיבטים הנוגעים ליישום דיני הלחימה במציאות מורכבת זו, במטרה להשפיע על פרשנות והתפתחות דיני הלחימה באופן שיהלום אתגרים אלה.

מעבר לכך, המחלקה מסייעת למשרדי הממשלה הרלוונטיים, בהתמודדות בזירה הבין-לאומית עם האתגרים שמציבה המערכה המשפטית-המדינית למדינת ישראל, בנושאים בעלי נגיעה לצה"ל.

עיסוקים מרכזיים בשנת 2021

1. ייעוץ משפטי מקדים ומלווה, ביחס לפעילות המבצעית של צה"ל בהקשר של רצועת עזה ובהקשר של הזירה הצפונית. בתוך כך, קציני המחלקה ליוו את הגופים השונים בצה"ל בהקשר של ההיערכות המבצעית בגבול הצפון, מול ארגון הטרור "חיזבאללה", וכן ליוו כאמור את פעילות צה"ל במבצע "שומר החומות".

2. העמקה בסוגיות משפטיות עקרוניות הנגזרות מהתכניות המבצעיות של צה"ל, ובכלל זה סוגיות הקשורות בהפעלת אש אווירית ובהפעלת כוח אגב תמרון יבשתי.
3. השתתפות בתרגילים ובימי היערכות ללחימה. במסגרת זו, קציני המחלקה, בסדיר ובמילואים, השתתפו, בין היתר, בתרגילים המטכ"ליים "אבן גזית" ו"מגן הארץ", כמו גם בתרגילים פיקודיים ואוגדתיים נוספים.
4. הכשרה ושמירה על כשירות של היועצים המשפטיים הנמנים עם מערך הייעוץ המשפטי-האופרטיבי בפרקליטות הצבאית, בשירות סדיר ובמילואים. בתוך כך, בשנה החולפת נערך הקורס השנתי לקציני המערך האופרטיבי. במסגרת הקורס הועברו הכשרות עיוניות ומעשיות בתחום דיני הלחימה.
5. ליווי תהליכים בזירה הבין-לאומית והשתתפות בכנסים, בפרויקטים ובמפגשים מקצועיים בין-לאומיים (שנערכו השנה, לאור מגבלות ההתמודדות עם נגיף הקורונה, בעיקר במתכונת מקוונת). זאת, במטרה לקדם את עמדותיה של מדינת ישראל בתחום המשפט הבין-לאומי, בדגש על דיני הלחימה, ולהשפיע על הפרשנות וההתפתחות של דינים אלה. בין היתר, השתתפו קציני המחלקה במפגשי מומחים ובכנסים שעסקו בלחימה בשטח אורבני, באמצעי לחימה, וביישום של דיני הלחימה ברמה הלאומית. בנוסף, עסקה המחלקה בקידום שיתופי פעולה עם צבאות זרים בתחומים אלו.
6. סיוע למאמץ הלאומי והצבאי בהתמודדות עם אתגרי המערכה המשפטית-המדינית בזירה הבין-לאומית, בשיתוף עם משרדי הממשלה הרלוונטיים. בתוך כך, קציני המחלקה הוסיפו ללוות, בשיתוף עם משרדי הממשלה השונים, את ההתמודדות עם האתגרים הקיימים בהקשר של ההחלטה לפתוח חקירה ביחס לפעולות צה"ל בבית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג (ICC) ובהקשר של הליכים משפטיים לסוגיהם במדינות זרות נגד בכירים בדרג המדיני והצבאי בהקשר של אירועים מבצעיים שונים.
7. סיוע לגורמי התביעה הצבאית בהטמעת היבטי המשפט הבין-לאומי הרלוונטיים לעבודתם.
8. יעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות ליישום ההיבטים הביטחוניים והצבאיים של הסכמי השלום עם מצרים ועם ירדן, הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל לבין סוריה והחלטות מועצת הביטחון השונות בעניין סוריה ולבנון; במסגרת זו, השנה נחתם תיקון מספר 3 של ההסדרים המוסכמים עם מצרים בנושא פריסת כוח משמר גבול ייעודי לאורך הגבול באזור רפיח (הסכם המ"ג). בנוסף, קציני המחלקה המשיכו ללוות את תהליך המשא ומתן בין ישראל לבין לבנון, בנושא קווי התיחום הימי בין שתי המדינות, שחודש בשנה שעברה.
9. יעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות לשיתוף הפעולה של כלל הגופים והזרועות בצה"ל עם צבאות זרים, לרבות בנושאים הבאים: משא ומתן לגיבוש הסכמי מעמד כוחות

(SOFA) עם מדינות שונות; שיתוף הפעולה של צה"ל עם צבא ארצות-הברית; תרגילים ואימונים משותפים בהם השתתף צה"ל, בארץ ובחו"ל, לרבות ייעוץ בנוגע לתרגילים ייחודיים בהיקפם, כגון תרגיל ה-BLUE FLAG, שהתקיים השנה בישראל.

10. ייצוג עמדות צה"ל במסגרת מפגשים עם מדינות וגופים בין-לאומיים במגוון נושאים.

11. ייעוץ משפטי בתחומים מגוונים הקשורים ליישום ההסדרים בין ישראל והפלסטינים, לרבות חשמל, מים וביוב. בתוך כך, ניתן ייעוץ משפטי באשר ליישום המדיניות כלפי רצועת עזה, בדגש על מדיניות התנועה של אנשים וסחורות בין רצועת עזה לבין מדינת ישראל.

12. ייעוץ משפטי בנושא ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור יהודה והשומרון וברצועת עזה, וסיוע בהתאמת מדיניות התנועה של אנשים וסחורות בין רצועת עזה לבין מדינת ישראל, על-מנת לצמצם את היקף התחלואה. בתוך כך, ניתן סיוע בגיבוש עמדת המדינה לעתירה שהוגשה לבג"ץ, בדרישה להורות למדינה לספק חיסונים עבור האוכלוסייה הפלסטינית במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה (בג"ץ 2171/21 רופאים לזכויות אדם נ' שר הביטחון), וכן, בגיבוש עמדת המדינה לעתירה שהוגשה לבג"ץ בדרישה, בין היתר, למנוע העברת סחורות ותנועת אנשים לרצועת עזה וממנה עד להשבת השבויים והנעדרים (בג"ץ 9284/20 ד"ר לאה גולדין ואח' נ' ממשלת ישראל).

13. מתן הרצאות ותדרכים בנושאים הנוגעים ליישום דיני הלחימה בעימותים מזוינים א-סימטריים נגד ישויות לא-מדינתיות דוגמת ארגוני הטרור, לקהלי יעד שונים, ביניהם קבוצות ממוסדות אקדמיים זרים, נספחים זרים ועוד.

אתגרים ומגמות לשנת העבודה 2022

1. התמודדות עם ההיבטים הרלוונטיים של שינויים אסטרטגיים בזירה הצפונית, בדגש על חזרת המשטר הסורי לשליטה במרחב רמת הגולן, הנוכחות האיראנית בסוריה וההשפעה של ארגון חיזבאללה במדינת לבנון;
2. היערכות לתפניות אפשריות בזירה הפלסטינית;
3. המשך התמודדות עם המצב הביטחוני וההומניטארי המורכב ברצועת עזה;
4. המשך היערכות לתרחישים שונים במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור יהודה והשומרון וברצועת עזה;
5. היערכות ללחימה בזירות השונות;

6. ליווי המערכה המשפטית-המדינית על זירותיה השונות, לרבות בהתמודדות עם החקירה המתנהלת ב- ICC ובניסיונות לקדם הליכים משפטיים נגד גורמים צבאיים ומדיניים בפני ערכאות זרות, ביחס לחלקם ולתפקודם בפעולות מבצעיות;
7. התמודדות עם ועדת החקירה הקבועה שהוקמה על ידי מועצת זכויות האדם של האו"ם בנוגע לחשדות להפרות זכויות אדם ולדיני לחימה בישראל, איו"ש ורצועת עזה;
8. המשך ליווי תהליכים בין-לאומיים קיימים וחדשים, אשר יש בכוחם להשפיע על פרשנות הדין הבין-לאומי, בהקשרים שונים בעלי רלוונטיות לצה"ל (בדגש על דיני הלחימה, לרבות הדין החל על לחימה בשטח אורבני, דיני הלחימה בים, הדין החל על אמצעי לחימה והדין החל על מרחב הסייבר);
9. המשך הסדרת שיתוף הפעולה ההולך וגובר של צה"ל עם צבאות זרים;
10. המשך ליווי היחסים עם המדינות ועם הכוחות שבזירה האזורית, בשים לב לתמורות המדיניות-הביטחוניות בגזרות השונות ולמציאות המשתנה.

דברי פתיחה

בית הספר למשפט צבאי אמון על ההכשרות בצה"ל בתחום המשפט הצבאי בדגש על דיני לחימה ועל הפיתוח המקצועי של המשרתים בפרקליטות הצבאית.

בית הספר למשפט צבאי מפעיל את מנהלת התרגילים המשפטית, הפועלת במסגרת תרגילי המטה הכללי, הפיקודים והעוצבות. מנהלת התרגילים המשפטית מסייעת בהכנת מפקדי צה"ל להתמודדות מיטבית עם סוגיות משפטיות הנוגעות ללחימה ולחירום, תוך הטמעת היבטים משפטיים בתרחישים המתורגלים.

בית הספר למשפט צבאי מכשיר ומסמיך את קציני צה"ל לשיפוט בדין משמעותי, מייעץ בתחום הדין המשמעותי ומפקח על הליכי הדין המשמעותיים המתנהלים בצה"ל. בנוסף, בית הספר מרכז את הטיפול בגיבוש המלצות בנוגע לבקשות חנינה המוגשות לנשיא המדינה מטעם חיילים אשר הורשעו בבתי הדין הצבאיים וחבר בוועדה בראשות קח"ר, שבסמכותה להמליץ לנשיא המדינה על מתן חנינה לחיילים שביצעו עבירות קודם גיוסם לצה"ל.

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2021

כללי

1. תחילת שנת 2021 התאפיינה בהמשך ההתמודדות עם נגיף הקורונה. בית הספר למשפט צבאי התאים את פעילותו השוטפת להנחיות משרד הבריאות ולרשויות הצבא בנוגע להתגוננות מפני נגיף הקורונה. כך למשל, חלק מההכשרות קוימו באופן מקוון או משולב (מקוון ופיסי) וסדנאות קוימו בקבוצות למידה קטנות.
2. בנוסף הוגבר השילוב של טכנולוגיות חדשות בהדרכה ובלימוד, כגון: שידור הרצאות ב-ZOOM לשם הנגשתן למשתתפים ששהו בבידוד, והטמעת מערכות ה-MOODLE וה-TEAMS בקורס קציני המשפטים.
3. החל ממחצית שנת 2021 חזר בית הספר לפעילות פיזית מלאה וקיים ימי עיון והשתלמויות בבית הספר בכפוף להנחיות משרד הבריאות ולרשויות הצבא.

הכשרות לקצינים ולחיילים מהפרקליטות הצבאית

1. **קורס קציני משפטים (קמ"שים)** - בחודשי הקיץ של שנת 2021 התקיים בביה"ס למשפט צבאי מחזור ל"ו של קורס קציני המשפטים, שהינו ההשלמה החיילית של הפרקליטות הצבאית. יעדיו המרכזיים של הקורס הינם פיתוח יסודות של המיומנויות הנדרשות לקצין המשפטן, וחיבורו לערכי הפרקליטות הצבאית

ולמורשתה, בראי "הקצין המשפטן כגורם משפיע ומוביל". מתכונת הקורס הותאמה למגבלות תקופת הקורונה, ואפשרה להשיג את יעדיו באופן מלא ותוך שמירה על בריאות הצוערים. את הקורס סיימו בהצלחה 44 צוערים.

2. **מימוש תכנית ההכשרות לקציני הפרקליטות הצבאית** - במסגרת יישום תפיסת ההכשרות לקצינים המשפטנים בפרקליטות הצבאית, אשר גובשה לפני מספר שנים, הוצאו השנה לפועל קורסים בפיקוד, ניהול ומנהיגות, בהם השתתפו קציני הפרקליטות בדרג סרן ורס"ן. כמו כן הוצאה לפועל תכנית הכשרה מקצועית הכוללת קורסים בנושאים שונים כגון כתיבה אפקטיבית, גישור וכיוצ"ב. השנה קוימו גם לראשונה השתלמויות לתובעים וליועצים משפטיים בעלי ותק של מספר שנים וכן נערכו בביה"ס למשפט מספר ימי עיון שהיו פתוחים לכלל קצינות וקציני היחידה.

3. **קורסי הכשרה לעוזרים משפטיים (מש"קי משפט)** - במהלך חודש אוקטובר קיים בית הספר קורס הכשרה למש"קי משפט אותו סיימו בהצלחה 39 חיילים וחילות. מש"קי המשפט מסייעים רבות לקצינים ביחידה ועשייתם חיונית למימוש יעדי הפרקליטות הצבאית.

הכשרה משפטית למפקדים ולבעלי תפקידים בצה"ל בנושאי הדין הבין לאומי

4. הועברו כ-150 **הרצאות**, באופן פרונטלי או מקוון, לגורמי מפתח בתהליך הפעלת הכוח בתחומי דיני הלחימה במשפט הבין-לאומי ולקהלים מתחום הבטיחות בנושא אחריות פיקודית. כן נערכו מספר ימי הכשרה ייעודיים בנושא "צבא ומשפט" בהכשרות צה"ליות לדרגי סא"ל.

5. בשנה זו, נעשתה עבודת מיפוי משמעותית של כלל ההכשרות המועברות בצבא לטובת זיהוי פערים אפשריים. בנוסף, מוקדה עבודת המדור, כך שההרצאות יועברו לקהלים בליבת העשייה הצבאית, ובהם גורמי מפתח בתהליך הפעלת הכוח.

6. קציני וקצינות בית-הספר למשפט צבאי הרצו בהכשרות צבאיות מגוונות בקרב קהלי יבשה, חה"י, חה"א ואמ"ן. בתוכם, הועברו הרצאות בפני קהלי מפקדים ומפקדות, ובהם במכללות הצבאיות (בדגש על ביה"ס למלחמה), בקורסי מ"פים ומג"דים, בבה"ד 1 (ביה"ס לקצינים) ובהשלמות הקצונה של זרוע היבשה. בנוסף, הועברו הרצאות במסגרת הכשרות ביה"ס לטיסה, במסגרת פי"ס בחה"י, בהכשרות בביה"ס למודיעין, בביה"ס לתיאום ולקישור, ובקורסים למקצועות האש והתקיפה.

7. ההכשרות ניתנו בהרצאות, בסדנאות ובתרגולים או באופן מקוון. בשנה זו, מערכי השיעורים נבנו בהתאמה לתפקידים הספציפיים אותם ימלאו החניכים בהכשרות השונות. ההרצאות השונות גובשו כך שיכללו את הרקע התיאורטי הרלוונטי לקהל באותה ההכשרה הקונקרטי, ההוראות המבצעיות המותאמות לדרג ולתפקיד, וכן דוגמאות ותרגול המותאמים לקהל.

8. כמו כן, בית הספר למשפט צבאי העביר במהלך השנה שלושה קורסים אקדמיים בהיקף של שתי נקודות-זכות אקדמיות בנושא משפט בין-לאומי ודיני לחימה, להכשרתם של הניכי המכללה לפיקוד טקטי וחניכי בית הספר לפיקוד ימי בחיל הים (חובלים).

9. בשנה החולפת השתלבו קציני וקצינות מדור הכשרות הדין הבין-לאומי בעבודת המנהלת המשפטית במנהלת התרגילים המטכ"לית לטובת תרגול האוגדות, הגיסות, המפקדות והמטה המטכ"לי בסוגיות משפטיות נבחרות.

10. בנוסף, קציני וקצינות המדור נטלו חלק בתרגילים השונים וסיפקו ייעוץ משפטי אופרטיבי במסגרת תפקידם במערך הייעוץ המשפטי האופרטיבי במינוי משנה.

תחום הדין המשמעתי

11. התפתחויות טכנולוגיות:

a. **מיכון ההליך המשמעתי** – בשנת 2021, ובשיתוף פעולה עם אגף כוח האדם ואגף התקשוב, קודם פרויקט מיכון הדין המשמעתי, אשר נועד לאפשר את ניהול ההליך המשמעתי באופן ממוחשב, ותוך הנחיית קצין השיפוט, במטרה לייעל את ההליך, להבטיח את זכויות העומדים לדין, ולמנוע טעויות נפוצות. במהלך השנה עלה לאוויר שלב א' של הפרויקט, אשר כולל סימולציה של ההליך והזנתו לאחר ניהולו. קידום שלב ב' צפוי לקרות בשנת העבודה 2022.

b. **העברת לומדת הדין המשמעתי לסביבה האזרחית** – בשנה האחרונה הותנע תהליך לאזרוח לומדת הדין המשמעתי, כך שקציני צה"ל יוכלו להיכנס ללומדה ולעבור את המבחן בסיומה מכל מקום בו יחפצו.

12. **הטמעת תיקון פקודת הדין המשמעתי** – במהלך השנה עסק המדור בהטמעת העדכונים שנערכו בפ"מ 07.102 "דין משמעתי" בקרב היחידות. עדכונים אלו נועדו לייעל את הליכי הדין המשמעתי, לטפל בפערים שהועלו ע"י המפקדים בצה"ל, ולחזק את ההקפדה על זכויות החיילים בהליכים אלה.

13. **הכשרות בתחום הדין המשמעתי ומיקוד הכשרות לאוכלוסיות רלוונטיות** - הכשרות הדין המשמעתי לקציני שיפוט בצה"ל נעשות ברובן באמצעות לומדת הדין המשמעתי, אשר הופקה על ידי ביה"ס למשפט צבאי. בנוסף, במהלך שנת 2021 הכשירו קציני מדור הדין המשמעתי כ-186 קציני שיפוט בהכשרה פרונטלית. כן, הועברו הרצאות ייעודיות למפקדים ביחידות המתמודדות עם אתגרים ייחודיים בניהול הליכי הדין המשמעתי. בית הספר למשפט צבאי, ערך בשיתוף יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר והתביעה הצבאית, השתלמות לקצינים בדרגת אל"ם ומעלה בנושא שיפוט עבירות מין בדין משמעתי.

14. **הצוות לבחינת מתן זכות ייצוג לחיילים בדין משמעתי** – בעקבות התחייבות המדינה בבג"ץ, החל לפעול השנה הצוות לבחינת זכות הייצוג בהליכי הדין המשמעתי בצה"ל בו חברים אל"ים אייל טולדנו, סגן הפצ"ר, המשמש כיו"ר הצוות; פרופ' אורן גזל-אייל, דיקן הפקולטה למשפטים באוני' חיפה; פרופ' דנה פוג'ץ, ראשת התכנית לתואר שני בקריה האקדמית אונו; סא"ל יותם הר ציון, מפקד בית הספר למשפט צבאי; סא"ל הדס מזרחי, ראשת ענף משטר ומשמעת באכ"א; עו"ד הילה גורני, נציגת המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה; וסרן ירדן חבר, ראשת מדור הדין המשמעתי והחנינות בפרקליטות הצבאית. הצוות צפוי להשלים את עבודתו ולהציג את מסקנותיו לפצ"רית בתחילת שנת העבודה 2022.

15. **ייעוץ בתחום הדין המשמעתי** - במוקד הייעוץ הטלפוני במדור הדין המשמעתי ניתן ייעוץ בנושאים מגוונים הקשורים בתחום: החל מהעבירה שנדרש לייחס לנידון, דרך המועד שבו נדרש לקיים את הדיון בתלונה ואופן ניהול ההליך וכלה בסמכויות השיפוט והענישה. במהלך שנת 2021 חלה ירידה בהיקף פניות הייעוץ שהגיעו למדור הדין המשמעתי. במוקד התקבלו כ-12,000 פניות של מפקדים, חיילים ובני משפחותיהם, אשר ביקשו ייעוץ והכוונה בנוגע להליכים משמעתיים.

16. **תחום הפיקוח על הדין המשמעתי** - במדור הדין המשמעתי נבחנת חוקיותם של הליכי דין משמעתי לגביהם התקבלו פניות קונקרטיות מחיילים או מי מטעמם (בני משפחה או עורכי דין), ממפקדים או מגורמי הכליאה. אם נמצא שנפלו פגמים בהליך המשמעתי או שקצין השיפוט חרג מסמכותו, מוסמך סגן הפצ"ר, בהתאם לסעיפים 168 ו-178 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, לבטל הליך משמעתי או להמיר עונש שניתן בו. **בנספח ג'**, מפורטים נתונים על אודות היקף ההליכים בהם טיפל המדור וסוג ההחלטה שהתקבלה לגביהם אי התערבות; ביטול הפסק; המרת העונש. ניתוח הנתונים מעלה כי:

א. בשנת 2021 נבחנה חוקיותם של 1,008 הליכי דין משמעתיים לעומת 1083 הליכים אשתקד (ירידה של כ-7% בהיקף ההליכים שנבחנה חוקיותם).

ב. בשנת 2021 חלה גם ירידה (כ-7%) בהיקף פסקי הדין המשמעתיים שנבחנו במדור בהם לא נמצא מקום להתערב (807 הליכים השנה לעומת 874 אשתקד). כמו כן, חלה ירידה של כ-4% בהיקף פסקי הדין המשמעתיים בהם התערב סגן הפצ"ר, בין בדרך של ביטול הפסק ובין בדרך של המרת העונש שהוטל בו.

ג. בשנת 2021 התערב סגן הפצ"ר ב-201 פסקי דין משמעתיים (כ-20% מסך תיקי הפיקוח שנבחנו במדור), בהתאם לחלוקה הבאה: המרת העונש בכ-46% מפסקי הדין המשמעתיים (92); ביטול ההליך בכ-54% מפסקי הדין המשמעתיים (109).

17. **טיפול בעתירות לבג"ץ**

א. פסק הדין בבג"ץ 2294/20 רס"ן מ' פ' נגד סגן הפצ"ר ובג"ץ 5149/20 טוראי א' ל' נגד הפצ"ר ואחרים – במהלך שנת 2020 הוגשו שתי עתירות בהן התבקש בג"ץ לקבוע כי לחייל העומד לדין משמעותי קיימת זכות לייצוג על ידי סניגור בהליך המשמעותי. דיון בעתירות התקיים בחודש יוני 2021. בתום הדיון, ובעקבות הצעת בית המשפט, הוחלט כי צה"ל יערוך עבודת מטה בנוגע לבחינת האפשרות של הסדרת זכות הייצוג בהליכים מסוימים של דין משמעותי בצבא המצדיקים זאת, תוך מחיקת העתירות. סיכום זה, עמד בבסיס הקמת הצוות לבחינת זכות הייצוג לחיילים בדין משמעותי, עליו פורט מעלה.

ב. עתירות שעניינן זכות הייצוג בהליכי הדין המשמעותי - במהלך השנה הוגשו שתי עתירות נוספות בהן התבקש בג"ץ לקבוע כי לחייל העומד לדין משמעותי קיימת זכות לייצוג על ידי סניגור בהליך המשמעותי.

• בג"ץ 5527/21 פלוני נ' צה"ל – פרקליטות מחוז מרכז וחיל האוויר – בעניינו של העותר, נגד בדרגת רס"ם, נפתחה חקירת מצ"ח בחשד שהטריד מינית חיילת הכפופה לו. לאחר סיום החקירה, הורתה פרקליטה צבאית על העמדתו לדין משמעותי בעבירה של הטרדה מינית. הנגד עתר לבג"ץ וביקש לאפשר לו לנהל את הליך הדין המשמעותי בעניינו כשהוא מיוצג ע"י עורך-דין, ולחילופין כי בית המשפט יורה על עיכוב ההליך המשמעותי בעניינו עד להשלמת עבודת המטה של הצוות לבחינת זכות הייצוג לחיילים בדין משמעותי.

• בג"ץ 8069/21 פלוני נ' הפרקליטות הצבאית – פרקליט מרכז וחיל האוויר – בעניינו של העותר, נגד בדרגת רס"ר, נפתחה חקירת מצ"ח בחשד שהטריד מינית חיילת המשרתת ביחידתו. לאחר סיום החקירה, הורה פרקליט צבאי על העמדתו לדין משמעותי בעבירה של הטרדה מינית. הנגד עתר לבג"ץ וביקש לאפשר לו לנהל את הליך הדין המשמעותי בעניינו כשהוא מיוצג ע"י עורך-דין, ולחילופין כי בית המשפט יורה על עיכוב ההליך המשמעותי בעניינו עד להשלמת עבודת המטה של הצוות לבחינת זכות הייצוג לחיילים בדין משמעותי.

לעמדת המדינה, דין העתירות להידחות על הסף ולגופן. דיון בעתירות טרם נקבע.

תחום החנינות

18. חנינות בעניין הרשעות צבאיות - בשנת 2021 נקלטו במדור הדין המשמעותי והחנינות 51 בקשות חנינה (38 מהן בקשות למחיקת רישום פלילי ו-13 להקלה בעונש). נתון זה מצביע על ירידה בהיקף הבקשות שנקלטו במדור אשתקד (בשנת 2020 נקלטו 61 בקשות חנינה).

19. חנינות בעניין הרשעות אזרחיות טרם הגיוס - במהלך שנת 2021 היקף בקשות החנינה שנידונו בפני ועדת קח"ר (קצין חינוך ראשי) היה דומה להיקף הבקשות שנידונו בפני הוועדה בשנת 2020. כך, במהלך שנת 2021 נידונו בפני הוועדה 112

בקשות, לעומת 115 בקשות בפני הוועדה בשנת 2020, 114 בקשות בשנת 2019, 80 בקשות בשנת 2018 ו-26 בקשות בלבד בשנת 2017.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2022

1. השלמת הטמעת שלב א' של תהליך מיכון ההליך המשמעותי והתנעת שלב ב' של הפרויקט.
2. המשך יישום תכנית ההכשרה בתחום הפיקוד והניהול לכלל הדרגים בפרקליטות הצבאית תוך שמירה על היקף ההשתלמויות המקצועיות והשתלמויות העשרה לקצין המשפטן.
3. שכלול מערכי ההרצאות בנושא דיני הלחימה למערכים נבחרים, כך שיתאמו באופן מיטבי לאתגרים המבצעיים כפי שחווים אותם החניכים בעשייה הצבאית שלהם.
4. השתלבות בהכשרות נבחרות נוספות, שסומנו בתהליך מיפוי ההכשרות בצבא כהכשרות מרכזיות לגורמי מפתח בתהליך הפעלת הכוח.
5. המשך טיוב ומיקוד עבודת מנהלת התרגילים המשפטית, לטובת הפקת לקחים משפטיים קונקרטיים וישימים להטמעה בקרב הגופים המתורגלים, באמצעות היועצים המשפטיים המלווים.
6. שכלול שיטות העברת המסרים המרכזיים מההרצאות בקרב הקהלים, באמצעות כלים הדרכתיים וכלי עזר להטמעת ידע לטווח ארוך. בנוסף, המשך פיתוח מיומנויות העברת המסרים ועמידה בפני קהל, תוך מעקב תמידי אחרי מגמות לגבי אופן העברת ההרצאות.
7. העברת לומדת הדין המשמעותי, לתווך האזרחי, על מנת לאפשר הכשרה והסמכה של יחידות ואנשי מילואים אשר הרשת הצבאית אינה נגישה להם.

דברי פתיחה

הפרקליטות הצבאית מייחסת למורשתה חשיבות רבה, ופועלת לחיזוק היכרותם של חיילי וקציני הפרקליטות הצבאית עם המורשת המפוארת של היחידה.

מתוך הכרה בחשיבות העיסוק במורשת היחידה, הוקם בשנת 2018 צוות מורשת יחידתי, הכולל נציגים מכלל מחלקות היחידה. הצוות אמון על **תיעוד, שימור והנגשת מורשת היחידה**. צוות המורשת עורך מדי שנה מיזמים מגוונים, שיש בהם כדי להעשיר את ידיעו ת משרתי הפרקליטות הצבאית על אודות מורשת היחידה וכן להנגיש את מורשת היחידה למשרתיה ולקהל הרחב.

עיקרי המיזמים שקודמו בשנת העבודה 2021

מיזם השבעים - מפגש בין דורי לרגל יום העצמאות התשע"ח, בציון שבעים שנים לעצמאות מדינת ישראל ולהקמת צה"ל, השיקה הפרקליטות הצבאית את "מיזם שבעים שנות משפט צבאי". תכלית המיזם להעמיק במורשת היחידה באמצעות פרסום חיבורים קצרים בקשר להליכים משפטיים ולפרשות מרכזיות מתולדותיה. מתוך הכרה בחשיבות המיזם ובתרומתו, המיזם נמשך מדי שנה, כאשר בשנת 2021 הורחב והפך למפגש בין-דורי במסגרתו נפגשו בוגרי קורס קציני המשפטים האחרון ומפקדיהם עם בוגרי היחידה וראיינו אותם על תקופת שירותם ביחידה. סיכומי הראיונות, פורסמו באתר המרשתת של הפרקליטות הצבאית, לרגל יום העצמאות התשפ"א-2021.

"זרקורי מורשת" - זרקור מורשת הינו חיבור קצר המתאר מסמכים היסטוריים מעוררי עניין שנמצאו בארכיון צה"ל על ידי צוות המורשת. בשנת 2021 פורסמו באתר הפרקליטות הצבאית עשרה זרקורי מורשת בנושאים שונים. מצ"ב כנספח רשימת זרקורי המורשת שפורסמו בשנה זו.

הקמת אתר מורשת פנימי וארכיון מורשת דיגיטלי - כחלק מהמאמץ לשמר ולהנגיש את חומרי המורשת לקציני היחידה, פעל צוות המורשת בשנת 2021 לאיסוף חומרי מורשת רבים ולהמרתם לקבצים דיגיטליים. במקביל, בשלהי שנת 2021, הקים צוות המורשת, בסיוע מדור החדשנות וניהול הידע, אתר מורשת פנים-יחידתי הכולל תכני מורשת רבים לשימוש קציני היחידה וכן ארכיון דיגיטלי. במהלך שנת 2022 יושקו חלקים מן האתר הפנימי לשימושם של כלל קציני היחידה.

"סיפורו של מקום" - בשלהי שנת 2021, נערך פרויקט מורשת ייחודי, אגב מעברן של חוליות התביעה והסנגוריה הצבאית ממחוזות השיפוט השונים למשכן החדש בקריה המשפטית במחנה גור הסמוך לכפר יונה. המדובר באירוע מכוון בתולדות הפרקליטות הצבאית, במסגרתו נפרדה היחידה מהמחנות הישנים אשר שרתו אותה במשך עשורים רבים: מחנה "הבית הירוק" ביפו, מחנה "הדר" בחיפה ומחנה "יואב" הסמוך לצומת

קסטינה. מיזם "סיפורו של מקום" נועד לתעד ולשמר את סיפורם של המחנות הללו. המיזם מגולל בראשי פרקים את תולדות המחנות לאורך השנים, ובתוך כך מפרט על אודות פרשיות חשובות שנדונו באותם מקומות, התפתחויות ושינויים בחוליות התביעה והסנגוריה, אירועים מרכזיים, דמויות בולטות והווי היחידה. ביום 29 במארס 2022, יום החניכה הרשמי של הקריה המשפטית "נווה צדק", פורסמו הסיפורים לקהל הרחב, באתר המרשתת של הפרקליטות הצבאית.

דברי פתיחה

שנת 2021 הייתה שנת פעילותו הראשונה של מדור החדשנות וניהול הידע אשר הוקם בסוף שנת 2020 תחת סגן הפצ"ר. המדור הוקם בעקבות סדנה אסטרטגית שנערכה ביחידה בה עלה הצורך בביצוע קפיצת מדרגה ביחידה בהיבטי החדשנות וניהול הידע לשם כחלק מבניין הכוח של היחידה והתאמתה לאתגרי העתיד.

המדור אחראי להטמעת ערך החדשנות בפרקליטות הצבאית, וכן על יישום שיטות ותהליכים מתקדמים לניהול ידע ומערכות מידע ביחידה. זאת, תוך קידומו של שינוי תרבותי בקרב משרתי היחידה, מתן הכשרות מתאימות ויישום טכנולוגיות ותהליכי עבודה חדשים שתכליתם להגביר את אפקטיביות הארגון ובעלי התפקידים בו.

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2021

הקמת מערך החדשנות וניהול הידע בפרקליטות הצבאית

בשנת 2021 הוקם מערך חדשנות וניהול ידע, בו חברים כ-20 קצינות וקצינים בדרגות סגן-רס"ן מכלל גופי הפרקליטות הצבאית. חברי המערך ממונים על יישום מדיניות היחידה, קיום הכשרות, הטמעת כלים לחדשנות, שיפור ניהול הידע במחלקותיהם וייצוג מחלקותיהם בפני מדור החדשנות וניהול הידע. לחברי המערך קשרי עבודה עם גופים מקבילים רלוונטיים, בתוך צה"ל ומחוצה לו (למשל, במשרד המשפטים ובכנסת). קהילות החדשנות וקהילות ניהול הידע הצבאיות והאזרחיות מספקות למדור ולמערך הזדמנויות ותובנות רבות, תוך למידה מניסיונם ונקודת מבטם של ארגונים אחרים.

כתיבת תפיסות והנחיה חדשה בתחום ניהול ידע

בשנת 2021 נכתבו והופצו בפרקליטות הצבאית מספר מסמכי תורה ותפיסה לחדשנות ולניהול ידע, בסיוע גורמים צבאיים נוספים. בין היתר, גובשה ופורסמה הנחיה הקובעת לראשונה את עקרונות ניהול הידע הכלליים בפרקליטות הצבאית ואת השיטות המחייבות לניהול ידע. מדור החדשנות וניהול הידע בסיוע מערך החדשנות וניהול הידע היחידתי, פעל להטמעת ההנחיה בקרב מחלקות היחידה.

אירועים, תחרויות ופרסים יחידתיים וצה"ליים

בשנת 2021 הגישה הפרקליטות הצבאית, זו הפעם השניה ברציפות, מועמדות לפרס החדשנות מטעם הרמטכ"ל. היחידה לא זכתה השנה בפרס, אך ראש חטיבת שיטות לחימה וחדשנות העניק תעודת הערכה מיוחדת לרמ"ד החדשנות וניהול הידע ביחידה על תרומתו לקהילת החדשנות בצה"ל. כחלק מהטמעת תרבות החדשנות וניהול הידע, קיימה היחידה בשנת 2021 שתי תחרויות פנים-יחידתיות, במסגרתן הוענק פרס הפצ"רית ליוזמות חדשניות ופרס הפצ"רית לניהול ידע ביחידה.

בנוסף, בתחילת שנת 2021 ערכה היחידה האקתון בנושא עידוד העתודה המשפטית. בהאקתון השתתפו נציגים משורות הפרקליטות הצבאית, משרתי מילואים, נציגים מיחידות אחרות בצה"ל וכן מנטורים ומרצים אזרחיים שסייעו למשתתפי האירוע. היוזמות הזוכות בהאקתון הובשלו במסגרת אקסלרטור ("מאיץ") שנערך בבית הספר למשפט צבאי ויושמו לאורך השנה.

הכשרות ומפגשי למידה

בשנת 2021 הכין מדור החדשנות וניהול הידע סדרת הכשרות מעשיות בנושאי חדשנות וניהול ידע ששולבו בקורסים לסגלי הפרקליטות הצבאית בבית הספר למשפט צבאי. כן הוכנו מספר מערכי שיעור לצורך שיפור המיומנות של קציני היחידה במערכות המידע הקיימות ביחידה. בנוסף מערך החדשנות וניהול הידע של היחידה קיים מספר מפגשים מקצועיים (Webinars) וכנסים תקופתיים, שתכליתם שיתוף ולמידה מהניסיון הנצבר וכן רכישת ידע כלים חדשים.

בשנת 2021, נשלחו מספר קצינים מהיחידה להכשרות בנושאי חדשנות ויוזמות וניהול ידע, מטעם אגף התכנון ובניין הכוח, אגף התקשוב וזרוע האוויר.

טרנספורמציה דיגיטלית - "ענן צדק"

בשנת 2021 הושקה תוכנית רב-שנתית לטרנספורמציה דיגיטלית במערכת המשפט הצבאית, "ענן צדק", בליווי ייעוץ חיצוני. התוכנית מנוהלת בשיתוף פעולה עם מנהלת הטרנספורמציה הדיגיטלית המטכ"לית, עם יחידת בתי הדין הצבאיים ועם גופים נוספים, לשם הגדרת חזון טכנולוגי, אפיון צרכים ותהליכים, בחירת פלטפורמות מתוקשבות, פיתוח מערכות מקוונות חדשות והטמעת שיטות עבודה דיגיטליות חדשות.

כחלק מיישומה של תוכנית זו נבחרה סביבת עבודה ראשונה לשימוש ביחידה בתוך האזרחי ("קליק"), ובמסגרתה הותאמו מספר כלים ויישומים לשימוש קציני היחידה. כן הוקם בנק הרצאות מוקלטות יחידתי בתוך האזרחי, אליו הועלו למעלה מ-100 הרצאות הזמינות לצפייה עבור קציני היחידה, והוטמעה מערכת Moodle ללמידה מרחוק במסגרת קורס קציני המשפטים בביה"ס למשפט צבאי.

אתגרים ומגמות לשנת העבודה 2022

בעוד ששנת 2021 הוגדרה כשנת הקמה והתבססות, שנת 2022 מתוכננת להיות שנת המימוש וההתנסות, למיצוי הכלים וההזדמנויות העומדות בפני הפרקליטות הצבאית, וזאת בכמה תחומים:

המשך הטמעתה של תרבות חדשנות וקידום ניהול הידע כנדבך מקצועי ומיומנות פיקודית וניהולית בפרקליטות הצבאית, תוך ייזום אירועים והשתלבות במיזמים פנים-יחידתיים, צה"ליים וממשלתיים לאורך השנה.

המשך הפיתוח, ההתנסות וההטמעה של מערכות מידע חדשות. במסגרת זו מתוכננות בשנת 2022 מספר תוכניות הרצה ("פיילוט") למערכת ניהול קשרי לקוחות ("מולקולה") במדור הדין המשמעותי ובפרקליטות לעניינים מבצעיים; למערכת ניהול מסמכים ותיקים בפרקליטות איו"ש ובמחלקת יועמ"ש איו"ש; ולמערכת אחזור מידע מבוססת בינה מלאכותית במחלקת יעח"ק. בהתאם לתוצאות תוכניות ההרצה תיבחן הרחבת השימוש במערכות למחלקות נוספות ביחידה. כן מתוכנן המשך הפיתוח של בנק ההרצאות המוקלטות היחידתי, פיתוח אפליקציות מקומיות, ובחינת חלופות אפשריות למערכת "חוק וצדק" של התביעה וההגנה בשיתוף עם יחידת בתי הדין הצבאיים.

דברי פתיחה

ענף ארגון וניהול כוח אדם בפרקליטות הצבאית אמון על ניהול תחומי משאבי האנוש, הלוגיסטיקה והמחשוב ביחידה במטרה לאפשר לה את מילוי ייעודה ותפקידיה.

הענף פועל בשיתוף פעולה עם כלל מחלקות היחידה, מתוך תחושת שליחות עמוקה, תוך נקיטת יוזמה ובהתאמה למציאות המשתנה. הענף פועל מתוך הבנה כי המשאב המרכזי של היחידה הוא המשרתים בה - קצינים, נגדים וחיללים. לענף **השפעה ניכרת** על יכולת המשרתים ביחידה למלא את תפקידם. זאת, בין היתר, בהובלת תהליכי הסגל ביחידה, גיוס כוח אדם איכותי, וטיפול המשרתים בפרקליטות הצבאית.

מעבר לעיסוק בתהליכים המקצועיים הנהוגים בכל אחד מתחומי העשייה, הענף הוא גוף לומד, מוביל ורלוונטי, הפועל לקידום והטמעה של יוזמות המשפיעות באופן משמעותי על סביבת העבודה ביחידה.

תחומים מרכזיים שטופלו בענף בשנת העבודה 2021

- 1. המשאב האנושי** - הענף ניהל את תחום כוח האדם ביחידה תוך קיום הליכי סגל סדורים, טיפול בתמריצים, ומתן מענה לנושאי פרט ות"ש. בשנת 2021 הענף הגביר את ביקוריו בחוליות ובמחלקות כדי לשפר את איכות השירות של משרתי היחידה.
 - 2. עידוד ההרשמה למסלול העתודה האקדמית במשפטים** - הענף נטל חלק פעיל ומשמעותי במאמץ לעידוד ההרשמה למסלול העתודה. הענף סייע בהוצאתם אל הפועל של כנסי העתודה וימי מיון למועמדים. בשנת 2021 חזרו לשירות ביחידה 44 עתודאים אשר סיימו את לימודי המשפטים במוסדות השונים להשכלה גבוהה והתקבלו 40 עתודאים חדשים למסלול שהחלו את שנתם הראשונה בלימודים האקדמיים במהלך חודש אוקטובר 2021.
 - 3. מענה בתחום הלוגיסטיקה והמחשוב** - בשנת 2021 סיפק הענף מענה מחשובי ותקשובי מקיף למחלקות וחוליות היחידה. נציגי הענף הגיעו לחוליות השונות במטרה לעמוד על צורכיהן ולספק מענה מידי לתקלות ובעיות.
 - 4. שיפור סביבת העבודה** - בשנת 2021 הוקדש מאמץ משמעותי לשיפור סביבת העבודה של משרתי היחידה. בשנת 2021 הושלם המעבר לקריה המשפטית בבית-ליד. הענף לקח חלק משמעותי מאוד בהכנות למעבר, במעבר עצמו, בשדרוג סביבת העבודה של התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית. במקביל, הוביל הענף את תהליך מסירת שלושת המחנות הישנים, במטרה להבטיח שהמעבר ייעשה בצורה היעילה, המסודרת והמקצועית ביותר.
- לצד זאת, הושלמו תהליכי רכש וחודשו מלאי הלוגיסטיקה. מיזמים אלה הם חלק מההשקעה הרבה של הפרקליטות הצבאית בשיפור השירות והמענה שניתן לאנשיה.

5. **המשך התמודדות עם נגיף הקורונה** - שנת 2021 הציבה אתגר משמעותי ליחידה מבחינת יכולת שמירת הרציפות התפקודית שלה. ענף אוכ"א סיפק למחלקות היחידה את הציוד הנדרש לשם שמירת הרציפות התפקודית תוך התאמה להנחיות משרד הבריאות. הענף ניהל מעקב אחר תחלואה ובידוד של המשרתים ביחידה, והוביל שלושה מבצעי חיסונים נגד נגיף הקורונה ביחידה.
6. **מוכנות היחידה לחירום** - במסגרת היערכות היחידה לחירום, השקיע הענף משאבים בהרחבת תשתיות התקשורת ושדרוג מערכות קיימות, בדגש על יצירת תשתיות חלופיות אליהן ניתן יהיה להעתיק את חמ"ל היחידה בחירום. כמו כן, ניתן מענה לצרכי היחידה במהלך מבצע "שומר חומות".

מגמות מרכזיות לשנת העבודה 2022

1. **המשאב האנושי** - בשנת 2022 יקדיש ענף אוכ"א את עיקר מאמציו ומשאביו למתן מענה מקצועי ומהיר למשרתים בפרקליטות הצבאית, בכלל תחומי עשייתו. בראייה צופה פני עתיד, ימשיך הענף לסייע במאמצי היחידה בגיוס עתודאים למסלול העבודה במשפטים והוצאתם לקורס קצינים. בנוסף, הענף ימשיך לסייע בשימור המרכיב האיכותי ביחידה ובמתן כלים ומשאבים לטובת פיתוח וטיפוח המשרתים ומיצוי כישוריהם. כמו-כן, הענף נערך לניהול התקינה היחידתית והתאמתה לכניסתם לקבע של מחזורי העתודאים הראשונים שאורך שירות החובה שלהם הינו 32 חודשים. כן נערכת היחידה להטמעת "מודל הקבע הצעיר (2016)" בקרב קציני היחידה.
2. **סביבת עבודה** - יימשכו המאמצים לשיפור סביבת העבודה ומתן אמצעים טכנולוגיים ומחשובים מתקדמים. הענף יבחן, בין השאר, רכש או פיתוח של מערכת לניהול משימות וישפר את תשתית המחשוב המאפשרת שימוש ברשת האזרחית כחלק מהמגמה להעביר חלקים מפעילות היחידה לתווך האזרחי.
3. **טיוב איכות השרות, הזמינות והנגישות** - נציגי הענף יבקרו באופן תדיר ורציף ביחידות כדי לתת מענה מיטבי לצרכי היחידות.
4. **היערכות לחירום** - בשנת 2022 ימשיך הענף לפעול לשיפור מוכנותה של היחידה ליום פקודה, תוך מתן דגש על תחום הרציפות התפקודית בהיבט הלוגיסטי והמחשובי, ובהסדרת הנדרש על-מנת להבטיח את המשך פעילות היחידה בחירום.

דברי פתיחה

השנה החולפת התאפיינה, בדומה לקודמותיה, בסיקור תקשורתי רחב של עשיית הפרקליטות הצבאית. הסיקור התקשורתי נוגע לשלל עיסוקי היחידה - אכיפת הדין, הייעוץ המשפטי לגופי הצבא בנושאים שונים, המשפט הבין-לאומי, מערכת הדינים באזור יהודה ושומרון. בשל המשך התפשטות נגיף הקורונה, גם השנה התמקד הסיקור התקשורתי, בהיבטים של השפעת התפשטות הנגיף על פעילות צה"ל ועל הסיוע של צה"ל לרשויות המדינה האחרות.

גם השנה, ניתן דגש למתן מענה מהיר ומקצועי לפניית של כלי התקשורת דרך חטיבת דובר צה"ל בנושאים הנוגעים לפועלה של הפרקליטות הצבאית.

בתוך כך, טופלו במהלך השנה מאות רבות של שאילתות, מאות בקשות חופש מידע, בקשות לקיום ראיונות עם גורמים המשרתים ביחידה, בקשות לסקירות והרצאות מפי קציני היחידה ועוד.

בנוסף, בהמשך לשנה שעברה, ניתן דגש על עדכון שוטף של אתר הפרקליטות הצבאית במרשתת. בתוך כך, הושם דגש על העלאת חומרים רלוונטיים על אודות פעילות היחידה, לצד העלאת דפי מידע למשרתי צה"ל בנושאים שונים, הונגשו דברי חקיקה, לרבות החקיקה החלה באזור יהודה ושומרון, ופורסמו חומרי מורשת היסטוריים של היחידה.

לאור התפשטות נגיף הקורונה ומגבלות היציאה מן הארץ למשרתי צה"ל, פעל התחום לקידום השתתפותם של קציני היחידה בכנסי עבודה בינלאומיים וכן השתלמויות, בארץ ובחו"ל, באופן מקוון. בנוסף, בזמנים בהם הדבר התאפשר, פעל התחום גם להוצאת קציני היחידה לנסיעות עבודה בחו"ל.

לבסוף, במהלך השנה החולפת בוצעו ביחידה ביקורות רוחביות ונקודתיות שנועדו לקדם תהליכי למידה ושיפור בתהליכי העבודה ביחידה.

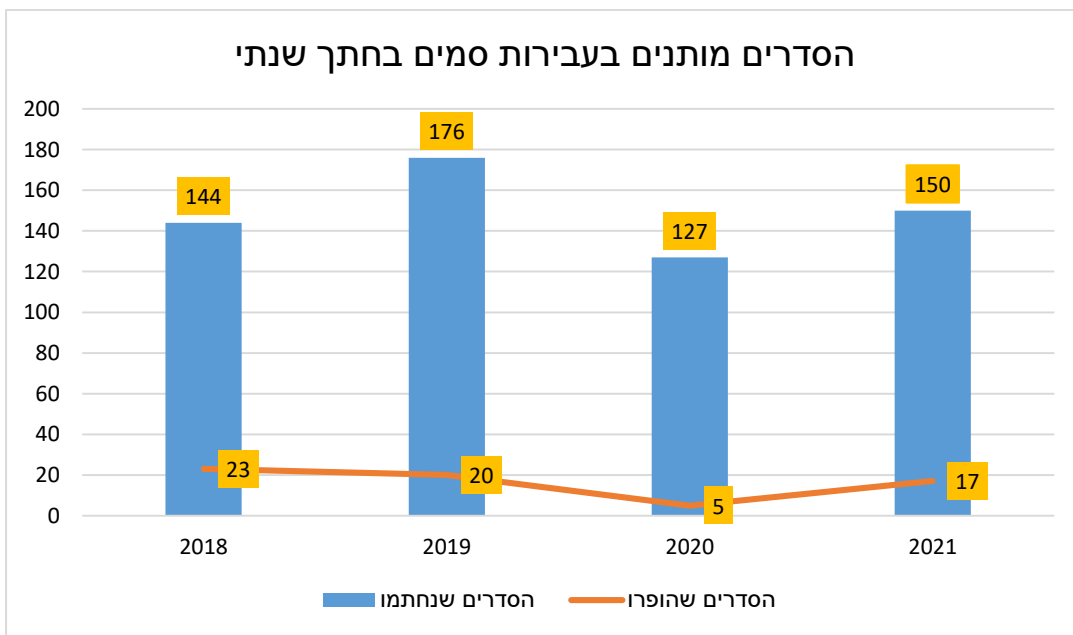
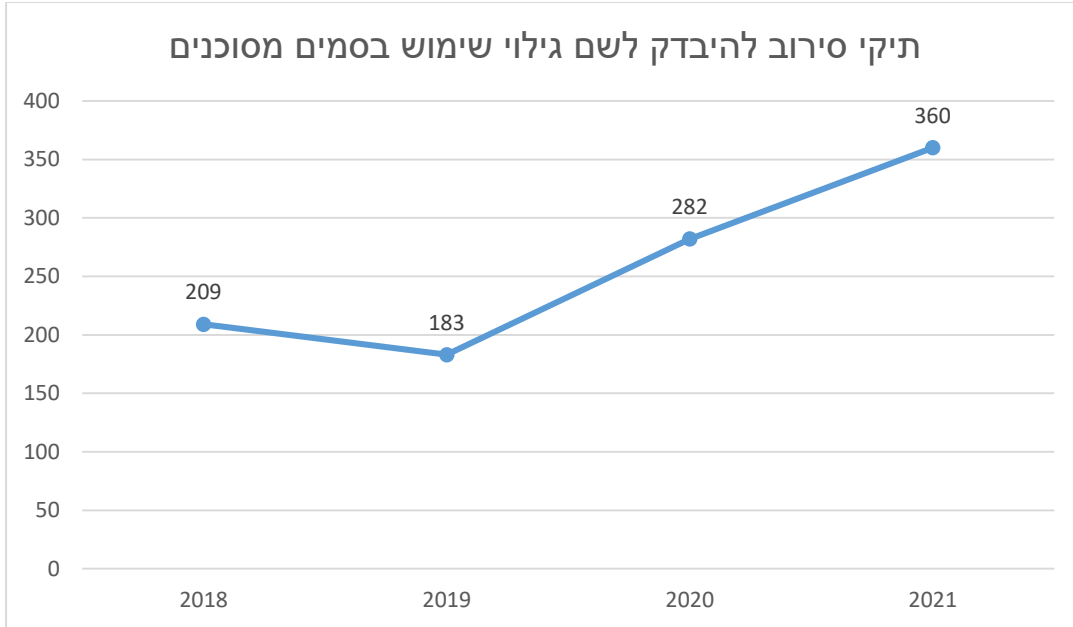
מגמות תקשורתיות בשנת 2021

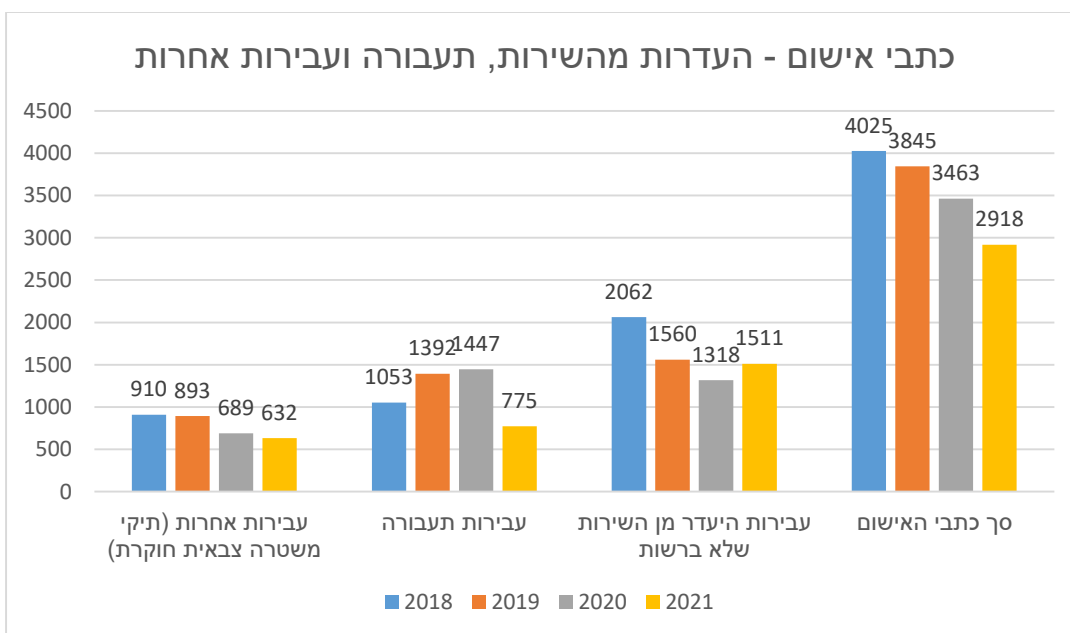
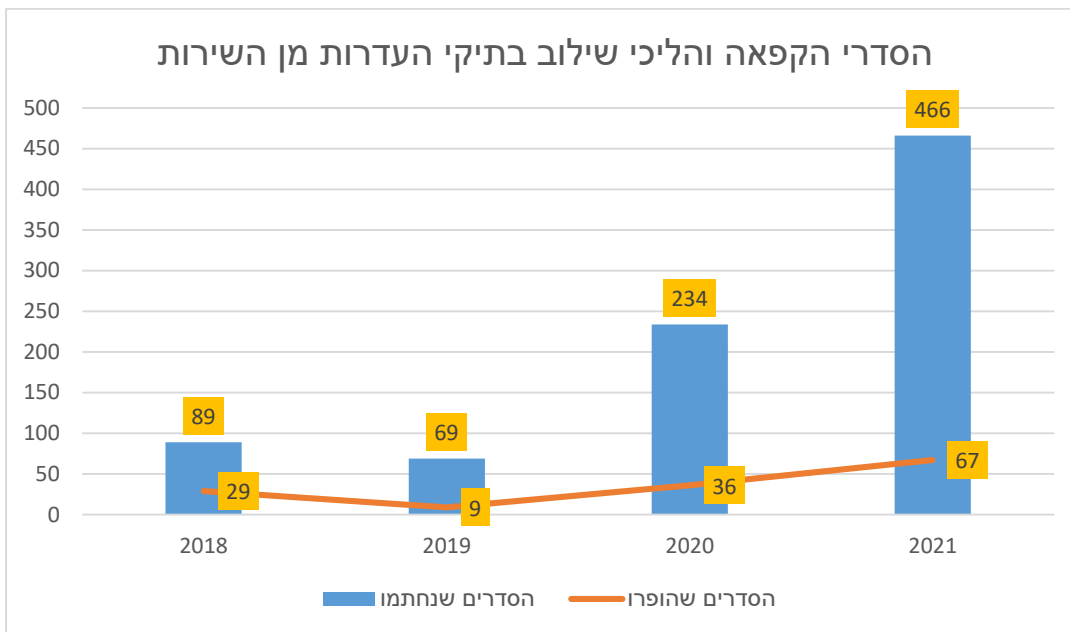
1. בתחום הפילי, השנה החולפת התאפיינה בעניין גבוה במיוחד בשתי פרשות מרכזיות - מותו של קצין אמ"ן במתקן הכליאה ומותו של ניב לובטון ז"ל. בנוסף, הופנתה תשומת לב משמעותית לטיפול בעבירות מין ובעבירות של פגיעה בפרטיות בצה"ל. בד בבד, נמשך העניין התקשורתי במיצוי הדין עם המעורבים בביצוע פעולות טרור, מסיתים ומפרי סדר, ובהליכי בדיקה ואכיפה ביחס לאירועים מבצעיים.

2. בתחום הייעוץ המשפטי לגופי הצבא, לוו וסוקרו הליכים הקשורים בנושאי צבא וחברה, לרבות שילוב נשים בתפקידי לחימה בצה"ל, גיוס אוכלוסיות שונות לצה"ל, לרבות בני הישיבות, זכויות חיילים ומשרתי קבע ועוד.
3. בתחום הייעוץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון ניכרה התעניינות רבה הן בתחום הביטחוני-פלילי והן בתחום האזרחי-מנהלי באזור.
4. בתחום הבין-לאומי, סוקרו סוגיות הנוגעות לדיני הלחימה ולמשפט הבין-לאומי, בין היתר בתקשורת הבין-לאומית.

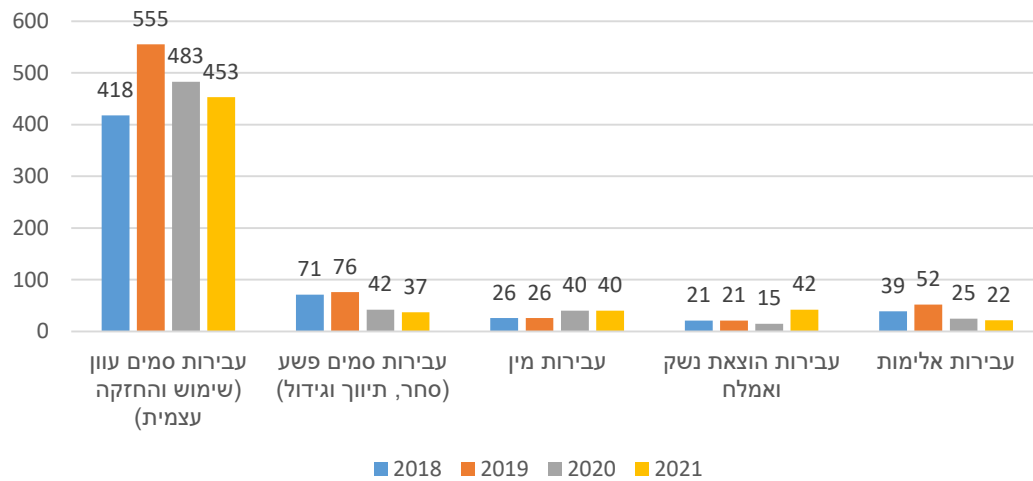
מגמות לשנת 2022

1. העיסוק התקשורתי בעולם המשפטי-צבאי צפוי להמשיך ואף להתגבר בשנת 2022. התחום יפעל לספק מענה מקצועי ורלוונטי, תוך חשיפה מתאימה של עשיית גופי הפרקליטות הצבאית לקהלי יעד רלוונטיים.
2. המשך סיוע ותמיכה במאמץ לשימור הלגיטימציה הציבורית של פעולות צה"ל בשגרה ובחירום, ודברור העשייה המשפטית בפרט.
3. עדכון שוטף של אתר היחידה במרשתת והעלאת תכנים מגוונים ורלוונטיים.
4. עריכת ביקורות ביחידה לשם הפקת לקחים ושיפור תהליכי העבודה.
5. הוצאה לפועל של נסיעות עבודה והשתתפות מקוונת של קציני הפרקליטות בכנסי עבודה בין-לאומיים ובהשתלמויות מקצועיות שונות בצל התפשטות נגיף הקורונה.
6. הפעלת קהילת הידע הפנימית של הפרקליטות הצבאית.

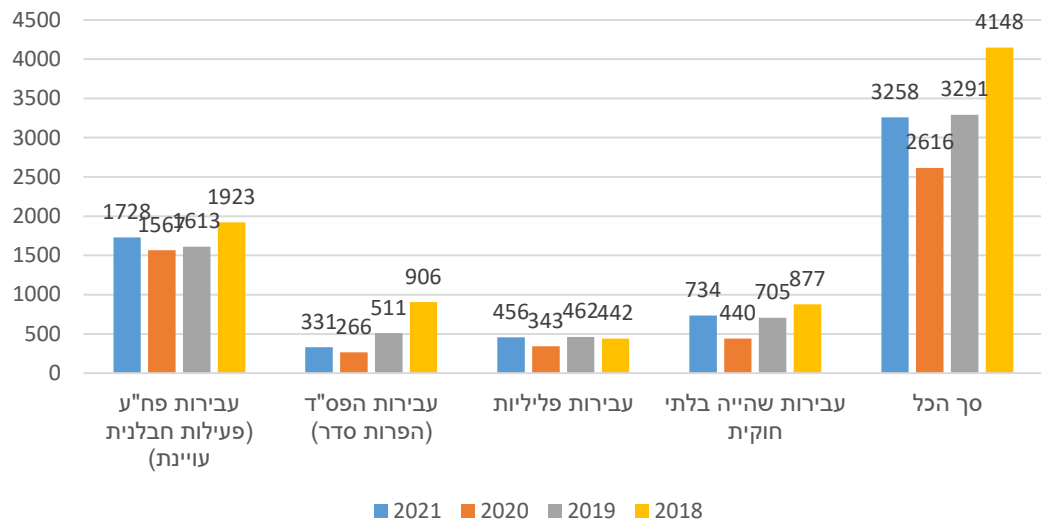

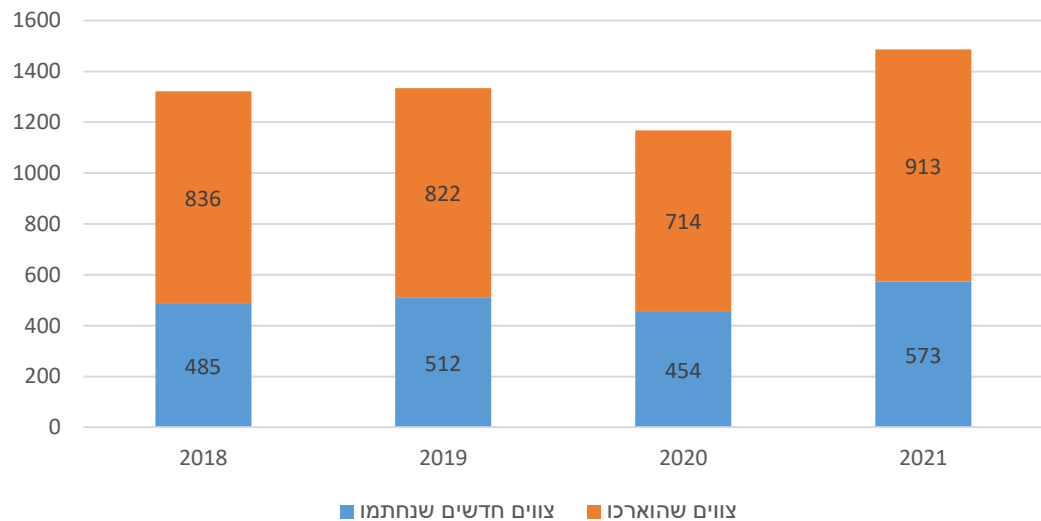
כתבי אישום בעבירות מרכזיות שנחקרו על ידי המשטרה הצבאית החוקרת

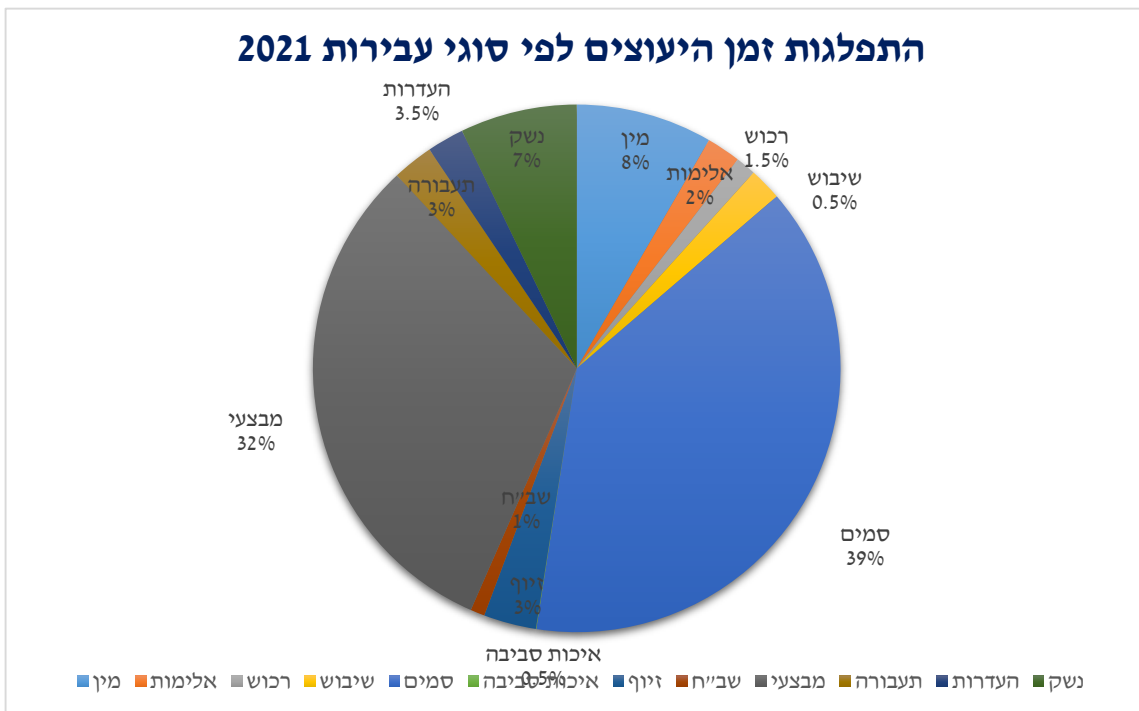
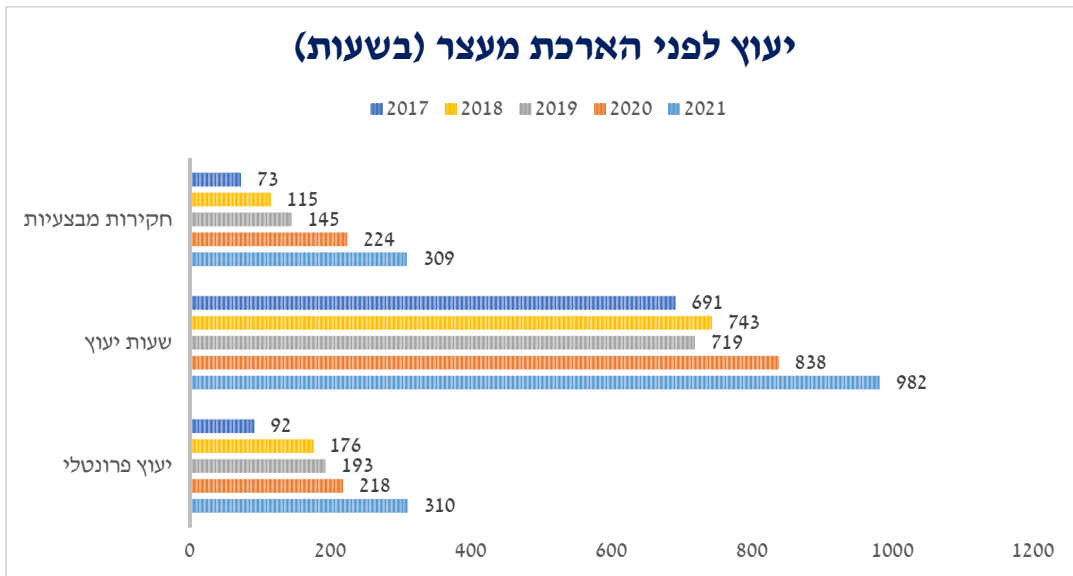
התביעה הצבאית באזור יהודה ושומרון - כתבי אישום

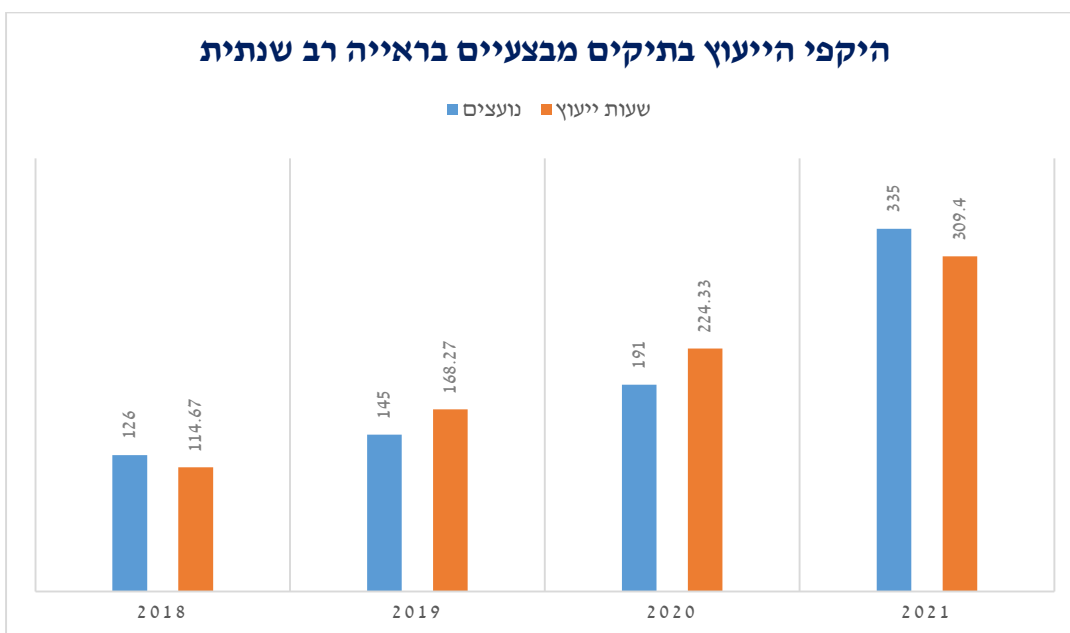
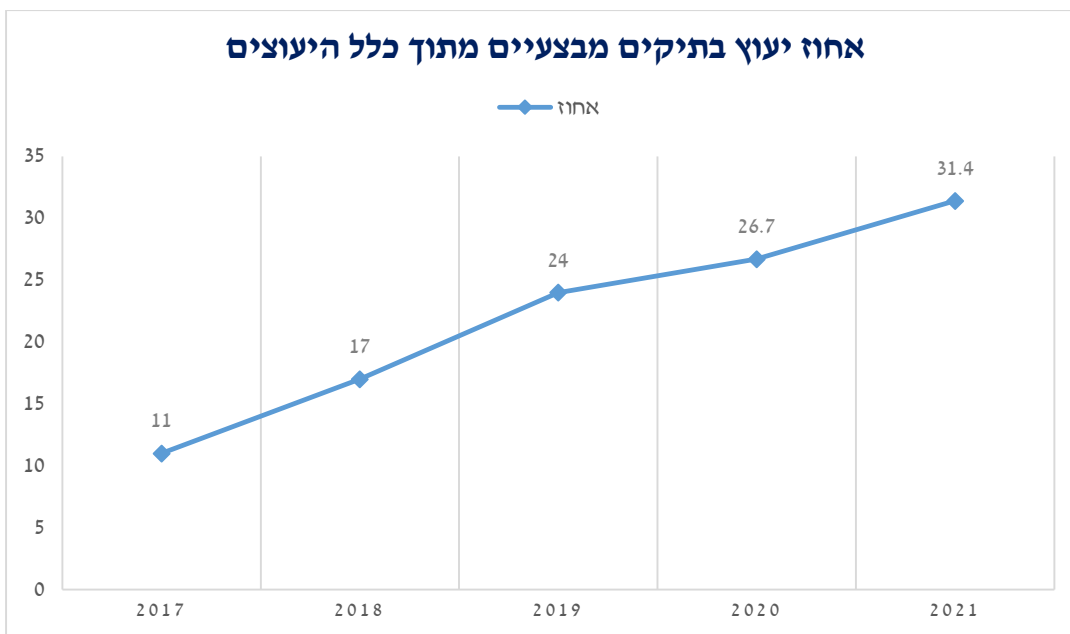

צווי מעצר מנהלי באזור יהודה ושומרון

נספח ב': הסנגוריה הצבאית

נספח ג': בית הספר למשפט צבאי

